

Aalto-yliopisto
Kauppakorkeakoulu

"Maailma muuttuu päivä kerrallaan"- Narratiivinen tutkimus vapaaehtoistyöntekijöiden positiivisten kokemusten mahdollistumisesta Kirkon Ulkomaanavun toiminnassa

Organisaatiot ja johtaminen
Maisterin tutkinnon tutkielma
Siina Lepola
2012

Johtamisen ja kansainvälisen liiketoiminnan laitos
Aalto-yliopisto
Kauppakorkeakoulu

Aalto-yliopisto
Kauppakorkeakoulu

”Maailma muuttuu päivä kerrallaan”-
Narratiivinen tutkimus
vapaaehtoistyöntekijöiden positiivisten
kokemusten mahdollistumisesta Kirkon
Ulkomaanavun toiminnassa

Pro gradu -tutkielma

Siina Lepola

k80078

3.9.2012

Johtamisen maisteriohjelma

Esipuhe

Haluan kiittää kaikkia graduprosessissa minua tukeneita henkilöitä, erityisesti perhettäni ja ystäviäni. Matka ei ollut helppo, mutta tässä sitä nyt viimeinkin ollaan.

Eriyiset kiitokset äidilleni Irjalle, jonka apu prosessissa sekä apuohjaajana että henkisenä mentorina oli korvaamaton. Minä pystyn, kykenen, osaan, hallitsen...

Haluan kiittää myös isääni Raineria, esimerkiksi tietokoneen rikkoutuessa hän riensi apuun ja näin saatiin gradukin valmiiksi.

Kiitos Ossi, kun jaksoit olla tukenani koko prosessin ajan sekä hyvinä että huonoina hetkinä. Molempia riitti tämän gradumatkan aikana.

Kiitos myös ihanille siskoilleni Sannalle ja Saaralle.

Ystävieni - erityisesti Hanne, Anne, Hanski, Laura ja Heidi – Kiitos, että jaoitte tämän prosessin ja epätoivonkin hetket kanssani.

Kiitos Kirkon Ulkomaanavun organisaatiolle ja haastateltaville, ilman teitä tätä tutkimusta ei olisi koskaan saatu tehtyä.

Kiitos ohjaajalleni Karille, joka lupasi olla prosessissa tukenani ja näin myös tapahtui.

Helsingissä 13.9.2012

Siina Lepola

Tiivistelmä

”Maailma muuttuu päivä kerrallaan”- Narratiivinen tutkimus vapaaehtoistyöntekijöiden positiivisten kokemusten mahdollistumisesta Kirkon Ulkomaanavun toiminnassa

Tutkimukseni kohdistuu Kirkon Ulkomaanavun Tekijät-verkoston. Tekijät on Suomessa toimiva vapaaehtoisverkosto, jonka tehtäviin kuuluu esimerkiksi erilaiset tiedotukseen ja tapahtumajärjestelyyn liittyvät toimet. Tutkimuksessani perehdyn vapaaehtoisten yksilölliseen kokemusmaailmaan kartoittaen positiivisten kokemusten muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä. Aiemman tutkimuksen osalta käsittelen vapaaehtoistyötä ja sen erityispiirteitä Suomessa ja kartoitan vapaaehtoisen polun eri vaiheita, perustuen lähinnä kansainväliseen vapaaehtoistyön tutkimukseen.

Tutkimukseni toteutan haastattelemalla yhtätoista Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistoimijaa. Haastattelumenetelmäni on Appreciative Inquiry eli arvostavaan haastatteluun perustuvat puolistrukturoidut teemahaastattelut. Haastatteluissa kartoitan vapaaehtoisen polun eri vaiheita, kuten toimintaan mukaan lähtemistä, mukana pysymistä ja mitä vapaaehtoinen saa toiminnasta. Erityisen tarkastelun kohteena on positiiviseen organisaatioteoriaan perustuen vapaaehtoistoiminnassa mahdollistuvat positiiviset kokemukset. Haastattelujen avulla keräämäni empiirisen aineiston analysoin narratiivisen analyysin keinon kaksivaiheisesti muodostamalla vapaaehtoisten kokemuksista mallitarinoita.

Tutkimuksessani esittelen kolme vapaaehtoisen mallitarinaa, jossa esiintyvät fiktiiviset vapaaehtoiset Anni Aktiivinen, Vappu Vapaaehtoinen ja Orvokki Osaaja. Tarinoihin perustuen tutkimuksessani kiteytyvät erilaiset vapaaehtoisten profiilit. Jokaiseen niistä sisältyy erilainen vapaaehtoisen tausta, syyt toiminnassa mukaan ololle ja positiivisten kokemusten muodostuminen. Positiiviset kokemukset koetaan toiminnassa erityisen merkittävänä osa-alueena, joka vaikuttaa toimintaan sitoutumiseen ja vapaaehtoistyössä jaksamiseen.

Tärkeimpänä tutkimustuloksena nousee esiin halu tehdä yksilöllistä vapaaehtoistyötä omien kiinnostuksenkohteiden ja osaamisen mukaisesti. Jokainen vapaaehtoinen on yksilö, joten samanlainen vapaaehtoistyö ei välttämättä sovellu kaikille. Positiivisten kokemusten mahdollistumiseen vaikuttavat erilaiset taustatekijät ja niiden kokeminen vaihtelee eri profiilien välillä. Vapaaehtoisia kannattaa organisaatiossa jatkossa lähestyä yksilöllisesti ja ottaa heidät mukaan myös toiminnan suunnitteluun. Vapaaehtoisesta toiminnasta voidaan poistua helposti, mikäli toimintaa ei koeta mielekkäänä. Oleellista jatkossa onkin saada vapaaehtoinen ja tehtävä kohtaamaan. Näin myös positiiviset kokemukset mahdollistuvat ja toimintaan sitoutuminen vahvistuu.

Avainsanat: Vapaaehtoistyö, kolmas sektori, positiivinen organisaatioteoria, positiiviset kokemukset, sitoutuminen, narratiivinen analyysi

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen taustaa.....	3
1.2 Tutkijan oma kokemustausta vapaaehtoistyöstä	4
1.3 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	5
2 Johdatus vapaaehtoistoimintaan	7
2.1 Mitä on vapaaehtoistyö?.....	7
2.2 Vapaaehtoistyön erityispiirteet Suomessa.....	9
2.3 Vapaaehtoistyöntekijän polku	10
2.4 Miksi mukaan vapaaehtoistyöhön?	11
2.5 Positiivisten kokemusten mahdollistuminen vapaaehtoistyössä	13
2.5.1 Positiivisten kokemusten yhteys toiminnassa jatkamiseen	15
2.5.2 Vapaaehtoisen roolin merkitys positiivisten kokemusten muodostumisessa	16
2.5.3 Mitä vapaaehtoinen saa toiminnasta?	17
2.6 Positiivinen organisaatioteoria	18
2.7 Yhteenvedoa aiemmasta tutkimuksesta.....	19
3 Kolmas sektori ja Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyö tutkimuksen empirisenä kontekstina	21
3.1 Kirkon Ulkomaanavun toiminta.....	22
3.2 Tekijät - verkoston vapaaehtoistyö.....	23
4 Tutkimuksen kulku	25
4.1 Laadullisen tutkimuksen eteneminen	25
4.1.1 Laadullisen tutkimuksen yleispiirteitä.....	28
4.1.2 Narratiivinen tutkimus laadullisen tutkimuksen suuntauksena	29
4.1.3 Yksityisestä yleiseen	29
4.1.4 Tulosten tulkinta.....	31
4.1.5 Tutkija tutkimusvälineenä	31
4.2 Aineiston kerääminen	32
4.2.1 Haastattelut tutkimuksen aineiston keräämisen välineenä	32
4.2.2 Appreciative inquiry haastattelumenetelmänä.....	33
4.2.3 Haastattelujen toteutus	35
4.3 Aineiston analyysi	37
4.3.1 Narratiivinen analyysi	38
5 Kolme erilaista vapaaehtoisen mallitarinaa	41
5.1 Vapaaehtoisten tarinat: Anni, Vappu ja Orvokki	41

5.1.1 Anni Aktiivinen – Mielekkyyttä ja sisältöä elämään.....	42
5.1.2 Vappu Vapaaehtoinen – Vastapainoa työlle ja halu auttaa	47
5.1.3 Orvokki Osaaja – Ammattitaidolla merkityksellisyyttä vapaaehtoistyöhön	51
5.2 Tarinoista poimittua: Vapaaehtoistojen erilaiset profiilit	55
5.3 Kohti entistä positiivisempia kokemuksia Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyössä	58
5.3.1 Sosiaalisia kontakteja ja yhteisöllisyyttä	59
5.3.2 Oma persoona peliin ja mahdollisuuksia ideointiin	60
5.3.3 Vapaaehtoistyön segmentointia ja lisäarvoa vapaaehtoistyöhön.....	61
5.3.4 Vapaaehtoinen ja tehtävä kohtaamaan	62
5.3.5 Mitä toiminnasta saadaan?	63
5.3.6 Mitä positiiviset kokemukset merkitsevät?	64
6 Johtopäätökset ja pohdinta	66
6.1 Tutkimuksen luotettavuus	68
6.2 Kehittämisehdotukset Kirkon Ulkomaanavulle	70
6.3 Pohdinta.....	71
6.4 Jatkotutkimus	74
6.5 Lopuksi.....	74
Lähteet.....	76

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset

Liite 2: Haastattelupyyntö

Liite 3: Kehitysyhteistyön äärellä Swazimaassa

Kuviot

Kuvio 1: Vapaaehtoistyöntekijän polku prosessin näkökulmasta kuvattuna

Kuvio 2: Teorian ja käytännön vuoropuhelun kulku tutkimuksessani mukaillen hermeneuttista kehää

Kuvio 3: Kertomuksen, tarinan ja tapahtumien suhde

Taulukot

Taulukko 1: Yhteenvetoa vapaaehtoistyön aiemmista tutkimuksista

Taulukko 2: Vapaaehtoistyöntekijöiden erilaiset profiilit

1 Johdanto

Onko vapaaehtoistyö innostavaa ja mitä toiminnassa mukana olevat saavat siitä itselleen? Nämä ovat oleellisia kysymyksiä vastattavaksi, sillä vapaaehtoistyö on yhä tärkeämpi osa suomalaista yhteiskuntaa. Edellä mainittuihin kysymyksiin haen osaltani vastausta tutkimalla, millaisia ovat Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyöntekijöiden positiiviset kokemukset.

Vapaaehtoistyö on aiheena erityisen ajankohtainen, sillä esimerkiksi Euroopan Unionissa (EU) oli vapaaehtoistoiminnan teemavuosi vuonna 2011. Euroopan Unionissa vapaaehtoistoiminta nähdäänkin merkittävänä osa-alueena. (Pessi ja Oravasaari, 2010, 8) Euroopan parlamentin päätöslauselman mukaan yli 100 miljoonaa kansalaista EU:ssa tekee vapaaehtoistyötä. Se nähdään osana kansalaisyhteiskunnan vahvistamista. Eurooppalaiset järjestöt hyötyvät vapaaehtoisten käytöstä myös taloudellisesti: keskimäärin yksi vapaaehtoiseen käytetty euro toi takaisin kolmesta kahdeksaan euroa järjestölle. Euroopan Unionin mukaan on tärkeää edistää ja tukea parhaita hallinnon käytäntöjä järjestöissä, jotka käyttävät toiminnassaan vapaaehtoisia. (Euroopan parlamentti, 2008)

Vapaaehtoistyön tutkiminen on myös yhteiskunnalliselta kannalta tärkeää. Vapaaehtoistyöllä on suuri merkitys monien ihmisten elämässä, sekä autettavien että auttajien näkökulmista. Ihmiset osallistuvat vapaaehtoistoimintaan omasta kiinnostuksestaan ja halusta toimia asioiden puolesta, jotka he kokevat tärkeiksi. Vaikka vapaaehtoistyöntekijät vastaavat yleensä johonkin tiettyyn tarpeeseen, vapaaehtoistoiminnan merkitys on huomattavasti laajempi. Keskeistä on pohtia, toteutuvatko toimijoiden omat motiivit ja pyrkimykset ja saako vapaaehtoinen vastinetta uhraamalleen ajalle ja toiminnalle. (Hakkarainen, 2003, 8-9)

Vapaaehtoistyön taloudellinen hyöty syntyy palkattomasta työstä. Tätä ei voida olla ottamatta huomioon. Vapaaehtoistoiminnalla hoidetaan nykyään monia yhteiskunnallisesti merkittäviä tehtäviä. Näitä ovat esimerkiksi mielenterveyskuntoutujien tukihenkilönä toimiminen, erilaiset auttavat puhelimet ja ensiaputoiminta. Vapaaehtoistyön kysyntää on lisännyt erityisesti valtion tarjoamien palvelujen vähentäminen ja niiden siirtyminen järjestöjen tuottamiksi (Wilson ja Pimm, 1996).

Kuitenkin vapaaehtoistoiminta on muutoksessa (Grossman ja Furano, 2000). Vapaaehtoisten odotetaan tekevän jatkuvasti vaativampia tehtäviä ja monissa organisaatioissa vapaaehtoiset työskentelevät samankaltaisissa rooleissa kuin palkattu henkilökunta. Varsinkin talouden

kasvun hidastuessa, vapaaehtoistoiminnan avulla tarjottavien palveluiden tarve kasvaa. Sen vuoksi vapaaehtoisten saaminen mukaan toimintaan voi johtaa kilpailuun eri järjestöjen välillä. (Phillips ja Phillips, 2011)

Tutkimukseni kohdistuu Kirkon Ulkomaanavun Suomessa toimivien vapaaehtoisten Tekijätverkostoon. Heidän toimenkuvaansa kuuluvat esimerkiksi erilaisiin tapahtumiin osallistuminen, Kirkon Ulkomaanavun toiminnan esittely ja ”Toisenlaisten lahjojen” myyminen. Haastattelin tutkimuksessani Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoisia erityisesti positiivisten kokemusten näkökulmasta. Haastattelumenetelmäni perustuu Appreciative Inquiry eli arvostan haastattelun menetelmään, jossa keskitytään positiivisten kokemusten tarkasteluun (Whitney ja Cooperrider, 1998). Analysoin laadullisen aineiston narratiivisen analyysin menetelmällä ja muodostan vapaaehtoisten kertomusten perusteella mallitarinoita. Tutkimusteni tuloksiin perustuen pyrin antamaan Kirkon Ulkomaanavulle suosituksia siitä, miten vapaaehtoistoimintaa voidaan kehittää.

Suosituksien lähtökohtana on yhteenveto ja johtopäätökset lausumista, joissa vapaaehtoiset kertovat avoimesti omista positiivisista kokemuksistaan. Samalla he saavat mahdollisuuden antaa palautetta toiminnasta ja kertoa, mitä arvokasta he kokevat saaneensa vapaaehtoistyössä aikaan. Tämän perusteella voidaan Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistoimintaa kehittää entistä tarkoituksenmukaisempaan ja positiiviset kokemukset mahdollistavampaan suuntaan.

Esimerkiksi positiivisen organisaatioteorian mukaan on tärkeää tiedostaa organisaatiossa niitä taustatekijöitä ja prosesseja, joilla saadaan esiin enemmän positiivisia ilmiöitä ja käytäntöjä. Perinteisesti organisaatiotutkimus on keskittynyt ongelmien poistamiseen, mutta positiivisen organisaatioteorian mukaan tulee miettiä vaihtoehtoisia lähestymistapoja ja keskittyä positiivisia ilmiöitä synnyttäviin tekijöihin. (Cameron ja Caza, 2004) Tavoitteeni onkin selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat positiivisten kokemusten muodostumiseen Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyössä.

1.1 Tutkimuksen taustaa

Alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoitukseni oli tutkia Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyön johtamista. Yhteistyökumppanin kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen, tutkimukseni näkökulmaksi valikoitui vapaaehtoisten kokema palkitsevuus. Graduohjaajani professori Kari Liljan kanssa päädyimme toteamaan, että aihe tuntui hieman liian laajalta kokonaisuudelta pro – gradu tutkimuksen aiheeksi. Lopulta rajasin tutkimukseni käsittelemään vapaaehtoisten positiivisia kokemuksia Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyössä. Toimeksiantajan kanssa tehty sopimus tutkimusaiheesta rajoittaa tietenkin jonkin verran tutkimusta, varsinkin koska kohteena ovat vain yhden organisaation vapaaehtoiset. Aiemman tutkimuksen esittelyn kautta toivon kuitenkin pystyväni välittämään lukijalle kansainväliseen tutkimukseen nojautuvan kuvauksen vapaaehtoistyön maailmasta. Näyttävätkö samat ilmiöt yhden suomalaisen organisaation toiminnassa? Tähän kysymykseen pyrin hakemaan vastausta suhteuttamalla omat tutkimustulokseni kansainvälisiin tutkimustuloksiin.

Ulkomaisessa kirjallisuudessa kolmatta sektoria on tutkittu erityisesti Yhdysvalloissa. Suomalaisia tutkimuksia kolmannelta sektorista ei ole laajasti saatavilla. Vapaaehtoistyöhön liittyvästä tutkimuksesta muodostui oma tutkimusalueensa vasta 1990-luvulla. Suomalaista vapaaehtoistyötä on tutkittu erilaisilla kuvailu- ja kartoitusmenetelmillä ja empiirisiä tutkimuksia vapaaehtoistyöstä on tehty lähinnä opinnäytteinä. (Yeung, 1999, 15-16) Kyseessä on siis suhteellisen vähän tutkittu aihe, vaikka vapaaehtoistyö on Suomessa suosittua. Suomessa vapaaehtoistyöhön kohdistuvaa tutkimusta on tehty lähinnä sosiaali- ja terveysalan järjestöissä ja kohteena on ollut vapaaehtoisen motivaatio ja sitoutuminen. Suomalaisen kansalaistoiminnan tutkijan Aaro Harjun (2003, 2-3) mukaan kansalaistoimintaan on Suomessa perehdytty suhteellisen vähän, vaikka se on merkittävä osa yhteiskuntaamme. Kun kansalaistoimintaa kehitetään, myös koko yhteiskunta kehittyy, joten kyseessä on tästäkin syystä merkittävä tutkimusalue.

Pyrin omalla tutkimuksellani tuomaan uutta tietoa vapaaehtoistyöstä hieman erilaisesta näkökulmasta. Vapaaehtoistoiminnan mittakaava on Suomessa vielä suhteellisen pientä verrattuna esimerkiksi Yhdysvaltoihin. Tämä asettaa tutkimukselle haasteita, mutta toisaalta halusin tehdä tutkielmani vähän tutkitusta aiheesta. Ainakaan Kauppakorkeakoulun pro-gradu tutkimuksissa ei tullut vastaan yhtään vapaaehtoistyöhön liittyvää tutkimusta. Aiheeni valinta

on siis tietoinen riski, sillä en voi verrata sitä juurikaan oman tieteenalani aiemmin tehtyihin tutkimuksiin. Toisaalta toivon, että voin oman työni avulla tuoda myös johtamisen laitoksen tutkimuksiin uutta näkökulmaa. Erityisesti siksi, että kaupalliselle osaamiselle olisi vapaaehtoistoiminnassa kysyntää. Tämä on käynyt ilmi monien eri järjestötoimijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa. Yhteistyö yritysten ja järjestöjen välillä lisääntyy ja tehokkuusvaatimukset ovat arkipäivää myös järjestöjen toiminnassa.

Suomalaisissa kehitysyhteistyöjärjestöissä vapaaehtoisina toimivia koskevia tutkimuksia ei ollut saatavilla. Sen vuoksi toivon, että tutkimukseni pystyy edes hieman paikkaamaan tuota puutetta.

1.2 Tutkijan oma kokemustausta vapaaehtoistyöstä

Valitsin tutkimukseni kohteeksi kehitysyhteistyötä tekevän organisaation, sillä olen pitkään ollut aiheesta kiinnostunut. Olen toiminut vapaaehtoisena kehitysyhteistyön parissa eri yhteyksissä, kuten esimerkiksi Aalto Yliopiston Ylioppilaskunnan kehitysyhteistyöjaoston hallituksessa. Kehitysyhteistyötä olen seurannut paikan päältä lasten toimintakeskuksessa Afrikan Swazimaassa; liitteenä tarina matkan kokemuksista (Liite 3). Aiheen valintaan vaikuttivat myös kehitysmaatutkimuksen opintoni sekä kiinnostus vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen. Tärkein valintakriteeri kuitenkin oli, että aihe kiinnostaa minua aidosti ja olen motivoitunut oppimaan siitä lisää. Työskentelen tälläkin hetkellä vapaaehtoisena Punaisella Ristillä ja Nuevo Mundo ry:ssä sekä toimin erilaisissa luottamustehtävissä. Sen vuoksi vapaaehtoistyöhön liittyvä taustani lisäsi valmiuttani haastatella vapaaehtoisia ja eläytyä heidän maailmaansa. Koska vapaaehtoistyö ei sisällä rahallista palkkiota, sen täytyy olla muulla tavoin palkitsevaa. Tämän tiedän omasta kokemuksestani. Siksi vapaaehtoistyöstä on tärkeä saada positiivisia kokemuksia, jotka puolestaan auttavat sitoutumaan vapaaehtoisorganisaatioon.

Ennen varsinaisen tutkimusprosessini käynnistymistä, pyrin tutustumaan vapaaehtoistoiminnan kenttään myös muilla tavoilla. Luin erilaisia vapaaehtoistyöhön liittyviä kirjoja ja artikkeleita ja keskustelin vapaaehtoistyötä tekevien henkilöiden kanssa. Osallistuin esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan tutkimus- ja kehittämispäiville Jyväskylässä keväällä 2011. Tuolloin vapaaehtoistyötä tutkinut Anna Birgitta Pessi esitelmöi suomalaisesta

vapaaehtoistoiminnasta ja erityisesti siihen liittyvistä motivaatiotekijöistä. Osallistuin seminaarissa ”johtajuus muuttuvassa järjestötyössä” pienryhmätyöskentelyyn. Lähes jokaisessa esityksessä korostettiin vapaaehtoistoiminnan merkitystä nykyajan järjestöille. Lisää näkökulmaa aiheeseen sain vapaaehtoistyön johtamisen aamiaistapahtumassa 26.10.2011, jossa keskusteltiin vapaaehtoistoiminnan tulevaisuuden näkymistä Sivistysliiton tutkija Aaro Harjun ja innovaatiopäällikkö Anne Ilvosen johdolla.

Vaiheet ennen varsinaisen tutkimusprosessin käynnistymistä olivat moninaisia. Aihetta jouduttiin muokkaamaan moneen otteeseen ja tietokone sanoi itsenä irti ja vei mukanaan osan tausta-aineistosta. Kuitenkin jaksoin innostua aiheestani yhä uudelleen siksi, että koin sen henkilökohtaisesti merkittävänä.

1.3 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimukseni tarkoituksena on perehtyä Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyöntekijöiden yksilölliseen kokemusmaailmaan. Tuolloin selvitän, miksi vapaaehtoistyöhön hakeudutaan, mitkä tekijät vaikuttavat positiivisten kokemusten syntymiseen ja millainen merkitys positiivisilla kokemuksilla on vapaaehtoisille itselleen. Tutkimuksessani pyrin tuomaan esille, miten vapaaehtoistyötä voisi kehittää Kirkon Ulkomaanavussa vapaaehtoistyöntekijöiden haastatteluista esiin nousevien teemojen mukaisesti. Tutkimuskysymykseni muokkautuivat tutkimusprosessin aikana, kuten laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä (Esim. Eskola ja Suoranta, 1998). Lopulliset tutkimuskysymykset kiteytyvät seuraavassa.

1. Tutkimukseni pääasiallinen tutkimuskysymys on:

- *Millaisia positiivisia kokemuksia vapaaehtoiset saavat Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyössä?*

2. Tarkentavia alakysymyksiä ovat:

- *Mitkä tekijät vaikuttavat positiivisten kokemusten muodostumiseen?*

- *Miten toimintaa voidaan kehittää positiiviset kokemukset mahdollistavampaan suuntaan?*
- *Mitä yhteistä ja mitä erilaista vapaaehtoisten kertomuksista nousee esiin?*

Haastattelujen analyysin perusteella muodostan vapaaehtoisten lausumista mallitarinoita, joiden perustana ovat haastatteluaineistoa koskevat yhtäläisyydet ja erot. Vapaaehtoisten kokemuksista on tarkoitus löytää tekijöitä, jotka mahdollistavat positiiviset kokemukset. Valitsin tutkimukseni empiirisen aineiston analyysimalliksi narratiivisen analyysin, sillä uskon sen avulla pystyväni parhaiten ymmärtämään vapaaehtoisten omaa näkökulmaa ja tarinaa. Yksilöllisten kokemusten pohjalta muodostan mallitarinat. Niiden avulla toivon lukijankin pystyvän eläytymään vapaaehtoisten kokemusmaailmaan.

Tutkimukseni rakenne koostuu kuudesta eli osa-alueesta. Johdannon ja tutkimuksen tavoitteiden jälkeen seuraa katsaus vapaaehtoistyötä koskevaan aiempaan tutkimukseen ja kirjallisuuteen. Tämän jälkeen vuorossa on kuvaus Kirkon Ulkomaanavusta ja sen vapaaehtoistyöstä tutkimukseni empiirisenä kontekstina. Neljännessä luvussa kerron tarkemmin laadullisesta tutkimuksesta ja esittelen, millaisin metodein toteutin tutkimukseni. Viidennessä luvussa muodostan empiirisen aineistoni pohjalta vapaaehtoistyön mallitarinoita ja tuon esiin niistä nousseet tärkeimmät teemat. Kuudennessa osiossa pohdin tutkimustani kokonaisuudessaan sekä esittelen tutkimukseni johtopäätökset ja suositukset yhteistyökumppanille. Lopuksi esittelen vielä oman pohdintani aiheeseen liittyen sekä mahdollisia aiheita jatkotutkimukselle.

2 Johdatus vapaaehtoistoimintaan

Tässä osiossa olen yhdistänyt ja soveltanut erilaisia vapaaehtoistyöhön liittyviä tutkimuksia ja kirjallisuutta kokonaisuudeksi, sillä suoraan aiheeseeni liittyvää aiempaa tutkimusta en löytänyt. Olen perehtynyt monin hakumenetelmin aiempaan kansainväliseen tutkimukseen vapaaehtoistyöstä ja myös joihinkin suomalaisiin tutkimuksiin, kuten esimerkiksi Anna Birgitta Pessin tutkimukset. Suurin osa vapaaehtoistoimintaan liittyvästä aiemmasta tutkimuksesta tulee Yhdysvalloista ja on toteutettu kyselymenetelmillä.

Teen katsauksen aiempaan tutkimukseen vapaaehtoistoiminnan keskeisiltä osa-alueilta, jotka vaikuttavat positiivisten kokemusten muodostumiseen. Ensin tarkastelen, mitä vapaaehtoistyö sisältää ja esittelen sen erityispiirteet Suomessa. Sen jälkeen käsittelen tarkempana osa-alueena, miksi vapaaehtoistyöhön lähdetään mukaan. Tämän jälkeen omana osiona on positiivisten kokemusten mahdollistuminen vapaaehtoistyössä sekä niiden muodostumiseen vaikuttavat taustatekijät. Näitä ovat vapaaehtoisen rooli organisaatiossa ja mitä vapaaehtoinen saa toiminnasta itselleen. Lopuksi esittelen vielä kaikkiin edellä mainittuihin osa-alueisiin yhteydessä olevaa positiivisen organisaatiotutkimuksen teoriaa. Positiivinen organisaatioteoria muodostaa tutkimuksessani teoreettisen kontekstin positiivisten kokemusten tarkastelulle.

2.1 Mitä on vapaaehtoistyö?

Aikaisemmissa tutkimuksissa vapaaehtoistoimintaa määritellään perinteisesti vapaaehtoisuuden ja palkattomuuden käsitteillä. Yleisesti vapaaehtoistoimintaa ja vapaaehtoistyötä käytetään synonyymeina. Toimintaan osallistuvia kutsutaan vapaaehtoisiksi tai vapaaehtoistyöntekijöiksi. (Pessi ja Oravasaari, 2010, 9) Vapaaehtoistyöntekijät voidaan nähdä lisänä luonnollisten auttajien, kuten perheen, ystävien ja ammattityöntekijöiden rinnalla. (Lehtinen, 1997, 18) Vapaaehtoistoiminnalla viitataan suunnitelmalliseen auttamistoimintaan, jossa yksilöitä kannustetaan tarkastelemaan omia motivaatioitaan ja kykyjään. Niiden avulla on mahdollista löytää omanlaisensa auttamisen muoto ja sitoutua mukaan toimintaan. (Clary ym., 1999) Euroopan komission päätöslauselman mukaan vapaaehtoistyö on yhteiskunnalle korvaamaton apu ja osallistuvan demokratian ilmentymä. (Euroopan parlamentti, 2008)

Vapaaehtoistoiminta on monille järjestöille erittäin keskeinen osa niiden toimintaa. Osalle organisaatiosta vapaaehtoiset ovat välttämättömiä tavoitteiden saavuttamiseksi ja joitakin palveluja tarjoavat vain vapaaehtoisjärjestöt. (Meier ja Stutzer, 2008) Yhteiskunnallisten muutosten myötä tarve erilaisille toimintamuodoille on kasvanut ja kolmannen sektorin toimijat pystyvät usein vastaamaan niihin nopealla ja joustavalla tavalla. (Hakkarainen, 2003, 9) Yhteiskunnalliselta kannalta vapaaehtoistoiminta voi olla myös ongelmallista, mikäli siitä tulee virallisen työn jatke. Tästä syystä ammattityöntekijöiden ja vapaaehtoisten roolien tulee olla selkeät. (Lehtinen, 1997, 18- 19)

Vapaaehtoistoiminnan ominaispiirteitä ovat vapaaehtoisuus, palkattomuus sekä toimiminen tavallisen ihmisen taidoilla ja tiedoilla. Toimintaan ryhdytään vapaaehtoisesti ja sitä tehdään oman jaksamisen ja kiinnostuksen rajoissa. Eri kulttuureissa vapaaehtoistoiminnan määritelmässä yhteisenä piirteenä on vapaaehtoistoiminnan palkattomuus ja pakottamaton toiminta toisten ihmisten tai yhteisön hyväksi. Vaikka vapaaehtoistoiminta on palkatonta, se ei ole ilmaista. Siihen tarvitaan toiminnasta riippuen esimerkiksi toimitilat, organisointia ja varoja toiminnasta aiheutuvien kulujen korvaamiseen. Parhaiten toiminnan organisoinnissa ja perusresurssien turvaamisessa ovat onnistuneet suuret järjestöt ja seurakunnat. (Hakkarainen, 2003, 16).

Vapaaehtoistoiminnalla on vaikutuksia toimijoille itselleen, taustaorganisaatiolle, toiminnan kohteena oleville sekä yhteisöille. Vapaaehtoistoiminta voi täydentää yhteiskunnan muita osa-alueita ja tuoda siihen jotakin uutta. Sen ajatellaan edistävän sosiaalista vuorovaikutusta ja kansalaistoimintaa sekä ihmisten hyvinvointia. Näin ollen se on osa-alue, johon kannattaa panostaa. (Pessi ja Oravasaari, 2010, 163)

Organisaation kannattaa hyödyntää eri vapaaehtoistoimijoiden osaamiset ja osallistumisen mahdollisuudet. Vapaaehtoistoiminnan mielekkyyttä ja tehokkuutta voidaan lisätä, mikäli jokainen voi tehdä asioita, joita osaa tai haluaa tehdä. Kun vapaaehtoiset toimivat kykyjään ja toiveitaan vastaavissa tehtävissä, se voi vaikuttaa positiivisesti sitoutumiseen. Organisaatio voi eri tavoin arvostaa vapaaehtoisten tekemää työtä ja esimerkiksi huomioida heidän mielipiteensä ja näkemyksensä myös päätöksenteossa ja suunnittelussa. (Hakkarainen, 2003, 31-32)

Järjestöissä pohditaankin, miten parhaiten saadaan vapaaehtoistyöntekijät ja järjestöjen tarve kohtaamaan toisensa. Myös järjestöjen näkökulmasta on tärkeää, että vapaaehtoistyö on sen tekijöille antoisaa ja mielekästä.

2.2 Vapaaehtoistyön erityispiirteet Suomessa

Vapaaehtoistyöllä on Suomessa jo suhteellisen pitkä historia. Vapaaehtoinen auttamistoiminta, jossa oli nähtävissä yhdistysmuotoisen toiminnan piirteitä, alkoi jo 1840-luvulla. Tuolloin perustettiin ensimmäiset suomalaiset hyväntekeväisyysyhdistykset, joita kutsuttiin rouvasväenyhdistyksiksi. Näiden yhdistysten tarkoituksena oli köyhien avustaminen ja niissä toimivat lähinnä yläluokkaan kuuluvat naiset. Suomalainen järjestötoiminta alkoi kehittyä erityisesti 1880-luvulta lähtien. (Lehtinen, 1997, 1-2)

Kun suomalainen sääty-yhteiskunta alkoi vähitellen muuntua kansalaisyhteiskunnaksi 1880-1890-luvuilla, myös yhdistystoiminta lisääntyi voimakkaasti. Tuon ajan yhdistykset keskittyivät lähinnä lastenhuoltoon liittyviin tehtäviin. Yhdistystoiminta oli tuolloin monipuolista, mutta ennen vuoden 1918 kansalaisotaa alkoivat järjestöt jakaantua porvarilliseen ja sosialistiseen leiriin. Tämä vaikutti merkittävästi järjestökentän muodostumiseen jatkossa. Aiemmin säätyläisjärjestöinä toimineet yhdistykset muuttuivat kansalaisjärjestöiksi, kun myös yhteiskunnan alemmat luokat alkoivat osallistua toimintaan. Tähän liittyvä tärkeä muutos oli myös se, että järjestöt toimivat tasavertaisuuden perusteella. Erityisesti sota-aikana vapaaehtoistoiminta oli aktiivista ja vuonna 1941 perustettiin Suomen Huolto, jonka kautta apua organisoitiin. (Lehtinen, 1997, 2-5)

Sotien jälkeen auttaminen isänmaan hengessä lisääntyi. Kansalaisjärjestöt tarjosivat vastapainoa työlle ja yhdistystoiminta oli vireää. 1960-luvulla kansalaistoiminta sen sijaan vähentyi, samalla kun muutto kaupunkeihin lisääntyi. Uudet teknologiset keksinnöt, kuten televisio, alkoivat kilpailla ihmisten vapaa-ajasta. Poliittinen toiminta järjestöjen kautta oli vilkasta 1970-luvulla ja uusia yhdistyksiä perustettiin runsaasti. Kansanliikkeet jäivät tuolloin historiaan ja siirryttiin kansalaisjärjestöjen toimintakentälle. Seuraavalla vuosikymmenellä poliittiset kytkökset vähenivät ja järjestökenttä pirstoutui. Samalla kiinnostus kulttuuri- ja ympäristöjärjestöihin lisääntyi. 1990- ja 2000-luvulla useat kansainväliset liikkeet lisääntyivät Suomessa ja järjestökenttä on ollut jatkuvassa muutoksessa. (Harju, 2003, 25-28)

Suomalaiset osallistuvat aktiivisesti vapaaehtoistoimintaan. Esimerkiksi Pessin ja Oravasaaren (2010, 5-7) mukaan 37 prosenttia suomalaisista on mukana jossakin vapaaehtoistoiminnassa. Osallistumisen aktiivisuus ei juuri vaihtelee eri väestöryhmissä, vaan eri-ikäiset miehet ja naiset osallistuvat keskimäärin yhtä paljon toimintaan. Aikaa vapaaehtoistoimintaan käytetään keskimäärin 18 tuntia kuukaudessa, nuorten keskuudessa

jopa 20 tuntia kuukaudessa. Suosituin vapaaehtoistoiminnan alue on urheilu ja liikunta 30 prosentin osuudella ja toiseksi suosituin sosiaali- ja terveysala, jossa toimii 25 prosenttia suomalaisista vapaaehtoisista. Lasten ja nuorten kasvatusaloilla toimii 22 prosenttia vapaaehtoisista. Useimmiten vapaaehtoistoimintaan osallistutaan säätiön tai yhdistyksen organisoiman toiminnan kautta.

Seuraavassa käsittelen tarkemmin, millainen on vapaaehtoisen polku hänen aloittaessaan vapaaehtoistoiminnan.

2.3 Vapaaehtoistyöntekijän polku

Vapaaehtoisen polkua kuvaan seuraavan kuvion avulla prosessina, jossa vapaaehtoisena toimimisen keskeisimmät vaiheet näyttäytyvät peräkkäisinä. (Kuvio 1) Kuitenkin käytännössä nämä limittyvät toisiinsa ja niiden rajoja ei voida tarkasti määritellä.

Vapaaehtoisen polun eri vaiheita tarkastelen positiivisen organisaatioteorian näkökulmasta. Positiivinen organisaatioteoria tarjoaa vaihtoehdon organisaatiotutkimukselle, myös vapaaehtoistyöhön liittyvässä tutkimuksessa. Sen avulla pyrin tuomaan esiin positiiviset kokemukset mahdollistavat tekijät vapaaehtoistyössä. Tavoitteeni on saada niille yhtä paljon huomiota kuin ongelmalähtöinen ajattelu ja negatiiviset ilmiöt ovat perinteisesti organisaatiotutkimuksessa saaneet. (Caza ja Caza, 2008) Positiivista organisaatioteoriaa esittelen tarkemmin luvussa 2.6.

Kuvio 1: Vapaaehtoistyöntekijän polku prosessin näkökulmasta kuvattuna

Seuraavissa osioissa käsittelen tarkemmin vapaaehtoisen polun jokaista eri osa-aluetta ja positiivista organisaatioteoriaa tutkimukseni teoreettisena kontekstina.

2.4 Miksi mukaan vapaaehtoistyöhön?

Vapaaehtoistoiminnan yksi keskeisiä tutkimuksen aiheita on, miksi vapaaehtoiset haluavat mukaan toimintaan. Vaikka syyt ovat yksilöllisiä, useissa tutkimuksissa korostui halu auttaa ja tehdä jotakin itselle tärkeää.

Lähtökohtana vapaaehtoistoimintaan mukaan lähtemisestä käytän Claryn ym. (1998) teoreettista mallia Volunteer Functions Inventory (VFI). Vapaasti suomennettuna VFI on vapaaehtoistoiminnan inventaari, jossa kuvataan toiminnan eri osa-alueet. Mallin mukaan ei voida suoraan määritellä, onko vapaaehtoistoiminnan taustalla itsekkyät vai altruistiset syyt, sillä vapaaehtoisilla voi olla toiminnan taustalla monia erilaisia motiiveja. Syyt toiminnan taustalla vaikuttavat siihen, että yksilöt etsivät vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia, sitoutuvat toimintaan ja pysyvät siinä mukana.

VFI:n mukaan vapaaehtoistoiminnalla on kuusi erilaista funktiota, joita ovat:

1. **Arvot** - Yksilö haluaa toimia niiden arvojen puolesta, jotka hän kokee tärkeiksi.
2. **Ymmärrys**- Halu oppia lisää maailmasta tai käyttää taitoja, jotka muuten jäisivät käyttämättä.
3. **Kehittyminen** - Vapaaehtoistoiminnan kautta voi henkisesti kasvaa ja kehittyä.
4. **Ura**- Vapaaehtoistoiminnan kautta saadaan uran kannalta hyödyllistä kokemusta.
5. **Sosiaalisuus**- Sosiaaliset suhteet vahvistuvat vapaaehtoistoiminnan avulla.
6. **Suojelu**- Yksilö pyrkii vapaaehtoistoiminnan avulla vähentämään negatiivisia tunteita tai ratkaisemaan henkilökohtaisia ongelmia.

Ungerin (1999) mukaan useissa tutkimuksissa altruismi on noussut tärkeimmäksi mukaan lähtemisen syyksi vapaaehtoistoiminnassa. Altruismi voi tarkoittaa eri ihmisille erilaisia asioita, mutta siihen liittyy epäitsekkäs motiivi. Altruismin olemassaolon todistamisen katsotaan liittyvän kolmeen eri tekijään: ihmisten luontaiseen empatiakykyyn, biologiseen perustaan ja siihen, että toiminnan kustannukset usein ylittävät henkilökohtaiset hyödyt. Wilsonin ja Pimmin (1996) mukaan altruismi on yksi lähtökohta, mutta harvoin ainut syy vapaaehtoistyön taustalla. Mikäli toiminnan taustalla on altruismi, aikaa vapaaehtoistyöhön käytetään, jotta joku toinen hyötyisi siitä. Tutkijoista Briggs, Peterson ja Gregor (2010) jakavat vapaaehtoisten toiminnan lähteet toisiin suuntautuvaksi (other-oriented) tai itseen suuntautuvaksi (me-oriented). Saavutukseen perustuvat arvot ovat omaan kasvuun kohdistuvia. Hyväntahtoisuuteen perustuvat arvot taas suuntautuvat muihin. Saavutuksissa oma menestys on tärkeää, hyväntahtoisuudessa taas halutaan parantaa muiden hyvinvointia.

Nykyään suuri osa vapaaehtoistyöntekijöistä on työssäkäyviä ihmisiä. Sen vuoksi voidaankin aiheellisesti kysyä, miksi he haluavat käyttää rajoitetun vapaa-aikansa vapaaehtoistyöhön ja antaa taitojaan ja aikaansa organisaation päämäärien hyväksi. Wilsonin ja Pimmin (1996) mukaan hyvän tekemisen lisäksi taustalla voi olla myös arvostuksen saaminen, sosiaaliset tarpeet tai oman osaamisen hyödyntäminen. Toimintaan voidaan lähteä mukaan myös siksi,

että jokin osa vapaaehtoistyössä koskettaa läheisesti omaa elämää. Tämä on tavallista silloin, kun esimerkiksi oma lapsi osallistuu johonkin toimintaan. (Unger, 1999)

Myös elämäntilanteen tai ympäröivien tapahtumien muutokset voivat aktivoida ihmisiä. Näitä ovat muutokset työtilanteessa, ajankäytössä, terveydentilassa tai maailman tapahtumissa. Esimerkiksi osa-aikaisissa työsuhteissa toimivat voivat osallistua enemmän. Mikäli palkkatyö alkaa vaatia enemmän panostusta, vapaaehtoistoimintaa yleensä vähennetään. Joidenkin vapaaehtoisten taustalla voi olla muiden kannustus tai painostus osallistua toimintaan. Esimerkiksi Hakkarainen (2003) ja Wilson ja Musick (1996b) ovat esittäneet vapaaehtoistoimintaan lähtemisen syyksi halun oppia uutta ja samalla oppia uusia asioita itsestään. Varsinkin nuorten kohdalla uuden oppiminen on tärkeä tekijä vapaaehtoistyössä. Muita syitä voivat olla esimerkiksi tarve mielekkääseen tekemiseen, itsetunnon vahvistuminen, halu tavata uusia ihmisiä ja kuulua ryhmään. Vapaaehtoistoiminta liittyy usein kiinteästi ihmisten arvoihin, ihmiskuvaan ja maailmankatsomukseen.

2.5 Positiivisten kokemusten mahdollistuminen vapaaehtoistyössä

Positiivisten kokemusten saaminen on yksi merkittävimpiä tekijöitä vapaaehtoistoimintaan sitoutumisen taustalla. Mikäli toimintaa ei koeta miellyttäväksi, siitä voidaan helposti poistua. Yleensä mitä enemmän aikaa vapaaehtoiset käyttävät vapaaehtoistyöhön, sitä enemmän he kokevat saavansa siitä positiivista hyötyä. (Morrow-Howell ym., 2009)

Vapaaehtoistyö voi vaikuttaa myönteisesti ihmisen hyvinvointiin parantaen terveydentilaa ja erityisesti mielenterveyttä. Tuolloin esimerkiksi masennuksen riski vähenee ja tyytyväisyys elämään lisääntyy. Mukana olevat kokevat, että heidän elämässään on tarkoitus ja heillä on parempi itsetunto. Vaikutukset riippuvat kuitenkin henkilön elämäntilanteesta, esimerkiksi vanhemmilla henkilöillä positiiviset vaikutukset voivat olla suuremmat. (Esimerkiksi Meter ja Stutzer, 2008, Thoits ja Hewitt, 2001) Hyvinvointiin vaikuttaa myös yhteys toisiin ihmisiin. Tähän sisältyvät erilaiset sosiaaliset roolit sekä kontaktien määrä muihin. Vapaaehtoistoiminta parantaa hyvinvointia myös siksi, että auttamisen kokemuksilla yksilö vahvistaa itseään. Vapaaehtoistoiminnassa mukana olo vahvistaa uskoa mahdollisuuksiin saada myönteistä muutosta aikaan. (Borgonovi, 2008)

Vapaaehtoistoiminnalla on Borgonovin (2008) mukaan yhteys onnellisuuteen, toisin kuin muilla auttamismuodoilla, esimerkiksi rahalahjoituksilla. Yksi selitys tälle ilmiölle on vapaaehtoistoiminnan kautta lisääntyvät empatian tunteet. Toinen selitysmalli perustuu siihen, että kun ihmiset auttavat itseään huonompionsaisia, heidän tyytyväisyytensä omaan elämäänsä lisääntyy. Toisaalta myös liiallinen mukanaolo vapaaehtoistyössä voi heikentää hyvinvointia, mikäli se käy liian kuormittavaksi. Myös tietyt vapaaehtoistoiminnan muodot voivat olla itsessään stressaavia. (Wilson ja Musick, 1999a)

Meier ja Stutzer (2008) ovat jakaneet vapaaehtoistyön positiivisten kokemusten taustalla olevat tekijät kahteen eri ryhmään. Ensinnäkin muiden auttaminen tuottaa positiivisia kokemuksia johtuen luontaisista syistä välittää toisten hyvinvoinnista. Tuolloin ulkoista palkintoa vapaaehtoistyöstä ei tarvita. Positiivisuutta vahvistaa se, että vapaaehtoiset voivat auttaa kohteena olevaa ja nauttivat tekemästään työstä. Auttaminen saa heille aikaan välittömän tyydytyksen tunteen.

Toisessa ryhmässä vapaaehtoistyön positiiviset kokemukset muodostuvat jonkin ulkoisen palkkion avulla. Tällöin muiden auttaminen on toissijaista ja suorat positiiviset tunteet auttamisesta puuttuvat. Vapaaehtoistyö lisää hyvinvointia esimerkiksi lisääntyneiden tulojen muodossa ja se voidaan nähdä sijoituksena, josta voidaan saada ulkoista hyötyä. Vapaaehtoistyö nähdään investointina inhimilliseen pääomaan ja siitä voi olla apua työmarkkinoilla. Esimerkiksi opiskelijat, jotka ovat mukana vapaaehtoistyössä, voivat saada helpommin työtä valmistumisen jälkeen. Vapaaehtoisilla on usein runsaasti sosiaalisia kontakteja, joiden avulla he voivat edetä työelämässä. Vapaaehtoistyön kautta on mahdollista ylläpitää tai oppia uusia työskentelytaitoja. Vapaaehtoistyön tekemisen taustalla voi olla myös tietyn työpaikan vaatimukset. (Meier ja Stutzer, 2008, Wilson ja Musick, 1999a)

Myös yksilön sosiaalisen verkoston vahvistuminen uusia ihmisiä tapaamalla voi olla positiivinen kokemus. Sosiaalista hyväksyntää voi hakea vapaaehtoistyön kautta, mikäli vapaaehtoisen sosiaalinen asema omassa referenssiryhmässään sen avulla parantuu. (Meier ja Stutzer, 2008)

2.5.1 Positiivisten kokemusten yhteys toiminnassa jatkamiseen

Positiivisten kokemusten mahdollistumisen ja toiminnan jatkuvuuden kannalta on tärkeää, miten hyvin henkilö ja tehtävä sopivat yhteen. Positiiviset kokemukset puolestaan vaikuttavat toiminnassa mukana pysymiseen ja organisaatioon sitoutumiseen. Vapaaehtoiset, jotka toimivat omia mielenkiinnon kohteitaan vastaavissa tehtävissä, ovat yleisesti tyytyväisempiä ja saavat enemmän nautintoa työstään. Mikäli vapaaehtoinen saa tehdä itselleen tärkeää vapaaehtoistyötä, se todennäköisesti mahdollistaa myös enemmän positiivisia kokemuksia. (Clary ym., 1998) Ylipäätään ihmiset, jotka tuntevat, että heidän tekemänsä työ on merkittävää ja arvokasta, pysyvät pidempään mukana organisaatiossa. (Wilson ja Musick, 1999b). Tärkeitä sitoutumiseen vaikuttavia tekijöitä ovat myös toiminnan mielekkääksi kokeminen, itsensä toteuttamisen mahdollisuus ja oman työn tulosten näkeminen. Mikäli vapaaehtoistyö koetaan tärkeäksi, siitä tunnetaan ylpeyttä ja sitä kautta sitoudutaan organisaatioon vahvemmin. Se puolestaan vaikuttaa työn laadun paranemiseen ja tuolloin tekemisen ilo välittyy toiminnasta. (Esimerkiksi Boezeman ja Ellemers, 2005, Hakkarainen, 2003, 34-37)

Sitoutuminen vapaaehtoistyöhön voi olla affektiivista, eli perustua organisaatioon muodostettuun tunnesiteeseen. Normatiivinen sitoutuminen puolestaan liittyy vastuuntunteeseen, jonka vuoksi organisaatioon jäädään. Toiminnassa jatkamiseen vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi ylpeyden ja kunnioituksen tunteet. Organisaatiolta saatu tuki ja palaute puolestaan johtavat arvostukseen ja tätä kautta vahvistavat vapaaehtoisten sitoutumista. (Boezeman ja Ellemers, 2005) Vapaaehtoistoimijat ovat myös vapaaehtoisorganisaation asiakkaita. Vaihtokaupassa he antavat omaa aikaansa organisaation hyväksi ja odottavat puolestaan saavansa mahdollisuuksia saavuttaa omia henkilökohtaisia tavoitteitaan. Ja kuten tyytyväisistä asiakkaista voi tulla uskollisia asiakkaita, myös tyytyväisistä vapaaehtoisista voi muodostua ryhmä uskollisia vapaaehtoisia. (Mitchell ja Yates, 1996)

2.5.2 Vapaaehtoisen roolin merkitys positiivisten kokemusten muodostumisessa

Yksi positiivisten kokemusten muodostumisen taustalla vaikuttava tekijä on vapaaehtoisten mahdollisuus tehdä itselleen sopivaa vapaaehtoistyötä. Esimerkiksi Phillipsin ja Phillipsin (2001) mukaan vapaaehtoistyöhön lähdetään usein yksilöllisistä syistä. Siitä johtuen vapaaehtoisia ei välttämättä tulisi organisaation näkökulmasta tarkastella yhtenä homogeenisenä joukkona. Organisaation kannattaa panostaa yksilölliseen kommunikaatioon vapaaehtoisten kanssa. Tarjoamalla monipuolisia toimintatapoja ja rooleja, voidaan toimintaan saada mukaan eri elämäntilanteista ja taustoista tulevia vapaaehtoisia (Grossman ja Furano, 2000).

Monien vapaaehtoistyöhön osallistuvien aikaresurssien ovat rajalliset. Sen vuoksi halutaan, että tehty työ on arvokasta ja tukee organisaation tarpeita. Osa nykypäivän vapaaehtoistyöntekijöistä toivoo voivansa käyttää työssä hankittua ammattitaitoa vapaaehtoistyössä. Kuitenkin tarvitaan erilaisia vapaaehtoisia, myös heitä, jotka hoitavat yksinkertaisempia ja rutiininomaisempia tehtäviä. (Geber, 1991) Myös vapaaehtoistyöhön osallistumisen pituus vaihtelee. Osa vapaaehtoisista arvostaa lyhytaikaisia projekteja, joissa on alku ja loppu. Tällaisia ovat lyhytkestoiset kampanjat tai vapaaehtoistoiminta, jossa ollaan mukana elämäntilanteen takia, kuten esimerkiksi lasten harrastustoiminta. (Wilson ja Pimm, 1996).

Vapaaehtoiset toimivat yleensä osana organisaatiota. Kokemukset ja sosiaaliset suhteet organisaation sisällä vaikuttavat siihen, millaisena vapaaehtoiset kokevat oman roolinsa. Vapaaehtoisen roolilla onkin vaikutusta työssä suoriutumiseen ja toiminnassa jatkamiseen. Monissa eri organisaatioissa vapaaehtoisena työskentelevät voivat muodostaa yleisemmän vapaaehtoisen identiteettirollin, kun taas yhdessä organisaatiossa vapaaehtoisena työskentelevällä rooli saattaa olla enemmän sidoksissa tiettyyn organisaatioon. Mikäli vapaaehtoinen kokee oman roolinsa organisaatiossa tärkeäksi, tämä parantaa hänen itsetuntoaan ja sitoutumista tiettyyn tehtävään. (Grube ja Piliavin, 2000) Mahdolliset eroavuudet vapaaehtoisten toiveiden ja varsinaisten lopputulosten välillä kannattaa huomioida. Mikäli vapaaehtoiset ovat tyytymättömiä, voidaan organisaatiossa miettiä heille muita tehtäviä, joissa he voivat saada enemmän positiivisia kokemuksia. Vapaaehtoisten syitä olla mukana toiminnassa voidaan arvioida uudelleen ja miettiä, miten vapaaehtoisen rooli voisi olla entistä mielekkäämpää. (Mitchell ja Yates, 1996)

2.5.3 Mitä vapaaehtoinen saa toiminnasta?

Se, mitä vapaaehtoinen kokee saavansa toiminnasta, on kiinteästi yhteydessä vapaaehtoistyön positiiviseksi kokemiseen. Wilsonin ja Pimmin (1996) mukaan vapaaehtoisten palkitseminen on tärkeää. Vapaaehtoiset kuitenkin harvoin tuovat esille, että he kaipaavat toiminnastaan minkäänlaista palkintoa. Vapaaehtoistoiminta voi palkita esimerkiksi olemalla mielenkiintoista ja haastavaa sekä tarjoamalla mahdollisuuksia henkilökohtaiseen kasvuun ja sosiaalisiin kontakteihin. Ymmärtämällä vapaaehtoistoimijoiden mukaan tuleminen syitä, on mahdollista tarjota vapaaehtoistoimijoille niitä asioita, joita he toiminnasta etsivät.

Voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden resurssien ollessa usein rajalliset, vapaaehtoisten palkitseminen voi olla haastavaa. Organisaatiot voivat tarjota vapaaehtoisilleen erilaisia vaihtoehtoja, joista he voivat itse valita. Näitä ovat esimerkiksi kiitoskirjeet, päivälliset, pienet palkinnot, julkinen huomio tai kutsuminen erilaisiin tilaisuuksiin. Usein palkinto on aineeton ja rahallisesti mitattuna vaatimaton, mutta symbolisesti tärkeä vapaaehtoiselle. Palkinto, joka on vastaanottajalleen merkityksellinen, vahvistaa toiminnassa jatkamista. Merkityksellisyys puolestaan muodostuu yksilöllisesti jokaisen vapaaehtoisen kohdalla. Tärkeää on, että toiminta ja palkinto vastaavat yksilön arvoja. Mikäli organisaation vapaaehtoiset jakavat samat arvot ja käytännön kiinnostuksenkohteet, on palkitsemismenetelmien määrittelykin helpompaa. (Phillips ja Phillips, 2011)

Suurimmalle osalle vapaaehtoistyötä tekevistä itselle saatava palkinto syntyy monien tekijöiden yhdistelmästä. (Meter ja Stutzer, 2008) Usein vapaaehtoiselle riittää se, että hän kokee itsensä hyödylliseksi tekemänsä työn kautta. Vapaaehtoistoiminta on kuitenkin vastavuoroista, sillä yleensä myös vapaaehtoinen saa itselleen toiminnasta jotakin. (Lehtinen, 1997, 18- 19) Vapaaehtoiset, jotka ovat tyytyväisimpiä toimintaan, saavat siitä myös enemmän hyötyä. (Wilson ja Musick, 1999b).

Näistä vapaaehtoisen polun eri vaiheista siirryn seuraavaksi käsittelemään positiivista organisaatioteoriaa, joka muodostaa tutkimukselleni teoreettisen kontekstin. Sen periaatteet ovat yhteydessä tutkimukseni tutkimuskysymyksiin, haastattelumenetelmään sekä tulosten tarkasteluun.

2.6 Positiivinen organisaatioteoria

Positiivinen organisaatioteoria tarjoaa vaihtoehdon organisaatiotutkimukselle, niin myös vapaaehtoisorganisaatioissa. Positiivisen organisaatioteorian tausta on positiivisessa psykologiassa, joka alleviivaa positiivisten käytänteiden vahvistamista. Pelkkien ongelmien poistaminen ei riitä, sillä se ei automaattisesti luo tilalle jotakin uutta. Positiivinen organisaatioteoria pyrkii tuomaan esiin myönteiset ilmiöt ja käytännöt organisaatiossa ja saamaan niille yhtä paljon huomiota, kuin ongelmat ja negatiiviset ilmiöt perinteisesti ovat saaneet. (Cameron ja Caza, 2004) Positiivisten käytänteiden esiin tuomiseen olen pyrkinyt omassa tutkimuksessani arvostavan haastattelun menetelmällä.

Positiivinen organisaatioteoria ei ole pelkästään positiivisen ajattelun edistäjä, vaan siinä tunnustetaan myös haasteelliset osa-alueet organisaatioissa. Teorian mukaan haasteisiin vastaaminen, kuten tässä tutkimuksessa kehityssuosituksien antaminen, antaa usein eniten voimaa ja kukoistusta. Tärkeintä onkin yhdistää myönteiset ja haasteelliset tekijät, ja niiden avulla saada mahdollisimman kattava kokonaiskuva organisaation toiminnasta. Se, miten haastavia tilanteita kohdataan, on yksi positiivisen organisaatioteorian ydinkysymyksiä. (Cameron ja Caza, 2004)

Organisaatiotutkimuksessa monet aiemmat teoreettiset suuntaukset ovat keskittyneet negatiivisten ilmiöiden tarkasteluun. Tämä on ymmärrettävää, sillä ne voivat uhata yksilöiden ja organisaatioiden selviytymistä. Positiivisen organisaatioteorian avulla voidaan organisaatiossa saada esille myönteisiä asioita, jotka muuten saattaisivat jäädä huomiotta. Positiivisen organisaatioteorian tarkastelun kohteena ovat esimerkiksi palautteen antamisen mekanismit ja positiiviset ilmiöt. Tutkimuksessani positiivisia käytänteitä ovat esimerkiksi vapaaehtoistyöntekijöiden tukeminen, kiitollisuuden ilmaiseminen ja työn tarkoituksen kirkastaminen. (Cameron ja Caza, 2004)

Positiivisten käytäntöjen vaikutuksia on tähän mennessä tutkittu lähinnä yrityspuolella. Aiempien tutkimuksen mukaan positiivisten organisaatiokäytänteiden ansiosta työntekijät haluavat jäädä organisaatioon ja vaihtuvuus vähenee. Tämän teorian hyötyinä on havaittu myös parantunut työilmapiiri. Positiivisten ilmiöiden vahvistaminen organisaatiossa voi olla haastavaa, sillä yleensä ihmiset kiinnittävät enemmän huomiota negatiivisiin kuin positiivisiin asioihin. Tämän vuoksi positiivisia tekijöiden vahvistamiseen tarvitaan organisaatioissa usein enemmän resursseja kuin ongelmakeskeisessä ajattelussa. (Cameron ym., 2011)

Vapaaehtoistoiminta eroaa monin tavoin palkkatyöstä ja vapaaehtoisorganisaatiot yrityksistä. Positiivista organisaatioteoriaa voi kuitenkin soveltuvin osin hyödyntää myös vapaaehtoistyön kehittämisessä. Positiivisten käytäntöjen korostaminen vapaaehtoistoiminnassa voi osaltaan edesauttaa vapaaehtoisten sitoutumista ja parantaa yleistä ilmapiiriä.

2.7 Yhteenvetoa aiemmasta tutkimuksesta

Tutkimusprosessin ja tiedonhaun aikana huomasin vapaaehtoistoiminnan liittyvän moniin erilaisiin tieteenaloihin. Vapaaehtoistoimintaa on tutkittu esimerkiksi psykologian, kansantaloustieteen, sosiaalipolitiikan, johtamisen, teologian, markkinoinnin ja sosiaalipsykologian aloilla. Usein vapaaehtoistoiminnan tutkiminen kohdistuu vapaaehtoisten sosiodemografisiin piirteisiin, motivaatioon, asenteisiin ja arvoihin (Thoits ja Hewitt, 2001). Vastaani tuli näiden lisäksi monia sitoutumiseen liittyviä tutkimuksia. Positiivisten kokemusten näkökulma liittyy kiinteästi moniin edellä mainittuihin osa-alueisiin. Vaikka positiiviset kokemukset vapaaehtoistyössä ovat monelle mukana olevalle todella tärkeitä, niitä ei ole otettu monissa tarkastelemissani vapaaehtoistyön tutkimuksissa huomioon. Positiivista organisaatioteoriaa ei puolestaan ole tekemäni kartoituksen mukaan vielä hyödynnetty vapaaehtoistoiminnan tutkimisessa. Seuraavassa taulukossa esittelen yhteenvetona keskeisimmät aikaisemmat tutkimukset vapaaehtoistyöstä.

Tutkijat	Tutkimusote	Kohde	Tulos
Wilson ja Pimm, 1996	Katsaus aiempiin tutkimuksiin ja vapaaehtoisjärjestöjen materiaaleihin perehtyminen	Brittiläiset vapaaehtoistyöjärjestöt	Vapaaehtoistyön johtamista tulee kehittää hyödyntäen henkilöstöjohtamiseen liittyviä osa-alueita
Grossman ja Furano, 2000	Kyselytutkimus	Kolmen mentorointiohjelman osallistujat Yhdysvalloissa	Vapaaehtoisten toimintaympäristöä tulee kehittää tehokkaan vapaaehtoisuuden tukemiseksi
Wilson ja Musick, 1999	Kyselytutkimus	American's changing lives paneelitutkimus vapaaehtoistyötä tekeville	Sitoutuminen vapaaehtoistyöorganisaatioon riippuu käytettävissä olevista resursseista, saadusta palkkiosta ja työn tekemisen kontekstista
Meier ja Stutzer, 2008	Kyselytutkimus	Saksan sosio-ekonomisen paneelin osallistujat	Vapaaehtoistyön positiivisia vaikutuksia on hyvinvoinnin ja tyytyväisyyden lisääntyminen
Clary ym. 1998	Kyselytutkimus	321 vapaaehtoista viidestä eri vapaaehtoisjärjestöstä	Vapaaehtoisten motivaationlähteistä koostuva VFI-malli

Taulukko 1: Yhteenvetoa vapaaehtoistyön aiemmista tutkimuksista

3 Kolmas sektori ja Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyö tutkimuksen empiirisenä kontekstina

Kolmannella sektorilla viitataan organisaatioihin, joiden ensisijaiset päämäärät ovat enemmän sosiaalisia kuin taloudellisia. Termillä kolmas sektori kyseiset organisaatiot erotetaan yksityisestä ja julkisesta sektorista. Näiden organisaatioiden missiona on yleensä jonkinlainen maailman parantaminen ja suurin osa työntekijöistä hakeutuu juuri tämän takia tiettyyn organisaatioon. Kolmanteen sektoriin kuuluvat erilaiset hyväntekeväisyysorganisaatiot, uskonnolliset yhteisöt, taideyhteisöt, yhdyskunnat, ammattiliitot ja erilaiset kansalaisjärjestöt. Yleisesti voidaan ajatella, että kolmannen sektorin organisaatiot ajavat jotakin tiettyä tarkoitusta. Verrattuna yksityisiin yrityksiin kaksi suurinta eroavaisuutta ovat, että kolmannen sektorin organisaatiot eivät jaa rahallista tuottoa omistajilleen ja ne eivät ole suoran poliittisen kontrollin alla. (Hudson, 1999) Suomessa on paljon erilaisia yhdistyksiä, esimerkiksi Patentti- ja Rekisterihallituksen yhdistysrekisterissä oli vuonna 2011 yhteensä 133 000 yhdistystä. (PRH)

Kirkon Ulkomaanapu kuuluu kolmannen sektorin organisaatioihin ja on Suomen suurin kehitysyhteistyöjärjestö ja yksi ulkoasiainministeriön kumppanuusjärjestöistä. Sen toimialueita ovat kehitysyhteistyö, humanitaarinen apu, vaikuttamistyö ja kirkkojen välinen yhteistyö. Ulkoministeriö ja Kirkon Ulkomaanapu ovat solmineet kolmivuotisen rahoitussopimuksen vuosille 2010- 2012, jonka arvo on 22,2 miljoonaa euroa. Euroopan komission humanitaarisen avun toimiston ECHO:n kanssa on solmittu sopimus vuosille 2008-2012.

Kirkon Ulkomaanavulla on toiminnassaan erilaisia vapaaehtoistoimintaryhmiä. Näitä ovat nuorison vaikuttamisverkosto Changemakers ja kehitysmaiden naisia avustava Naisten Pankki. Lisäksi toimintaan kuuluu EAPPI- vapaaehtoisia ihmistarkkailijoita Lähi-itään lähettävä ohjelma, sekä Tekijät - vapaaehtoisryhmä. Tutkimukseni kohteena ovat Tekijät - verkoston vapaaehtoiset. (Kirkon Ulkomaanavun vuosikertomus, 2010)

3.1 Kirkon Ulkomaanavun toiminta

Kirkon Ulkomaanavun toiminnan tavoitteena on köyhyyden vähentäminen ja ihmisarvoisen elämän saavuttaminen jokaiselle. Toiminta-ajatus on muuttaa maailmaa tekemällä tekoja ihmisarvon puolesta ja visiona heikommassa asemassa olevien ihmisarvon parempi toteutuminen Kirkon Ulkomaanavun toiminta-alueilla. Arvoja on neljä ja ne ovat:

- Valikoimaton lähimmäisenrakkaus
- Periksiantamaton toivo
- Rohkeus
- Laadukkuus

Kirkon Ulkomaanapu kuuluu kirkkojen ekumeeniseen ja kansainväliseen verkostoon ja on jäsenenä ACT- allianssissa, joka toimii kattojärjestönä kirkolliselle kehitysyhteistyölle, humanitaariselle avulle ja vaikuttamistyölle. Luterilainen maailmanliitto (LML) on myös Kirkon Ulkomaanavun kumppani kehitys- ja katastrofiohjelmien toteuttamisessa. Kirkon Ulkomaanapu kuuluu Kirkkojen maailmanneuvostoon sekä kirkkojen ekumeenisen vaikuttamistoiminnan verkostoon. Hankkeiden toteuttamisessa toimitaan erilaisen paikallisten organisaatioiden kanssa.

Kirkon Ulkomaanavun yhteistyökumppani on APRODEV eli eurooppalaisten kirkollisten avustusjärjestöjen yhteistyöelin. Suomalaisista järjestöistä Kirkon Ulkomaanapu on jäsenenä Kehys ry:ssä, joka on suomalaisten kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys sekä Kehitysyhteistyön palvelukeskuksessa.

Vuonna 2010 Kirkon Ulkomaanapu käytti toimintaansa ja kansainväliseen avustustyöhön yhteensä 26,4 miljoonaa euroa. Rahastoihin kuten Naisten Pankki ja Haiti, siirrettiin viisi miljoonaa euroa. Tulot vuonna 2010 olivat yhteensä 31,5 miljoonaa euroa, jossa kasvua edellisvuodesta oli 20 prosenttia. Varoja saatiin yksityisiltä henkilöiltä ja yhteisöltä, seurakuntasektorilta, valtiolta ja kansainvälisistä rahoituslähteistä. Tärkein avun työalue vuonna 2010 oli Afrikka, mutta myös Etelä-Amerikan osuus nousi Haitissa sattuneen maanjäristyksen johdosta. Henkilöstöä vuonna 2010 oli yhteensä 109 työntekijää sekä 84 työntekijää katu- ja televarainhankinnassa. Sen lisäksi toiminnassa on mukana erilaisia vapaaehtoistoiminnan ryhmiä, joista esittelen seuraavassa tarkemmin Tekijät-verkoston.

3.2 Tekijät - verkoston vapaaehtoistyö

Tekijät-verkoston vapaaehtoisten toimenkuvaan kuuluvat monipuoliset tehtävät. He levittävät tietoa Kirkon Ulkomaanavun toiminnasta ja osallistuvat tapahtumiin. Näitä ovat esimerkiksi erilaiset kampanjat kauppakeskuksissa, joulukadun avajaiset ja festivaalit, kuten Maailma Kylässä. Vapaaehtoiset välittävät tietoa köyhyyden vähentämisestä ja kehitysmaiden ihmisten arjesta. Vapaaehtoiset tekevät myös lipaskeräystä, myyvät ”Toisenlaista lahjaa”, tekevät vaikuttamistyötä ja jakavat tietoa eteenpäin omille verkostoilleen.

Lipaskeräykset tapahtuvat usein suurien katastrofien jälkeen ja ovat näin ollen satunnaisia. Niihin osallistuvat kerääjät voivat käydä humanitaarisen avun peruskoulutuksen. Muu perehdytys tapahtuu ennen keräämään lähtemistä. ”Toisenlaisen lahjan” lähettiläät myyvät ja esittelevät Kirkon Ulkomaanavun ”Toisenlaista lahjaa”, jonka tarkoituksena on parantaa kehitysmaiden ihmisten oloja. ”Toisenlaisen lahjan” myyntiä ja esittelyä voi tehdä omissa verkostoissa tai erilaisten tapahtumien yhteydessä.

Kirkon Ulkomaanavun viestinviejät osallistuvat koulutukseen, jonka jälkeen he voivat levittää tietoa toiminnasta erilaisille ryhmille, seurakunnille ja verkostoille. Käsillä-tekijä nimiset vapaaehtoiset auttavat erilaisissa toimistotöissä ja kampanjanmateriaalin tuottamisessa sekä askartelussa ja postitusavussa Kirkon Ulkomaanavun toimistolla. Näin säästetään toimistokuluissa. Kirkon Ulkomaanavun laskujen mukaan kolmen tunnin vapaaehtoistyöllä voidaan kattaa ”Toisenlaisen lahjan” valikoimaan kuuluva yhden kehitysmaan ihmisen ammatti.

Oman ammattitaidon tai osaamisen avulla voi myös auttaa Kirkon Ulkomaanavussa joko sitoutumalla pitkäkestoiseen projektiin tai osallistumalla satunnaisesti. Esimerkiksi kääntämisen, markkinoinnin ja media-alan osaajille on kysyntää. Tämän tyyppinen vapaaehtoistoiminta on mahdollista sovittaa omaan aikatauluun ja osaamiseen. Myös yritykset voivat osallistua vapaaehtoistyöhön ja antaa omaa asiantuntemustaan eripituisina projekteina. Joidenkin yritysten työntekijät voivat tehdä vapaaehtoistyötä työnsä kautta, esimerkiksi käyttämällä tietyn määrän työtunteja vapaaehtoistyöhön. Esimerkiksi asiantuntijaorganisaatio Deloitte on tehnyt Kirkon Ulkomaanavun kanssa yhteistyötä.

Vapaaehtoiset voivat osallistua Kirkon Ulkomaanavun toiminnasta kertovaan Tekoja - koulutukseen. Toiminnassa mukana oleville järjestetään myös eri aiheisiin liittyviä

teemailtoja, joissa käsitellään esimerkiksi kehitysyhteistyötä ja humanitaarista apua. Vapaaehtoistoimintaan ei tarvitse sitoutua säännöllisesti vaan mukana voi olla oman aikataulun mukaan. (Kirkon Ulkomaanapu)

4 Tutkimuksen kulku

Valitsin tutkittavan ilmiön kannalta tarkoituksenmukaisimman lähestymistavan eli laadullisen tutkimukseen perustuvan menetelmän. Tutkimukseni empiirisen aineiston keräsin haastattelemalla Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyöntekijöitä heidän kokemuksistaan vapaaehtoistyössä. Haastattelutekniikkani perustui osin Appreciative Inquiry eli arvostavan haastattelun menetelmään. Haastatteluaineiston analysoin narratiivisella analyysimenetelmällä muodostaen vapaaehtoisten kertomusten pohjalta mallitarinoita. Tämä menetelmä tukee tutkittavana olevan ilmiön selvittämistä, sillä sen avulla pyritään ymmärtämään yksilöllistä kokemusmaailmaa. Kokemusmaailmaa avaamalla voidaan vastata kysymykseen, miten vapaaehtoistoimintaa voidaan Kirkon Ulkomaanavussa kehittää positiivisia kokemuksia mahdollistavampaan suuntaan.

Etenkin laadullisessa tutkimuksessa tutkija on tärkein tutkimusinstrumentti. Sen vuoksi hänen tulee pystyä tarvittaessa perustelemaan, mitä hän uskoo ihmisestä ja hänen mahdollisuuksistaan, samoin mikä on hänen käsityksensä tiedon todenperäisyydestä. Näiden lähtökohtien tarkastelu rajautuu kuitenkin tässä työssä lähinnä niiden mainitsemiseen. (Esim. Laine, 2010)

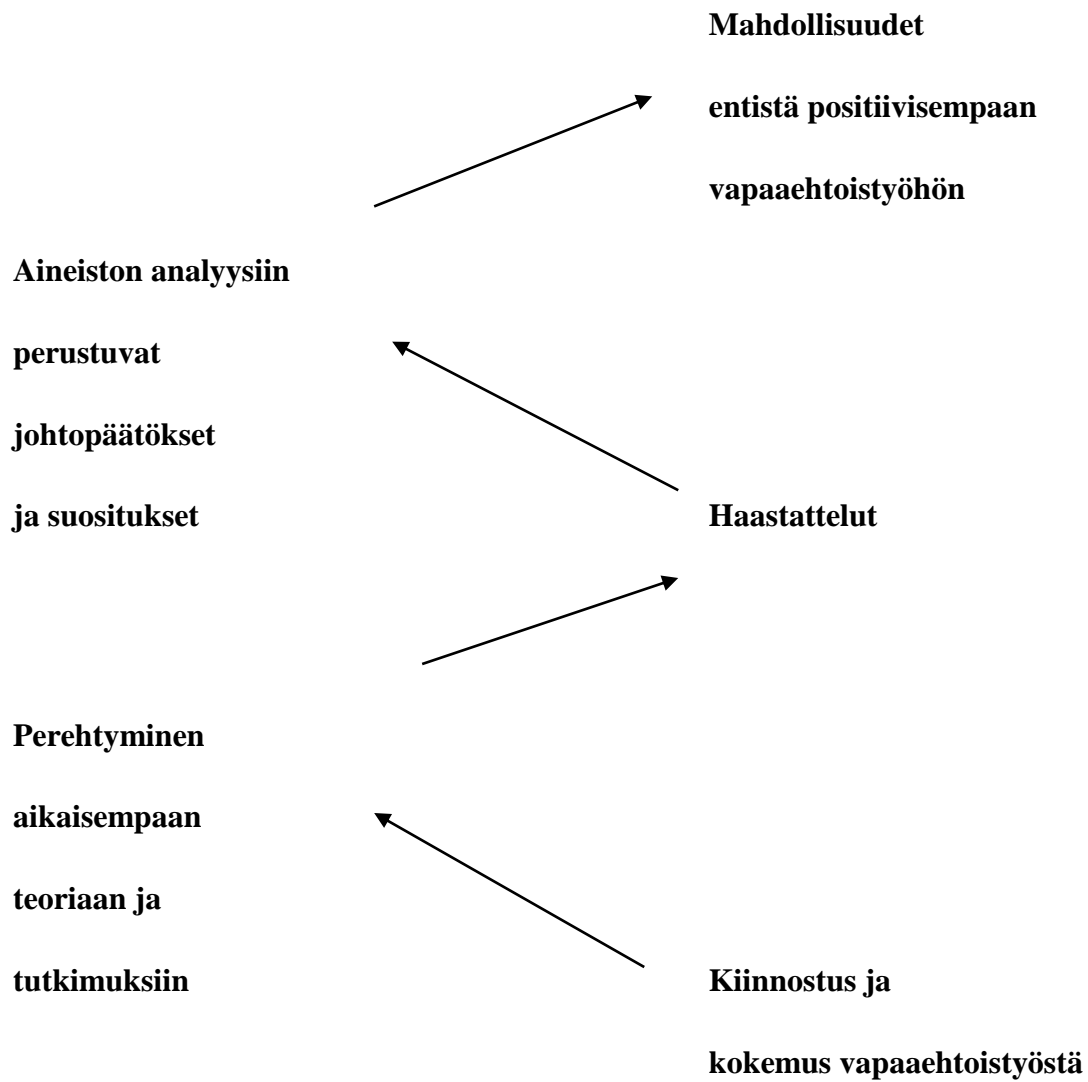
Tutkijana tehtäväni on yrittää ymmärtää tutkimukseni kohdetta refleктоivalla ajattelulla muodostaen mielekkäitä tulkintoja. Tähän olen pyrkinyt aineistoni analyysissa ja uskon oman vapaaehtoistaustani helpottavan eläytymistä vapaaehtoisten kertomiin asioihin. Analyysissa pyrin ottamaan huomioon, että tilannetekijät vaikuttavat ihmisen toimintaan. Kuitenkin olen tekstissäni tehnyt tiettyjä yleistyksiä, mutta syy-seuraussuhde ei aina ole niin yksiselitteinen. Ihmisen käyttäytymistä on vaikea ennustaa, sillä vaikka tiettyjä sääntöjä muodostetaan, niitä voidaan myös rikkoa. (Eskola ja Suonranta, 1998, 149-150)

4.1 Laadullisen tutkimuksen eteneminen

Teorian ja empirian vuoropuhelusta syntyy tutkimuksessa oivaltava tulkinta, joka vaatii sen, että tutkija on ottanut haltuun oman aineistonsa. Tutkijan tulee aineistonsa perustella kyetä rakentamaan uutta tietoa ja ymmärrystä pohjautuen omaan tutkimuskysymykseensä ja lisäämään tätä ymmärrystä kokonaisuuteen. (Syrjäläinen ym., 2007, 8)

Hermeneuttisella kehällä kuvataan tutkijan dialogia aineistonsa kanssa, jonka aikana tieto syntyy. Tutkija liikkuu oman aineistonsa ja tulkintansa välillä, jolloin ymmärrys syvenee ja korjaantuu. Pyrkimyksenä on avoimuus omaa aineistoa kohtaan. Tutkimuksen alussa tehdään välittömiä tulkintoja, joihin voi myöhemmässä vaiheessa ottaa etäisyyttä ja palata taas oman aineiston pariin ja yrittää nähdä se uusilla tavoilla. Tavoitteena on löytää todennäköisin tulkinta tutkittavien maailmasta. Empirian ja teorian vuoropuhelua olen kuvannut kuviossa 2, jossa olen mukailnut hermeneuttisen kehän perusidea. (Laine, 2001)

Teoria	Käytäntö
---------------	-----------------

Kuvio 2: Teorian ja käytännön vuoropuhelun kulku tutkimuksessani mukailten hermeneuttista kehää (Esim. Laine, 2001)

4.1.1. Laadullisen tutkimuksen yleispiirteitä

Laadullinen tutkimus on luova prosessi, jossa vaaditaan aiheeseen perehtymistä ja herkkyyttä omalle aineistolle. Laadullisen tutkimuksen tärkein tavoite on lisätä inhimillistä ymmärrystä ja tutkijan tulee oivaltavan tulkinnan kautta pyrkiä tulkitsemaan tutkimuksestaan saatuja tuloksia. (Syrjäläinen ym., 2007, 8). Ilman selkeää tutkimusmetodia, tutkimus saattaa muodostua omien päätelmien todisteluksi. Metodien tulee sopia tutkittavaan ilmiöön ja siitä määräytyvään teoreettiseen viitekehykseen. (Alasuutari, 2001, 82)

Tieteellisellä tutkimuksella tuotetaan maailmasta ja sen ilmiöistä tulkintoja ja pyritään luomaan merkitysjärjestelmiä, lainalaisuuksia ja merkityksiä kohteille. Tieteellisessä tutkimuksessa tutkijan tavoitteena on ratkaista mysteeri ja tutkimuksellaan tuottaa uutta tietoa. Kuitenkaan tiede ei tuota varmaa tietoa, joten kyse on enemmänkin systemaattisesta epäilystä. Yhtenäisiä kriteerejä tieteelle ei ole olemassa ja edellä mainitut perusteet kuvaavat tiedettä yleisellä tasolla. (Puusa ja Juuti, 2011, 11-12)

Tutkimustehtävä määrittelee, millaisilla menetelmillä tutkimuskysymyksiin saadaan paras mahdollinen vastaus. Kuitenkin tutkijan tulee pitää mielessä, että usein eri tutkimusotteet ja lähestymistavat limittyvät toisiinsa ja menevät päällekkäin. (Syrjäläinen ym., 2007, 7) Aineiston tyypin ja keruumenetelmän määrittelee tutkittava ilmiö ja siitä määräytyvä teoreettinen viitekehys. Myös aineisto vaikuttaa siihen, millainen teoreettisen viitekehyksen ja metodologian tulee olla. Tämän takia tutkimukseen kerättävän aineiston tulee olla sellaista, että sitä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta ja tarpeen tullen vaihtaa. Laadullisen tutkimuksen aineisto on ilmaisullisesti rikasta, kompleksista ja monitasoista. (Alasuutari, 2001, 84-85)

Toisaalta laadullisen tutkimuksen rajoitteena voidaan nähdä esimerkiksi tutkimustulosten yleistettävyyden ongelma. Laadullisen tutkimuksen otos on yleensä rajattu ja suoria yleistyksiä aineistosta on vaikea tehdä. Esimerkiksi tilastollisten yleistysten tekeminen laadullisen tutkimuksen avulla ei ole mahdollista. (Eskola ja Suoranta, 1998, 66)

4.1.2 Narratiivinen tutkimus laadullisen tutkimuksen suuntauksena

Narratiivisuudella viitataan tutkimusmetodiin, jossa huomio kohdistuu kertomuksiin tiedon välittäjänä ja rakentajana. Tutkimuksen ja kertomuksen suhteen tulkinnessa on olemassa kaksi päänäkökulmaa: tutkimuksen materiaalina ovat kertomukset tai tutkimus ymmärretään tuotetuksi kertomukseksi maailmasta. Narratiivin synonyymeja ovat löyhästi kertomus ja tarina. Narratiivisen tutkimusmenetelmän suosio on kasvanut erityisesti 1990-luvulta lähtien, jolloin sitä alettiin käyttää yleisesti Suomessakin. Narratiivisuuden vakiintumista tieteessä voidaan perustella esimerkiksi sillä, että koko tietämisen prosessi perustuu kertomusten kuulemiseen ja tuottamiseen. Maailmaa tulkitaan kertomuksena, jossa on alku ja joka liittyy kulttuuriseen kertomusvarastoon, mistä muodostuu tieto. Myös ihmiset ymmärtävät itsensä kertomusten kautta ja omaa identiteettiä rakennetaan narratiivisesti kertomusten välityksellä. Tieto maailmasta ja itsestä muodostuu kertomuksia käyttäen. (Heikkinen, 2010) Ihminen siis ymmärtää oman elämänsä tapahtumia narratiivien avulla, joten se soveltuu myös tutkimuksen välineeksi. (Erkkilä, 2009)

Narratiivisuus käsitteenä eri tieteenoaloilla käytettynä on monimuotoinen. Sillä voidaan viitata itse tiedonprosessiin, kuvata tutkimusaineiston luonnetta ja sitä voidaan käyttää aineiston analyysitapana. Se voidaan liittää myös narratiivien käytännön merkitykseen. Narratiivinen aineisto on suullisesti tai kirjallisesti esitettyä kerrontaa. Esimerkiksi haastattelut, joissa tutkittavilla on mahdollisuus omin sanoin kertoa käsityksiään, ovat narratiiveja. Vaativimmassa merkityksessä narratiivisuudelta voitaisiin odottaa juonellisuutta, mutta yksinkertaisimmillaan mikä tahansa kerrontaan pohjautuva aineisto on narratiivi. (Esim. Heikkinen, 2010, Kujala, 2007)

4.1.3 Yksityisestä yleiseen

Laadullinen tutkimus on usein induktiivista. Siinä edetään yksittäisestä tapauksesta yleistyksien tekemiseen ja hypoteeseja ei tehdä etukäteen teorian pohjalta, vaan ne muodostuvat koko tutkimuksen ajan. (Esimerkiksi Eskola ja Suoranta, 1998, 83, Koskinen ym., 2005) Laadullisessa tutkimuksessa tapahtuu vähitellen tutkittavan ilmiön käsitteellistämistä, ei niinkään etukäteen kootun teorian testausta. Tutkimuksen etenemiseen vaikuttavat tutkijan omat teoreettiset näkökulmat sekä vähitellen tarkentuvat näkemykset

tutkimuksen kohteen luonteesta (Kuvio 2). Tutkittavan ilmiön käsitteellistäminen ei perustu pelkkään aineistoon, vaan käytännöstä esiin tulevat ja teoreettiset näkökulmat ovat keskenään vuorovaikutuksessa. Tutkimuksen rajaaminen on välttämätöntä. Ongelmanasettelussa pyritään löytämään mielekäs, ehyt ja selkeästi rajattu kokonaisuus. (Esim. Kiviniemi, 2010, Aaltola ja Valli, 2010)

Ympäröivä todellisuus rakentuu kielen ja kommunikaation kautta. Jos haluamme tutkia tuota todellisuutta, tutkimuskohteena on todellisuuden rakentuminen ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. (Kujala, 2007, 13). Esimerkiksi Alasuutarin (2001, 55) mukaan ihmistieteissä laadullinen tutkimus on usein tiiviisti sidoksissa suuntaukseen, jota kutsutaan kulttuurintutkimukseksi. Laadullinen tutkimus koostuu palasista tutkittavaa maailmaa, eli näytteistä tutkimuksen kohteena olevasta kulttuurista ja kielestä. Laadullisessa analyysissä ihmisten väliset erot ovat tärkeitä, sillä ne selittävät, mistä asiat johtuvat tai mikä tekee asian ymmärrettäväksi. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluu yksittäisten tapausten erittelemine ja tutkijan vuorovaikutus niihin liittyvien havaintojen kanssa. Yksittäiset tapaukset puolestaan perustuvat tutkimukseen osallistuvien näkökulmaan tai tapauksille annettuihin merkityksiin. (Koskinen ym., 2005, 31-32)

Laadullisessa tutkimuksessa keskeistä on jonkin ilmiön kuvaaminen, selittäminen ja tulkitseminen. Ilmiön taustalta pyritään hakemaan tekijöitä, jotka auttavat ymmärtämään sitä. Tähän liittyvät kysymykset kuten millainen, kuinka, miten ja myös usein kysymys miksi. (Puussa ja Juuti, 2011, 12) Tutkimus pyrkii luonnollisesti tapahtuvan aineiston keräämiseen, vaikka on todettava, että esimerkiksi haastattelutilanteet ovat usein tutkijan organisoimia. (Koskinen ym., 2005, 31-32)

Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa tarkastellaan kokonaisuutena. Analyysissä on kaksi vaihetta, havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Käytännössä nämä limittyvät tiiviisti toisiinsa. Havaintojen pelkistämisvaiheessa aineistoa tarkastellaan jostakin teoreettis-metodologisesta näkökulmasta. Huomiota kiinnitetään teoreettisen viitekehyksen ja kysymyksenasettelun kannalta olennaisiin asioihin. Toisessa vaiheessa karsitaan aineistosta tehtyjä havaintoja yhdistämällä niitä joko harvemmaksi joukoksi tai yhdeksi havainnoksi. (Alasuutari, 2001, 38-41)

4.1.4 Tulosten tulkinta

Tuloksia tulkittaessa aineistosta saatua materiaalia verrataan aiempaan tutkimukseen ja kirjallisuuteen. Mitä enemmän aiempaa tutkimusta on käytettävissä, sitä luotettavampina voidaan pitää tuloksia. Kuitenkaan tieteellinen tutkimus ei voi koskaan saavuttaa täydellistä varmuutta. (Alasuutari, 2001, 44-48) Tieteellisessä tutkimuksessa pelkkiä havaintoja ei voida sinällään pitää tuloksina, vaan enemmin johtolankoina, joiden avulla pyritään pääsemään havaintoja syvemmälle. Toki pelkillä havainnoilla voi sinänsä olla myös kiinnostavaa arvoa ja niitä ei täysin voi erottaa tuloksista. Tutkimuksessa tehtyjä havaintoja tarkastellaan kuitenkin vain yhdestä näkökulmasta, jonka määrittää tutkittavasta aiheesta koostettu teoreettinen viitekehys. (Alasuutari, 2001, 78-79).

4.1.5 Tutkija tutkimusvälineenä

Kiviniemen (2010) mukaan laadullinen tutkimus on prosessorientoitunutta ja aineistonkeräämisen väline on tutkija itse. Laadullinen tutkimusprosessi on oppimisprosessi tutkijalle, sillä hän koko tutkimuksen ajan pyrkii lisäämään tietoisuuttaan tarkastelun kohteena olevasta ilmiöstä ja siihen liittyvistä tekijöistä. Aineistoon liittyvät näkökulmat ja tulkinnat kehittyvät tutkijan mielessä vähitellen tutkimusprosessin myötä. Myös tutkimuksen eri osa-alueet, kuten tutkimustehtävä ja teorianmuodostus, kehittyvät joustavasti tutkimuksen edetessä. Näin on mahdollista hyödyntää tätä kehitystä esimerkiksi tutkimustehtävän muokkaamisessa. Tutkimusongelma tarkentuu koko tutkimuksen ajan, eikä välttämättä ole ilmaistavissa täsmällisesti tutkimuksen alussa.

Kun tutkija rajaa tutkimustehtävää, hän ottaa kantaa siihen, mikä on aineiston perustella tutkimuksen ydinsanoma, jonka haluaa erityisesti ottaa tarkasteltavaksi. Tutkimuskohteen selkeytyessä tutkija saa viittauksia siihen, mihin teoreettisiin aspekteihin kannattaa vielä perehtyä. Tutkimusprosessin muokkautuessa täytyy kaikkien tutkimuksen osa-alueiden mukautua mahdollisiin muutoksiin. Myös aineistonkeruuseen liittyvät ratkaisut tapahtuvat tutkimusprosessin aikana, sillä etukäteen on vaikea tehdä yksityiskohtaisia ratkaisuja. Tutkimusasetelmien muodostuessa selkeämmiksi, voi huomata, että joihinkin asioihin tulee perehtyä vielä tarkemmin. Tutkimusta tehdessä siihen liittyviä ratkaisuja tehdään perustuen erilaisiin johtolankoihin, työhypoteeseihin ja johtoajatuksiin (Kiviniemi, 2010).

4.2 Aineiston kerääminen

Laadullisen tutkimuksen aineistoa kerätessä käytetään menetelmää, jonka avulla päästään tutkittavan kohteen lähelle. Tutkija pyrkii tavoittamaan tutkittavana olevien henkilöiden näkökulman ja näkemyksen tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. (Kiviniemi, 2010) Laadullisessa tutkimuksessa voidaan aineisto kerätä haastattelujen, kyselyjen ja havainnoinnin avulla. Usein niitä voidaan käyttää joko yksitellen tai rinnakkain. Tässä tutkimuksessa pääosassa ovat vapaaehtoistyöntekijöiden haastattelut sekä havainnointi, jota olen tehnyt osallistumalla tarkkailijana Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoisten toimintaan. (Tuomi ja Sarajärvi, 2009, 71)

4.2.1 Haastattelut tutkimuksen aineiston keräämisen välineenä

Tutkimuksessani tärkein aineistonkeruumenetelmä on yksilöiden haastattelut. Haastattelut jaetaan yleensä strukturoituihin, puolistrukturoituihin ja avoimiin riippuen siitä, miten tarkkaan kysymykset on suunniteltu etukäteen. (Järvinen ja Järvinen, 2004, 145) Haastattelujen lisäksi olin muutaman kerran seuraamassa Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoisten toimintaa erilaisissa tilaisuuksissa, mutta koska havainnot jäivät vain muutama kertaan, en käsittele havainnoivaa tutkimusta tässä sen tarkemmin.

Haastattelujen tavoitteena on löytää merkityksellisiä vastauksia valitun tutkimustehtävän ja tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti ja saada mahdollisimman paljon tietoa tietyistä aiheista. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään usein harkinnanvaraista näytettä, jolloin tutkimukseen valitaan kohde, jonka kautta aiheeseen voidaan perehtyä syvällisesti ja mielekkäästi. (Kiviniemi, 2010) Haastattelut ovat herkkä tutkimusmenetelmä ja riskinä voi olla, ettei haastateltava kerro kaikkea tai kertoo muunneltua totuutta. Myös tutkija voi kuulla vain ne asiat, jotka sopivat omaan tutkimukseen. Kuitenkin haastattelu on tehokas tiedonhankintamenetelmä, sillä haastattelutilanteessa voi tarkentaa tietoja ja haastattelujen aikana voi tulla esiin uusia näkökohtia. (Järvinen ja Järvinen, 2004, 146)

Haastatteluissa on kyseessä tiedonkeruun menetelmä, jossa kerätään mielipiteitä ja näkökulmia jostakin tietyistä aiheista. Haastatteluilla kerätty tieto on osa sosiaalista todellisuutta. (Czarniawska, 2004, 49) Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa sekä

haastateltava että haastattelija vaikuttavat merkityksien ja haastatteluaineiston tuottamiseen. Haastattelu on tilannesidonnainen tapahtuma ja kuulija vaikuttaa siihen, miten asioista kerrotaan. Toisessa tilanteessa ja eri kuulijan läsnä ollessa asioista voitaisiin puhua toisella tavalla. (Erkkilä, 2009)

Luottamuksen rakentuminen haastattelijan ja haastateltavan välille on tärkeää. Haastattelijan tuleekin kertoa tarkkaan, mihin tarkoitukseen haastattelut käytetään ja säilyttää saatua tietoa luottamuksellisesti. Haastattelijan vastuulla on, ettei haastateltavien henkilöllisyys tule esiin ja luottamusta rakennetaan olemalla kiinnostunut haastateltavasta ja hänen sanomisistaan. (Ruusuvoori ja Tiittula, 2005) Tehdessäni haastatteluja kerroin vapaaehtoisille omasta taustastani ja kokemuksestani vapaaehtoisena. Näin halusin luoda luottamuksellisen ilmapiirin ja yhteenkuuluvuuden tunteen haastateltavien kanssa.

Valitsin teemahaastattelu-menetelmän tutkimusaineiston keräämiseen sen joustavuuden vuoksi. Teemahaastattelussa käsiteltävät aiheet on valittu etukäteen, mutta kysymyksiä ei esitetä tarkassa järjestyksessä ja samassa muodossa kaikille haastateltaville. Teemahaastattelu perustuu haastattelijan avoimiin kysymyksiin ja haastateltavien vastauksiin. Teemat puolestaan valitaan aiemman tutkimuksen ja kokemuksen perusteella. (Esim. Aaltola ja Valli, 2001, Tuomi ja Sarajärvi, 2009, 73) Haastateltaville tulee kertoa etukäteen, mistä tutkimuksessa on kyse ja antaa heille mahdollisuus perehtyä aiheeseen. Tutkimuksen tekijä toimii haastatteluja tehdessään myös havainnoijana. Usein on tärkeää huomata myös se, miten tietyistä asioista puhutaan. Mikäli havainnot ovat merkittäviä, ne tulee esittää selkeästi myös tutkimuksen tuloksissa. Haastattelututkimuksen yhtenä haasteellisena tekijänä on se, että menetelmä vie paljon aikaa. (Tuomi ja Sarajärvi, 2009, 73- 74)

4.2.2 Appreciative inquiry haastattelumenetelmänä

Haastattelujeni positiivinen näkökulma perustuu tutkimusotteeseen nimeltä Appreciative Inquiry (AI), tutkimuksessani vapaasti suomennettuna “arvostava haastattelu”. Appreciative inquiry menetelmän ovat kehittäneet Diana Whitney ja David Cooperrider (1998). Kyseessä on menetelmä, joka keskittyy positiivisuuteen ja muutokseen organisaatioissa etsimällä parhaita jaettuja kokemuksia. Arvostavan haastattelun avulla pyritään auttamaan organisaatiota saavuttamaan paras mahdollinen suorituskyky. Siihen kuuluvat erilaiset keskustelut, metaforat ja tarinat, jotka tukevat organisaation jäseniä saavuttamaan

korkeimman potentiaalinsa. Arvostava haastattelu etsii organisaatiossa jo olevia vahvuuksia ja pyrkii lisäämään niiden arvostusta yhteistyön avulla. Organisaatiossa etsitään tarinoiden avulla tietoa siitä, miten olemassa oleviin hyviin käytänteisiin on päästy ja pyritään hyödyntämään tätä informaatiota tulevaisuuden kehityksessä. (Barrett ja Fry, 2008, 25-27)

Valitsin tämän lähestymistavan haastatteluissani, koska halusin pitää haastattelutilanteen ilmapiirin myönteisenä ja saada mahdollisimman paljon tietoa positiivisista kokemuksista ja muista positiivisia tunteita herättäneistä tapahtumista. Valitsin AI-haastattelumenetelmän tutkimukseeni myös siksi, että se on yhteydessä positiiviseen organisaatioteoriaan ja vapaaehtoistoiminta koetaan yleensä myönteisenä asiana sekä auttajien että autettavien kannalta. Tarkoitukseni on saada esiin positiivisia käytäntöjä ja ilmiöitä Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoisten joukossa.

AI metodologiaan liittyy neljä eri osa-aluetta: 1) havaitseminen, 2) unelmointi, 3) suunnittelu ja 4) suuntaaminen.

1. Havaitsemisvaiheessa on tärkeää kysyä:

- Mitä on jo olemassa? Tutkimuksessani keskityin kartoittamaan, millaista vapaaehtoistyötä Kirkon Ulkomaanavussa tehdään tällä hetkellä.

2. Unelmoinnissa kysytään:

- Mitä voisi olla? Tiedustelin vapaaehtoisilta, millaista vapaaehtoistyötä he haluaisivat tehdä ja miten toimintaa voisi kehittää.

3. Suunnittelussa mietitään:

- Mitä tehdään jatkossa ja miten se toteutetaan? Tutkimustulosteni perustella pyrin antamaan Kirkon Ulkomaanavulle suosituksia siitä, miten vapaaehtoistoimintaa voi jatkossa kehittää ja vapaaehtoisten positiivisia kokemuksia lisätä.

4. Suuntausvaiheessa kysytään:

- Miten toiminta saadaan jalkautettua organisaatioon? Kirkon Ulkomaanavun organisaatiossa voidaan puolestaan miettiä tutkimukseni tulosten perusteella, miten kehittää vapaaehtoistoimintaa ja saada mahdolliset kehityskohteet sisällytettyä organisaation toimintaan. (Whitney ja Cooperrider, 1998)

Arvostavan haastattelun kautta etsitään parhaita käytäntöjä organisaatiossa ja sen ihmisissä antaen tilaa innovaatioille ja mielikuvitukselle. Siinä ei keskitytä kritisomaan tai etsimään negatiivisuutta. (Akrede, 2005) Arvostavassa haastattelussa oletetaan, että positiivinen on jo olemassa organisaatiossa ja se täytyy vain nostaa oikeilla kysymyksillä esiin. Organisaatiossa etsitään yhteisiä käsityksiä siitä, mikä on johtanut hyvään lopputulokseen. (Barrett ja Fry, 2008, 35-38) Tärkeässä asemassa arvostavassa haastattelussa ovat tarinat, tieto ja viisaus, jotka kuvaavat missä organisaatio on aiemmin ollut ja on nykyään parhaimmillaan. Kaikki eri toimijat ja organisaation sisäinen dialogi tulisi ottaa huomioon. (Whitney ja Cooperrider, 1998).

Keskittymällä positiivisiin asioihin saadaan aikaan parempia tuloksia kuin tarkastelemalla ongelmia ja negatiivisia asioita. Appreciative Inquiry liittyy näin kiinteästi positiiviseen organisaatioteoriaan, sillä molemmissa pyrkimyksenä on vahvistaa positiivisia käytäntöjä organisaatioissa. AI:n avulla tietoa kerätään erilaisten narratiivisten menetelmien avulla, sillä tärkeää on saada tietoa sieltä missä toiminta tapahtuu, eli tutkimuksessani Kirkon Ulkomaanavussa toimivien ihmisten joukosta. (Whitney ja Cooperrider, 1998). Mielestäni menetelmä soveltuu hyvin tutkimukseeni, jossa kohteena ovat vapaaehtoistoiminnan positiiviset ilmiöt, erityisesti positiiviset kokemukset ja niistä saadut myönteiset tunteet.

4.2.3 Haastattelujen toteutus

Tutkimustani varten haastattelin yhtätoista Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoista. Haastattelukysymykset muodostin aiemman tutkimuksen, teorian ja oman kokemukseni perusteella. Kysymykset liittyivät positiivisten kokemusten muodostumiseen vapaaehtoistyössä ja lisäksi kysyin vapaaehtoisten taustaan ja toimintaan mukaantuloon liittyviä asioita. Halusin kysymysten avulla saada selville myös positiivisiin kokemuksiin vaikuttavia taustatekijöitä. Kysymykseni olin suunnitellut etenemään ajallisessa

järjestyksessä, mutta lopulta kysytyt kysymykset vaihtelivat hieman haastattelutilanteen mukaan.

Haastateltavien valinnassa apuna oli Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyön suunnittelija, joka antoi vapaaehtoisten yhteystiedot. Lähetettyäni haastattelupyynnön, sain ilahduttavan monta myönteistä vastausta. Osa kieltäytyi haastattelusta lähinnä oman aikataulun haasteisiin vedoten. Tuossa vaiheessa haastatteluja oli koossa yhteensä seitsemän kappaletta, joten pyysin vielä muutamia yhteystietoja lisähaastatteluja varten. Yhden lisähaastattelun sain myös toisen haastateltavan kontaktien ansioista. Lopulta haastattelin yhtätoista Kirkon Ulkomaanavun Tekijät-verkoston vapaaehtoista. Tässä verkostossa toimii vapaaehtoistyön suunnittelijan arvioiden mukaan aktiivisesti noin kolmekymmentä henkilöä.

Toivomuksena oli saada haastatella henkilöitä, joilla on mahdollisimman paljon tietoa ja näkemystä vapaaehtoistoiminnasta. Lopulta haastateltaviksi päätyi suhteellisen heterogeeninen joukko. Yhdistävänä tekijänä oli sukupuoli, sillä kaikki haastateltavat olivat naisia, sekä toimiminen Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoisena. Haastateltavat olivat hyvin eri-ikäisiä ja erilaisissa elämäntilanteissa olevia. Osa heistä oli nuoria vastavalmistuneita tiiviisti työelämässä toimivia ja toiset puolestaan keski-ikäisiä työssäkäyviä tai työttömiä. Tutkimusjoukossa oli mukana myös muutamia eläkeläisiä. Tavoitteet haastatella henkilöitä, joilla on mahdollisimman paljon tietoa aiheesta, toteutui vain osittain, sillä osa haastateltavista oli ollut toiminnassa mukana suhteellisen vähän aikaa. Toisaalta eri vaiheessa vapaaehtoisen polkua olevien haastattelut antoivat aineistolle laajempaa näkökulmaa.

Ennen varsinaisten haastattelujen aloittamista tein muutaman koehaastattelun vapaaehtoistoiminnan parissa toimiville tuttavilleni. Varsinaiset haastattelut tapahtuivat kasvokkain Helsingissä, Kouvolassa, Valkeakoskella ja Vantaalla. Haastattelut toteutin yleensä Helsingin keskustan kahviloissa, mutta myös kaksi kertaa haastateltavien kotona ja kerran seurakunnan kohtaamispaikalla. Haastattelutilanteet pyrin pitämään avoimena ja keskustelevana. Etukäteen suunnitellut kysymykset olivat taustatukena. Tilanteet vaihtelivat suuresti haastateltavien mukaan. Joissakin tilanteissa haastateltava kertoi aiheesta avoimesti ja tarkentavia kysymyksiä ei tarvinnut esittää. Toisissa tilanteissa puolestaan otin haastattelijana aktiivisemmän roolin. Tuolloin esitin tarkentavia kysymyksiä, mikäli huomasin, että haastateltava ei tiennyt miten jatkaa keskustelua. Haastattelujen kestot vaihtelivat, osassa keskustelua riitti yli tunniksi ja toisissa 45 minuuttia tuntui riittävältä. Joissakin tilanteissa kerroin myös omista kokemuksistani vapaaehtoistoiminnassa ja kaikille haastateltaville en

esittänyt kaikkia kysymyksiä, koska keskustelu pysyi yllä muutenkin. Haastattelukysymykset esitin tilanteen mukaan haastateltaville eri järjestyksessä. Haastattelurunkoa jouduin muutamaa otteeseen tarkentamaan tutkimusprosessin aikana. Alun perin halusin kysyä vapaaehtoisilta myös onnistumisen kokemuksista vapaaehtoistyössä, mutta tämä tuntui olevan käsitteenä hankala monille. Joten rajasin kysymykset koskemaan positiivisia kokemuksia. Vaikka tutkimukseni perustuu positiivisten kokemusten kartoittamiseen, tiedustelin vapaaehtoisilta myös kokemuksista, jotka ovat jääneet vaivaamaan. Positiivisen organisaatioteorian mukaan on oleellista antaa ihmisille tilaa puhua myös mahdollisista negatiivisista asioista.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 89-90) mukaan tietyllä määrällä aineistoa voidaan löytää tutkimuskohteen teoreettinen peruskuvio. Saturaatiopiste saavutetaan, kun samat asiat alkavat toistua aineistossa ja tutkimusongelman kannalta esimerkiksi haastateltavat eivät enää tuota merkittävää uutta tietoa. Tutkijan täytyy olla hyvin selvillä, mitä aineistosta haetaan ennen kuin hän voi arvioida aineistonsa saturaatiota. Tutkimuksessani saturaatiopiste jäi siltä osin saavuttamatta, että lisähaastattelut olisivat varmasti tuoneet lisää tietoa aiheesta, joka perustuu vapaaehtoisten yksilöllisiin kokemuksiin. Kuitenkin haastateltaviksi valikoitui suhteellisen kattava määrä vapaaehtoisia yhdestä vapaaehtoisryhmästä ja heiltä saamani tieto tuntui tämän tutkimuksen kannalta riittävältä. Toisaalta laadullisen tutkimuksen aineiston koon suhteen ei ole olemassa erityisiä sääntöjä. Aineiston tehtävänä on auttaa tutkijaa rakentamaan ymmärrystä tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. (Eskola ja Suoranta, 1998)

4.3 Aineiston analyysi

Empiirisen aineiston analyysi laadullisessa tutkimuksessa on aineistolähtöistä. Siinä jäsennetään tutkittavan ilmiön kannalta merkitykselliseksi tulkitut teemat. Aineistoa pyritään käsittelemään kokonaisvaltaisesti viitaten siihen, että tutkittava ilmiö on osana suurempaa kontekstia. Lisäksi käsitellään tutkittujen tapahtumien erityispiirteitä. Aineiston analyysia ei kannata jättää tutkimuksen loppuvaiheeseen, vaan sitä voi kehittää jo kenttävaiheessa. Tarkoituksena on löytää kerätystä aineistosta mielekkäitä ydinteemoja. (Kiviniemi, 2010) Analyysin avulla aineistoa tiivistetään selkeästi ja pyritään sen avulla tuottamaan uutta tietoa tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta (Eskola ja Suoranta, 1998, 138). Tutkimuksessani päädyin analysoimaan empiiristä aineistoani narratiivisella menetelmällä muodostaen

vapaaehtoisten haastattelujen perusteella mallitarinoita. Narratiivisella menetelmällä uskon pystyväni tuomaan esiin vapaaehtoisten oman kokemusmaailman ja kiteyttämään vapaaehtoisena toimimiseen liittyviä tärkeitä teemoja.

Haastattelujen toteuttamisen jälkeen tutkimusprosessissani oli vuorossa litterointivaihe, jossa muutin nauhoitetut haastattelut tekstimuotoon, jotta aineistoa olisi helppo käsitellä analysointivaiheessa. Erottelin tutkimusaineistostani oleellisen materiaalin, sillä vain luokitellusta materiaalista on mahdollista tehdä tulkintoja. Aineistoni vaati lukuisia lukemiskertoja, ennen kuin tarinoiden teemat alkoivat nousta esiin. Luokittelussa pyrin etsimään siitä vapaaehtoisten kertomuksiin perustuvia yhtäläisyyksiä ja eroja. Aluksi aineiston lajittelu tuntui haasteelliselta, sillä kirjallista aineistoa kertyi yli 150 sivua. Vähitellen aineisto kuitenkin kävi tutuksi ja lukemalla haastatteluja uudelleen, tunsin pääseväni vielä syvemmälle vapaaehtoisten kokemusmaailmaan. (Esim. Eskola ja Suonranta, 1998)

4.3.1 Narratiivinen analyysi

Narratiivisuus viittaa myös aineiston käsittelytapaan. Suorittamani haastattelut analysoin narratiivista menetelmää käyttäen. Narratiivisessa analyysissä luokitellaan kertomuksia perustuen esimerkiksi tapaustyyppeihin tai kategorioihin ja tuotetaan aineiston kertomusten pohjalta uusia kertomuksia, joissa tuodaan esille aineiston keskeisiä teemoja. Oleellista on, että lukija pystyy eläytymään tarinoiden henkilöihin ja tarinan maailma avautuu. (Heikkinen, 2010) Narratiivisilla menetelmillä tutkitaan todellisuudessa tapahtuneita ilmiöitä tarinallisilla tulkinnoilla. Tarkoituksena on kuitenkin vastata tarinoiden avulla omaan tieteenalaan liittyvään tutkimuskysymykseen. Usein narratiivinen tutkimus liittyy esimerkiksi elämäntarinoihin, mutta mielestäni se soveltuu hyvin myös vapaaehtoisten kokemuksiin. (Esim. Hänninen 2010)

Alla olevassa kuviossa (Kuvio 3) on nähtävissä suhde kertomuksen ja tarinan ja niiden taustalla olevien tapahtumien välillä. Ihmisen elämään liittyvät tapahtumat ovat kaiken perustana. Tarina syntyy, kun noita tapahtumia tulkitaan ja se esitetään erilaisten symbolien, kuten esimerkiksi sanojen avulla. Tarinan erityispiirre on, että se perustuu tapahtumiin ja ajassa etenevään tapahtumakulkuun. Siihen liittyy alku, keskikohta ja loppu. Tarinoiden

tapahtumiin liittyy tunne- ja arvolatauksia, ja ne eivät ole toisistaan irrallisia. Syyseuraussuhteet on yleensä sisällytetty tarinan esittämiin tapahtumiin. (Hänninen, 2010)

Kuvio 3: Kertomuksen, tarinan ja tapahtumien suhde (Hänninen, 2010)

Narratiivisen tutkimuksen aineisto voi olla hyvin monipuolista. Tärkeinä on, että tarinallinen merkitysrakenne pystytään nostamaan esiin. Helpoimmin se onnistuu, kun tarinassa on ajallisesti etenevä juoni. Myös teemahaastattelujen avulla kerättyä aineistoa on mahdollista analysoida narratiivisin menetelmin, mikäli haastattelu etenee ajallisen järjestyksen mukaisesti. Haastatteluaineistosta voidaan myös poimia lyhyempiä kertomuksia ja analysoida niitä narratiivisin menetelmin. (Hänninen, 2010) Tutkimuksessani otin tarinallisuuden huomioon haastatteluissa niin, että kysymykseni kulkivat aikajanassa vapaaehtoisen polun kokemusten kanssa. Kysymykset lähtivät liikkeelle taustasta ja toimintaan liittymisestä päättyen tulevaisuuden näkymien kartoittamiseen. Haastatteluista oli myös mahdollista nostaa esiin pienempiä kertomuksia, kuten esimerkiksi yksittäiset positiiviset kokemukset ja mukavat muistot.

Haastatteluissa esiin nousevat tarinat voidaan nähdä muodostuvan kahdella eri tavalla. Ensinnäkin konstruktivisen käsityksen mukaan haastateltavalla voi olla tarina mielessään jo valmiiksi ja haastattelijan tehtävänä on nostaa se esiin. Konstruktionistisesti ajateltuna tarina syntyy vuorovaikutuksen, kuten esimerkiksi haastattelutilanteen, dialogin myötä. Narratiivista aineistoa muodostuu sitä enemmän, mitä enemmän mahdollisuuksia haastateltavalla on esittää omalla tavalla kokemuksiaan. Aineisto kertoo yleensä menneisyyden tapahtumista tutkittavan

tulkitsemana. Narratiivisen aineiston analyysissä aineisto luetaan läpi useaan kertaan, jotta siitä löydetään erilaisia vivahteita ja sitä pystytään analysoimaan. (Hänninen, 2010)

Narratiivisen tutkimuksen lähtökohta on yksilön ainutkertaisen näkökulman ymmärtäminen. Muodostetut tarinat liittyvät aina tiettyyn kontekstiin eli sosiaaliseen struktuuriin, aikaan ja paikkaan. Merkitykset ovat kulttuurisidonnaisia ja siitä syystä myös jaettavissa. (Erkkilä, 2009) Valitsin analyysimenetelmäksi narratiivisen analyysin, sillä halusin syvällisemmin ymmärtää vapaaehtoisten ainutkertaista näkökulmaa ja perehtyä vapaaehtoisten kokemuksiin. Tarinoiden avulla vapaaehtoisten kokemukset pääsevät esiin kokonaisvaltaisemmin, kuin esimerkiksi sisällön analyysin avulla. Narratiivinen analyysi oli kokemattomalle tutkijalle, kuten itselleni haaste, mutta myös mahdollisuus oppia uutta ja nähdä oma aineisto erilaisesta näkökulmasta.

Aineistoa analysoidessani järjestin sen erilaisten teemojen mukaisesti. Näitä olivat taustatekijät, miksi mukaan vapaaehtoistyöhön, positiiviset kokemukset, erilaiset roolit, mitä toiminnasta saadaan ja kehittämiskohteet. Myös Kirkon Ulkomaanavun organisaatioon liittyvät tekijät ja vapaaehtoisen tulevaisuuden näkymät käsittelin omina osa-alueinaan. Näiden teemojen perusteella alkoi hahmottua kolme erilaista vapaaehtoistoimijan profiilia. Ensimmäisenä aktiiviset eläkeläiset, joille vapaaehtoistoiminta antaa sisältöä elämään. Toiseksi vapaaehtoistyön kautta erilaisuutta omaan työhön etsivät globaaleista ongelmista huolestuneet ja kolmanneksi ammattitaitonsa tai työnsä kautta vapaaehtoistyöhön osallistuvat. Näihin kolmeen profiiliin perustuen olen luonut vapaaehtoisista mallitarinat, jotka esittelen tarkemmin seuraavassa osiossa.

5 Kolme erilaista vapaaehtoisen mallitarinaa

Bojen (2001, 7-8) mukaan tarinasta muodostuu erilainen, kun sen kertoo joku muu kuin itse tarinassa läsnä oleva henkilö. Usein henkilön kokemuksista puuttuu yhtenäisyys ja sen takia tarinaa voi olla vaikea kertoa johdonmukaisesti. Tämä johtuu myös siitä, että nykypäivänä ihmisten kokemukset ovat hajanaisia ja jatkuvuuden löytäminen on vaikeaa. Tutkijat muodostavat kuulemistaan tarinoista supistettuja ja helposti luettavia versioita, joissa kaikki tutkittavan näkemykset eivät pääse esille.

5.1 Vapaaehtoisten tarinat: Anni, Vappu ja Orvokki

Seuraavassa osiossa esittelen empiirisen aineiston pohjalta muodostetut mallitarinat, jotka kuvaavat vapaaehtoisten polun eri vaiheita Kirkon Ulkomaanavun toiminnassa. Tarinat yhdistävät aineksia eri vapaaehtoisten haastatteluista, eivätkä ne perustu kenenkään yksittäiseen henkilön kokemukseen. Olen tutkijan roolissa yhdistänyt toisiinsa liittyviä teemoja yhtenäisiksi tarinoiksi. Haastateltavien henkilöllisyys tulee yleensä tutkimuksissa pitää salassa ja niin myös tässä tutkimuksessa (Karisto ja Seppälä, 2004, 42- 46).

Tarinat ovat kokonaisuudessaan fiktiivisiä, mutta muodostettu haastatteluissa esiin tulleiden asioiden pohjalta. Tarinoissa käsitellään, miten vapaaehtoistoimintaan on lähdetty mukaan, mitä vapaaehtoinen saa toiminnasta ja mitkä ovat olleet erityisen positiivisia kokemuksia. Tarinoiden loppupuolella käsitellään organisaation roolia ja pohditaan hieman vapaaehtoistoiminnan tulevaisuuden näkymiä. Aineiston lajittelun perusteella nousi esiin kolme selkeää ryhmää, joiden perusteella olen muodostanut mallitarinat. Tarinoissa esiintyvät fiktiiviset vapaaehtoiset:

1. Anni Aktiivinen
2. Vappu Vapaaehtoinen
4. Orvokki Osaaja.

5.1.1 Anni Aktiivinen – Mielekkyyttä ja sisältöä elämään

Olen aiemmin tehnyt monenlaista vapaaehtoistyötä ja olen tälläkin hetkellä hyvin aktiivisesti mukana vapaaehtoistoiminnassa. Olen ollut seurakunnassa vapaaehtoisena eri tehtävissä, mukana tukihenkilötoiminnassa, auttavassa puhelimesta ja erilaisissa keräyksissä, kuten Yhteisvastuukeräys. Myös lähetystoimet kiinnostavat ja luottamustehtäviäkin on ehtinyt kertyä monenlaisia. Vapaaehtoistyö on minulle elämäntapa ja sydämen asia. Eläkkeelle siirtymisen jälkeen vapaaehtoistointaan mukaan lähteminen oman ammatin kautta tuntui luonnolliselta vaihtoehdolta.

Olen ollut Kirkon Ulkomaanavun toiminnassa mukana jo pitkään. Vapaaehtoistyö on syy nousta uuteen päivään ja tehdä jotakin merkityksellistä. Kirkon Ulkomaanavussa osallistun aktiivisesti vapaaehtoistyöhön, olen mukana tapahtumissa, rahankeruussa, myyn ”Toisenlaista lahjaa” ja osallistun toimistotyöhön. Oman ammatin ja taustan takia Kirkon Ulkomaanapu oli minulle selkeä valinta ja erityisesti kirkollisen puolen koen itselleni tärkeäksi. Kimmoke vapaaehtoistyöhön tuli jo lapsuudessa, kun sain seurata isän pitkäjänteistä hyväntekeväisyystyöskentelyä. Kirkon Ulkomaanapu vaikutti mielestäni hyvältä, tehokkaalta ja luotettavalta järjestöltä. Sen toiminta jotenkin sykähdytti ja minusta tuntui, että tämä on sitä vapaaehtoistyötä, mitä minä haluan tehdä. Mielestäni on hyvä, että toiminnan taustalla on organisaatio, jolta saa informaatiota. Vapaaehtoisten on mielestäni keskeistä tietää varsinkin konkreettisia esimerkkejä kehitysavun toimivuudesta, jotta siitä pystyy kertomaan ihmisille eteenpäin.

Vapaaehtoistyössä minua innostaa erityisesti se, että voin auttaa ja ottaa muut huomioon, kun maailmalla on niin kova hätä. Toiminnassa mukana ollessani olen nähnyt, miten selkeästi Kirkon Ulkomaanapu työtään tekee. Koen tuon työn erityisen merkityksellisenä ja sen takia tahdon olla siinä itekin mukana ja auttaa omalla työlläni. Lisäksi yksinkertaisesti pidän siitä. Konkreettisia tuloksia toiminnan hyödyistä on mielestäni tärkeä kuulla. Se motivoi vapaaehtoisia. Nuorena olin vähän idealisti ja haluan sen vuoksi edelleen tehdä asioita maailman parantamiseksi. Itse ajattelen, että periksi ei anneta ja mikä aloitetaan, se viedään loppuun. Mutta motivaatiota pitää olla, se ei synny ulkoisista tekijöistä, kuten kahvista ja pullasta vaan siitä, että tulee hyvä mieli olla mukana juuri siinä toiminnassa. Että jos se olisi vastamielistä, niin se nostaisi kynnystä lähteä mukaan, kun kyseessä on vapaaehtoinen toiminta.

Minua palkitsee vapaaehtoistyössä se, että on saanut tehdä jotakin hyvän asian vuoksi ja hyödyntää omia taitojaan. Varsinkin tapahtumissa on mukava kohdata ihmisiä ja kertoa asioista ja toivoa, että se vaikuttaa ihmisten auttamishaluun. Jos tapahtumissa myydään tai kerätään jotakin, niin toki saatu rahamääräkin siinä palkitsee. Vapaaehtoistyöllä voidaan myös välttää muita organisaatiolle aiheutuvia kustannuksia. Vapaaehtoistyö on minulle tärkeä harrastus ja vaan niin kovin sydäntä lähellä. Koen mielihyvää siitä, kun ajattelen tekeväni hyvää ja mielestäni on turha kieltää sitä, että vapaaehtoistoiminnasta saa itselleenkin jotakin. Hieman minua joskus askarruttaa, onko toiminta silloin itsekästä kun sitä tehdään sen takia, että saadaan itselle hyvää mieltä. Se tunne, että on tehnyt jotakin hyvää, on mielestäni se, minkä vapaaehtoistyöstä saa palkaksi.

Positiivisia kokemuksia minulla on vaikka kuinka paljon. Oikeastaan tuntuu, että mihin on ryhdytty, niin se on suunnilleen onnistunut. Positiivinen muisto vapaaehtoisena olosta on, että olen saanut olla mukana toteuttamassa joitakin isoja tempauksia ja tiedottamassa Kirkon Ulkomaanavun toiminnasta. Ylipäättään erilaisten tempausten ja tapahtumisen järjestäminen on tuntunut mukavalta ja niistä saatu kiitos ja positiivinen palaute on lämmittänyt mieltäni. Koen muutenkin, että juuri erilaiset tempaukset, kuten Lusikkaliike, ovat olleet erityisen kivoja juttuja ja organisaation puolelta on tullut tukea. Erityisen mieleenpainuva kokemus oli myös lobbauskampanja kansanedustajille. Jotenkin tuntui, että tein hyvin merkityksellistä työtä kertoessani uusille kansanedustajille Kirkon Ulkomaanavusta. Jopa eräs perussuomalaisten kansanedustaja, kehitysapukriittisyydestään huolimatta, antoi kiitosta Kirkon Ulkomaanavun luotettavuudelle. Kyseisen päivän kylmästä ilmasta huolimatta tuo kokemus on jäänyt mieltäni lämmittämään. Silloin koin todella, että onnistuin vapaaehtoisena olemisessa.

Positiivista toiminnassa on mielestäni ollut myös se, kun erilaisia ideoita on lähdetty viemään eteenpäin. Erityisesti organisaation taho saa minulta kiitosta siitä, että unelmia on saatu vapaasti toteuttaa. Minusta on mukava nähdä jonkun projektin toteutuminen alusta loppuun. Myönteinen asia on, kun tunnen taustaorganisaation ihmisiä henkilökohtaisesti, eivätkä he ole vain nimiä paperilla. Positiivista palautetta on mukava saada ja mieltäni on lämmittänyt saada kiitosta onnistuneista tapahtumista. Oman työni tuloksia en välttämättä aina heti näe, mutta sen vaistoan kyllä, kun olen ihmisten kanssa tekemisissä. Ja kun joku ostaa ”Toisenlaista lahjaa”, niin kyllä sen työn tuloksen näen konkreettisesti ja sillä on

merkitystä. Mielestäni tärkeää on kuitenkin tehdä oma osansa ja ainakin yrittää. Varsinkin Haitin maanjärityksen aikana rahaa saatiin mukavasti kerättyä.

Vapaaehtoispolun positiivisista kokemuksista muistuu mieleen erityisesti mukavat jutut ihmisien kanssa. En nyt kuitenkaan oikein osaa eritellä, mikä organisaation rooli niissä on ollut. Joskus olen ihmetellyt sitä, että ei ole tullut enempää lunta tupaan, kun joitakin saattaa sana "kirkko" ärsyttää. Positiivisia kokemuksia ei toisaalta mielestäni voi tietää ennakkoon. Ne tulevat yllättäen ja riippuvat paljon siitä, miten yleisö ottaa vastaan. Erityisen mieleenpainuva kokemus oli, kun sain nähdä ihan konkreettisesti, millaista työtä avustettavissa maissa tehdään. Tuota upeaa opintomatkaa en kyllä unohda koskaan. Oli mukavaa kertoa matkasta myös muille ja pitää siitä esittelytilaisuuksia. Jos olisin nuorempi, haluaisin vielä lähteä mukaan tekemään konkreettista vapaaehtoistyötä jonnekin. Minun ikäisilläni kun olisi kokemusta monenlaisesta työstä ja erilaisista kulttuureista. Mutta olen nyt tyytynyt siihen, että kerään täällä varoja ja muut sitten tekevät itse työn. Ihmisoikeustarkkailijan koulutuskin olisi kiinnostanut, mutta se sitten jäi.

Minun mielestäni vapaaehtoistoiminnassa positiiviset kokemukset ovat ehdottoman tärkeitä, koska ne motivoivat lähtemään mukaan. Jos niitä ei tulisi ja en kokisi työssä onnistumisia, niin ei sitä välttämättä jaksaisi niin paljon osallistua. Organisaatio voi auttaa vapaaehtoisia saamaan positiivisia kokemuksia, mikäli toimintaan osallistutaan yhteyksissä, joissa on jo yhteisöön sitoutuneita henkilöitä paikalla, esimerkiksi jotkut kirkolliset tapahtumat. Muissa yhteyksissä voi olla enemmän haastetta, mutta toisaalta ajattelen, että joillekin haasteiden kohtaaminen voi olla palkitsevaa. Että jos ei mitään uskalla, niin ei mitään saakaan. Organisaatiolta saatu tuki voi auttaa vapaaehtoisia onnistumaan tehtävissään. Turhautumisista puolestaan voi seurata tunne, että miksi toiminnassa on edes mukana.

Positiivista palautetta organisaation puolelta on mukava saada, mutta muuta erityistä palkkiota en vapaaehtoistyöstä kaipaa. Palkkiona koen sen, että ylitän itseni ja otan kontaktia ihmisiin. Sitä kautta syntyy mukavia keskusteluja ja olen saanut ihmisiltä palautetta, että teen tosi hienoa työtä. Sekin on hyvin palkitsevaa, että ihmiset ylipäätään antavat kiitosta. Mitään negatiivista palautetta en muista erityisesti saaneeni, paitsi kerran joku oli huolissaan "Toisenlaisen lahjan" eläinten kohtelusta.

Mielestäni kaikkien pitäisi tehdä itselleen sopivaa vapaaehtoistyötä ja jokaisen pitääkin tuntea oma persoonansa. Minä luotan siihen, että ihmiset tietävät ja tuntevat itsensä ja sitä kautta päätyvät oikeanlaiseen toimintaan. Ajattelen, että vapaaehtoistoiminnassa voi kehittyä ja tulla paremmaksi ihmiseksi. Mietin joskus, että Aristoteles oli oikeassa: tekemällä hyvää sinusta voi tulla hyvä ihminen. Vapaaehtoistyössä oppii itsekuria ja kasvaa henkisesti, kun on toimintaan sitoutunut. Jotenkin en kokisi olevani oma itseni ilman vapaaehtoistyötä. Samalla saan myös mukavasti ihmiskontakteja. Aina oppii uutta ja sillä tavalla menee itsekkin eteenpäin. Ihmiset saattavat kysyä, eikö minua rasita olla sitoutunut tuollaiseen työhön. Mutta en minä sitä niin ajattele, kun on sitoutunut, niin on sitoutunut. Kuitenkin joskus tuntuu, että voisin tehdä vielä enemmän ja paremmin.

Olen sitä mieltä, että vapaaehtoistoiminta on ehdottomasti parantanut minun elämänlaatuani. En haluaisi vaan istua keinutuolissa pyörittelemässä peukalojani. Eläkkeelle jäämisen myötä tyhjiys, mikä ihmisille usein tulee, ei ole hyvä asia. Pitää löytyä joku mieli omaan elämään ja useimmiten se on mielestäni juuri vapaaehtoistyö ja kolmas sektori. Joskus olen kyllä kummastellut sitä, että toiminnassa on mukana vain naisia ja hekin usein keski-ikäisiä.

Mielestäni vapaaehtoistoimintaa pitää johtaa ja olla tietty organisaatio taustalla, myös paikallistasolla. On tärkeää, että vapaaehtoisten kanssa toimiva henkilö on itse asiastaan innostunut ja näin vie muitakin mukanaan. Olisi mukava tuntea vielä enemmän ihmisiä organisaation puolelta ja tietää paremmin sen toiminnasta. Vapaaehtoistoiminnassa mukana olevilla ihmisillä tulee minusta olla näkemys siitä, mitä he tekevät ja mihin sitoutuvat. Kirkon Ulkomaanavussa arvostan erityisesti monia erilaisia mahdollisuuksia olla mukana. Jonkinlaista työnohjausta voisi Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistoiminnassa harkita, muussa yhteydessä olen kokenut sen hyödylliseksi. Yleensä ohjausta saan paikan päällä tarvittaessa. Joissakin tapauksissa olisi mukava saada sitä vähän enemmänkin, siitä voisi tulla turvallinen olo. Vaikka Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistoiminta ei ole niin voimakkaasti ihmissuhdetyötä, voisi purkutilaisuudet silti olla paikallaan. Niissä voitaisiin keskustella, jos on ollut negatiivisia kokemuksia, neuvotella ja keksiä yhteisiä toimintatapoja. Pari kertaa olen kohdannut kritiikkiä siitä, miksi autetaan ulkomaita eikä suomalaisia. Mielestäni siitä on jo tullut tietynlainen klassikko. Somalian keräyksen aikana mietitytti, tuleeko lokaa naamalle, mutta ihmiset suhtautuivatkin yllättävän hyvin.

Minua on jäänyt vaivaamaan ainoastaan se, että toivoisin voivani tehdä enemmänkin. Mutta omat rajat on tunnustettava. Aluksi tosin hieman mietitytti ”Toisenlaisen lahjan” myyminen,

että osaanko vastata, jos joku kysyy. Sosiaalinen puolikin olisi minusta ihan mukavaa, esimerkiksi jos Kirkon Ulkomaanapu järjestäisi yhteisen vapaamuotoisen tapaamisen vapaaehtoisilleen. Näissä tapaamisissa voisi tuoda omia ideoitaan esille. Nykyiset kohtaamiset muiden kanssa ovat lähinnä ohimeneviä pyrähdyksiä. Vaikka pikkujoulut tai kevätjuhla olisi minulle mieluinen. Muistakin vapaaehtoisista voisi olla mukavaa nähdä, millaisia ihmisiä toiminnassa on mukana ja näin meidän välinen yhteenkuuluvuus voisi lisääntyä. Myös erilaisiin aiheisiin perustuvia teemailtoja, joissa avustustoiminnassa paikan päällä olleet ovat kertoneet työstään, voisi jatkossa olla lisää. Sitä toivon myös, että toiminnassa muistetaan myös muilla paikkakunnilla kuin Helsingissä asuvat, muualta käsin voi olla hankalaa osallistua koulutuksiin. Koulutuksia saisi olla enemmänkin, ne ovat tärkeitä, koska ne avaavat asioita enemmän kuin pelkkä materiaali. Internetissä voisi olla tietoa myös niille vapaaehtoisille, jotka eivät pääse osallistumaan koulutuksiin. Mutta muuten on ollut mielestäni koulutusta ja muuta toimintaa sopivasti.

Itse näen vapaaehtoistyössä valtavasti mahdollisuuksia, mutta olen hieman huolissani ihmisten sitoutumisesta. Varsinkin pidempiaikaisiin projekteihin ei välttämättä haluta sitoutua, vaan ennemmin tullaan mukaan projektiluonteisiin juttuihin. Eläkeläisissä näen valtavan potentiaalin ja toivon, että voisin omalla esimerkilläni kannustaa muitakin lähtemään mukaan toimintaan. Mutta uskon kyllä, että ihmiset lähtevät varsinkin eläkeiässä mukaan. Jos vaan eläkeikä ei mene niin korkeaksi, että eläkkeelle pääsee vain rollaattorilla. Myös nuoria tarvittaisiin, koska töitä kyllä riittäisi. Hieman on joskus mietityttänyt tosiaan se, että vapaaehtoistoiminta tuntuu olevan naisten käsissä. Miehet osallistuvat lähinnä urheilupuolella. Aikalailta ovat mielestäni jakautuneet miesten ja naisten jutut.

Aion kyllä jatkaa Kirkon Ulkomaanavun toiminnassa mukana, mutta voisin harkita muitakin järjestöjä. Lopettaisin vapaaehtoistyön jos terveyteni pettäisi tai mikäli paljastuisi joku rötös Kirkon Ulkomaanavussa. Mutta tällä hetkellä, jos mitään erityistä ei tapahdu, niin minusta on mukava olla mukana sellaisessa, mihin on päässyt sisälle

5.1.2 Vappu Vapaaehtoinen – Vastapainoa työlle ja halu auttaa

Olen osallistunut vapaaehtoistyöhön jonkin verran jo ennen Kirkon Ulkomaanavun toimintaan liittymistä. Olen ollut esimerkiksi mukana nuorisotyössä ja yhdistystoiminnassa. Aikoinaan etsin tietoa järjestöjen toiminnasta internetistä ja osallistuin Maailma Kylässä-festivaaleille, jossa tutustuin tarkemmin Kirkon Ulkomaanavun toimintaan. Toiminnassa olen ollut mukana nyt suunnilleen pari vuotta. Kirkon Ulkomaanapu tuntui minusta tehokkaasti toimivalta järjestöltä, joka herätti luottamusta. Alussa varsinkin uutuuden viehätys ja erilaisuus tuntuivat positiivisilta asioilta Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyössä.

Itse teen vapaaehtoistyötä koska haluan auttaa ja olla mukana. Olen huolestunut maailman epäoikeudenmukaisuudesta ja kehitysmaiden oloista. Erityisesti Afrikka on sydäntäni lähellä ja haluan auttaa vähäosaisia ja puolustuskyvyttömiä. Ja lähdän mielelläni mukaan kun tiedän, että varat menevät hyvään tarkoitukseen ja sellaisen asian hyväksi, johon itse uskon. Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoisena olen ollut mukana ständillä esittelemässä toimintaa eri tapahtumissa, myymässä ”Toisenlaista lahjaa” ja mukana toimistotyössä. Minua kiinnostaa myös vaikuttamistoiminta. Joskus tosin mietin, että kuinka paljon tietoisuuden lisääminen johtaa siihen, että ihmiset lahjoittavat rahaa. Sitten kun puolestaan myyn jotain tai ihmiset tekevät lahjoituksia, niin ainakin tuloksen näen heti.

Vapaaehtoistyö Kirkon Ulkomaanavussa on mielestäni ollut kivaa ja antoisaa. Minua motivoi se, että tunnen saavani jotakin aikaan. Haluan auttaa ja Kirkon Ulkomaanavun tavoitteiden saavuttaminen on mielestäni tärkeää. Hengaus ja kivat elämykset eivät minua niinkään toiminnassa viehätä. Vapaaehtoisena on mielestäni mukava jutella ihmisten kanssa, vaikka aluksi hieman pelottikin, että osaankohan sitä nyt kertoa tarpeeksi ”Toisenlaisesta lahjasta” ja mitä jos tulee negatiivista palautetta vastaan. Sosiaalisuus on minun valttini vapaaehtoistyössä: onnistun ottamaan kontaktia ihmisiin. Oma elämänlaatunikin on hieman parantunut, kun saan olla mukana tekemässä konkreettisesti hyvää. Toisaalta olen kyllä miettinyt sitä, että onko kyseessä syy vai seuraus. Tuntuu, että monilla vapaaehtoistyöhön lähtevillä menee itsellään jo hyvin ja sen takia jaksaa auttaa muita.

Vapaaehtoistyön sisältö on minulle tärkeintä. Se, että saan auttaa ja voin antaa omaa aikaani. Itsenäni palkitsee, kun voin edes vähän osaltani vaikuttaa ja toiminnasta on hyötyä jollekin. Vaikka ei olisi rahaa auttaa, niin omalla tekemiselläni voin kuitenkin osallistua. Palkinto vapaaehtoistyöstä löytyy omasta sydämestä. Ja minun sydäntäni lämmittää, kun

tiedän tekeväni jotakin hyvää. Varsinkin, koska mielestäni maailma ei enää ole kovin ihana. Myös se palkitsee, että toimintaan pyydetään uudestaan mukaan. Jos olisin toiminnasta pitkään pois, voi olla, että kynnys lähteä uudelleen mukaan nousisi. Palaute vapaaehtoistyöstä ei ole minulle välttämätöntä, mutta on sitä kuitenkin kiva saada ja varsinkin jos saan kiitosta siitä, että olen ollut mukana. Työelämässä positiivista palautetta saa mielestäni nykyään niin harvoin. On se kuitenkin ihanaa jos joku sanoo, että hyvin tehty tai saan ”kiitos kun olit mukana” - viestin. Mutta sitten taas toisaalta minusta tuntuu, että itse työn pitäisi palkita. Se on se oma juttu.

Positiivisena kokemuksena vapaaehtoistyössä muistan erityisesti, kun minun kehittelemäni idea otettiin vastaan ja sitä lähdettiin viemään eteenpäin. Olisi erityisen mukavaa, jos minulle annettaisiin enemmän vastuuta ja alettaisiin sitä kautta toteuttaa jotakin projektia. Mielestäni on tosi tärkeää, että jos keksin jonkun uuden hyvän idean, niin se otettaisiin organisaatiossa vastaan ja alettaisiin konkreettisesti sitä toteuttaa. Tuollaista toteuttamisen ja keksimisen iloa olisi mukava kokea vapaaehtoistyössä. Olen kokenut onnistumisen hetkiä myös silloin, kun erityisesti minun osaamisellani on ollut merkitystä. Joskus olen saanut esimerkiksi kielitaidollani tai muulla erikoisosaamisellani jotakin konkreettista ja merkittävää aikaiseksi. Minussa herää positiivisia tunteita, kun olen henkilökohtaisesti ollut vaikuttamassa siihen, että ihmiset osallistuvat. Myös se, kun saadaan uusia lahjoittajia ja myydään ”Toisenlaista lahjaa”, saa hyvälle mielelle. Vaikka olisi kylmä ja tekisi mieli lopettaa, niin ajatus siitä, että saisin vielä vähän rahaa kerättyä, motivoi jäämään. Positiivinen kokemus on aina se, että san jotakin aikaiseksi. Välillä tosin tuntuu, että olisihan joku muukin pystynyt samaan. Mielestäni pitää vain olla rohkea ja ennakkoluuloton niin varmasti saa positiivisiakin kokemuksia. Joskus minusta tuntuu, ettei oman työn tuloksia aivan konkreettisesti näe, mutta työ on kuitenkin merkityksellistä. Olen miettinyt, että kehitysyhteistyössä on sama kuin puiden istutuksessa. Ne eivät saman tien nouse sieltä pintaan, vaan toimintaa pitää miettiä pitkällä aikavälillä.

Ilman positiivisia kokemuksia vapaaehtoistyö voisi tuntua tervanjuonnilta. Positiivisia kokemuksia vapaaehtoistyössä on mahdollista lisätä esimerkiksi niin, että ei liikaa säädeltäisi toimintaa. Olisi hienoa, jos vapaaehtoiset voisivat osallistua myös toiminnan suunnitteluun, eivätkä vain toteutukseen. Minulla ainakin olisi hyviä ideoita vaikka kuinka paljon, jos joku olisi kiinnostunut kuulemaan niitä. Se kyllä sitouttaisi toimintaan ihan eri tavalla, kun saisin seurata omaa projektiani alusta loppuun. Vapaaehtoistyöhön sitoutuu tavallaan, mutta se ei

kuitenkaan sido niin tiukasti. Mieluiten olen mukana sellaisessa toiminnassa, missä tunnen, että siitä on hyötyä.

Kokonaisuudessaan vapaaehtoisia on oman kokemukseni mukaan ohjattu Kirkon Ulkomaanavussa hyvin. Nykyinen ohjaaminen on tosin ollut lähinnä kertaluonteista. Tarkkaan on kerrottu esimerkiksi ”Toisenlaisesta lahjasta”, ja miten se toimii. Materiaalit organisaation puolelta ovat olleet hyviä ja toiminta on mielestäni pitkälle konseptoitua. Muita seuraamalla ja kuuntelemalla olen oppinut varsinkin alussa paljon. Toisaalta minusta Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistoiminta on hieman perinteistä ja se voisi olla vielä enemmän, kuin se tällä hetkellä on. Tuntuu, että suhteessa palkattuun työvoimaan vapaaehtoisia on aika vähän. Johtamisessa voitaisiin keskittyä löytämään ihmisen omin juttu ja sitä kautta hyötykin olisi varmasti parempi. Seuranta olisi myös tärkeää, voisi tehdä hieman kartoitusta, ketkä ihmiset ovat aktiivisesti mukana. Ei-aktiivisten joukostaikin voisi löytyä vaikka mitä mielenkiinnon kohteita, jos heiltä niitä tiedusteltaisiin. Mielestäni organisaation puolelta voitaisiin myös välillä hieman patistaa ja laittaa muistutusviestiä, ettei vaikka esittelyn sopiminen jonnekin unohtuisi. Vapaaehtoistojen rehellisyyttä olen joskus miettinyt, ettei vaan joku vetäisi vaikka myyjäisissä rahaa välistä. Valitettavasti ihmiset ovat raadollisia ja varmaan vapaaehtoistenkin joukkoon eksyy vaikka minkälaista porukkaa.

Vapaaehtoistoiminnassa on mielestäni hyvä asia, että jollakin on langat käsissä ja kokonaiskuva hallussa. Kuitenkin sitä vapaaehtoisena edustaa järjestöä eikä voi puhella mitä sattuu. Vetovastuu on oltava jollakin, joka pitää huolen siitä, että rahat menevät sinne minne niiden pitäisi. Vapaaehtoistyötä johtavalla tulisi olla pitkä kokemus siinä vaiheessa. Johtoporrasta tarvitaan myös, jotta voitaisiin todentaa toiminnan tulokset. Johdon tehtävänä on luoda yhteisöllisyyttä ja yhteyttä. Minusta on hyvä, ettei Kirkon Ulkomaanapu ole liian sidoksissa kirkkoon, se voi häiritä joitakin. Toisaalta taas se voi joillekin luoda jonkinlaista vanhanajan turvallisuutta.

Itse haluaisin, että vapaaehtoistyöllä kerätyt varat menevät itse tarkoitukseen eikä niinkään vapaaehtoisten hyväksi. Jos kovin panostetaan vapaaehtoisiin, ei hyöty välttämättä ole mielestäni vastaava. Hieman joskus mietityttää kun porukkaa tulee ja menee, että onko siitä sitten vastaavaa hyötyä. Koulutuksista olen kuitenkin tykännyt kovasti ja toivoisin niissä olevan enemmän tietynlaista jatkuvuutta. Asiantuntijaseminaarit ovat olleet myös mielenkiintoisia ja niitä toivoisin lisää.

Muiden vapaaehtoisten kanssa on ollut mukava jutella, mutta sen suurempaa yhteistöllisyyttä en koe Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoisten joukossa olevan. Mukava on joskus kadulla moikata ja toimintaan on ollut helppo päästä mukaan. Joissakin muissa Kirkon Ulkomaanavun toiminnoissa olo on tuntunut vähän vieraalta ja tämä puoli tuntuu enemmän kotoisalta. Toisaalta olisi mukava saada uusia ihmisiä mukaan, miehiä ei ole toiminnassa paljon näkynyt, vaan lähinnä meitä kukkahattutäti-humanisteja. Mutta en kuitenkaan koe yhteisöllisyyttä itselleni niin tärkeäksi.

Monessa vapaaehtoistoiminnassa mukana olo vaatii minulta joskus hieman ajankäytön organisointia ja on siksi hienoa saada olla mukana silloin, kun oma elämäntilanteeni siihen antaa mahdollisuuden. Jos olisi enemmän aikaa, olisin mukana useammin, mutta tällä hetkellä käytännön asiat sanelevat milloin on aikaa. Monesti isojen kampanjoiden aikaan sitä on onneksi löytynyt. Mielestäni jatkossa vapaaehtoistyössä voisi enemmän hyödyntää ihmisten omia verkostoja ja osaamisia. Samoin olisi kivaa tuoda enemmän omia ideoita esille, eikä vain rastittaa valmiita ”mitä haluaa tehdä” -kohtia lomakkeeseen. Siinä voisi ehkä joskus hyödyntää omaa ammatillista osaamistaankin, jos se sopisi organisaation toimintaan. Olen miettinyt, että voitaisiin esimerkiksi ottaa työttömiä Kirkon Ulkomaanavun organisaatioon mukaan tai tarjota opiskelijoille harjoittelupaikkoja. Mutta joskus minusta on ihan kiva osallistua vain tilapäisestikin, esimerkiksi postitukseen ja tapahtumiin.

Lähtisin pois Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyöstä jos tulisi ilmi arvostiritoja tai keskeiset ihmiset organisaatiossa toimisivat väärin. Ja tietysti oma elämäntilanteeni vaikuttaa siihen ja se, olenko ylipäättäen Suomessa. Seuraan tarkkaan järjestöjen toimintaa ja tehokkuus on minulle tärkeää, esimerkiksi toiminnan tehottomuus saisi harkitsemaan uudelleen mukanaoloa. Aion jatkaa vapaaehtoistoiminnassa mukana säännöllisen epäsäännöllisesti ja toivottavasti jossain vaiheessa enemmänkin. Mutta toisaalta jos jotakin mielenkiintoisempaa tulisi vastaan, voisin myös harkita siirtymistä muualle. Jos voittaisin lotossa, tekisin vain vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistyössä tavoitan tunteen, että voin vain olla ilman minuuttiaikataulua ja nauttia ihmisistä ja siinä on myös se oma tunnelmansa. Joskus olisi kiva päästä ulkomaille tekemään vapaaehtoistyötä. Ehkä se onnistuukin, jos toiminnassa on tarpeeksi pitkään mukana.

Vapaaehtoistoiminnan näen laajana kokonaisuutena sisältäen monia eri osa-alueita. Punainen Risti ja Kirkon Ulkomaanapu ovat aika vakiintuneita toimijoita, joten niiden toiminta varmasti jatkuu. Vapaaehtoistoimintaa mielestäni tarvitaan, mutta perusjutut ei saisi

pyöriä vapaaehtoistoiminnan ja hyväntekeväisyyden varassa. Vastuuta ei saisi siirtää kaikenmaailman hyvää tarkoittaville puuhastelijoille. Vapaaehtoistoiminnalla kun paikataan usein muuten puutteellisia verkostoja. Ylipäätään olisi hyvä, jos yhteisöllisyys lisääntyisi. Mutta jotenkin tuntuu, että ihmisten elämä on nykyään niin aikataulutettua ja kiireistä. Minusta olisi ihanaa, jos ihmisillä olisi enemmän resursseja ja halua tehdä vapaaehtoistyötä.

5.1.3 Orvokki Osaaja – Ammattitaidolla merkityksellisyyttä vapaaehtoistyöhön

Olen osallistunut vapaaehtoistyöhön lähinnä työni kautta tai hyödyntänyt siinä omaa ammattiosaamistani. Jonkin verran olen aiemmin osallistunut tukihenkilö- ja auttamistoimintaan sekä kulttuurijuttuihin. Olen myös toiminut eri organisaatioiden kuukausilahjoittajana.

Kirkon Ulkomaanavun toimintaan lähdin mukaan, koska mielestäni heillä on mielenkiintoisia tuotteita ja brändi. Toiminta oli jo aika järjestäytyneenä ja siten siihen oli helppo mennä mukaan. Tuntui myös, että juuri minun osaamiselle oli Kirkon Ulkomaanavussa tarvetta. Toisin kuin joissakin muissa järjestöissä, tarjoamani työpanos otettiin myös mielellään vastaan.

Vapaaehtoistyössä minua motivoi se tunne, että teen jotakin, millä on merkitystä. Samalla saan omaan työhöni vaihtelua ja itselleni jotakin uutta. Ja auttamisesta saan kyllä hirveän hyvän mielen, kun voin osallistua. Ja omien taitojen hyödyntäminen on minusta myös kivaa. Toiminnan taustalla on osin universaali auttamisen tahto, en halua työntää päätä pensaaseen, vaan olla mukana. Kyse kohdallani lienee myös elämänasenteesta.

Mielestäni tämä minun tekemäni vapaaehtoistyö on tulevaisuuden trendi. Organisaatiot eivät enää voi tehdä vain omaa juttuaan, vaan niiden täytyy ennemminkin toimia osana yhteiskuntaa ja ottaa kantaa asioihin. Itse haluan olla mukana vapaaehtoistyössä, missä voin hyödyntää omaa osaamistani. Vapaaehtoistyössä on mielestäni tärkeää myös vastavuoroisuus, jos johonkin panostan, niin toivon saavani siitä itsellenikin jotakin. Minun mielestäni ihmisille pitää tarjota erilaisia mahdollisuuksia ja segmentoida minkälaisia vapaaehtoisia organisaatiolla on. Vapaaehtoisissa on varmasti niitä, jotka haluavat tehdä perinteistä vapaaehtoistyötä, esimerkiksi lipaskeräystä, ja sitten niitä, jotka haluavat tehdä erilaisia juttuja.

Itse koen, että vapaaehtoistyössä positiivista on tekemisen meininki ja mukavahenkiset ihmiset. Tuntuu, että ne ihmiset, jotka lähtevät mukaan haluavat osallistua ja heillä on aito kiinnostus. Minä uskon, että koko yhteiskunta on menossa yhteisöllisempään suuntaan. Positiivisia kokemuksia olen saanut, kun on tehty isoja kampanjoita ja niiden avulla kerätty rahaa ja lisätty tietoisuutta. Itse kuitenkin ajattelen, että suurin osa positiivisista tunteista on vielä tulematta ja ne kertyvät pitkällä aikavälillä. Oleellista minulle on, että voin antaa omaa aikaani ja osaamistani ja sen avulla vaikuttaa asioihin. Se, että näen oman työni tuloksen ja pystyn hyödyntämään omaa osaamistani, on positiivinen kokemus myös. Silloin tuntuu, että oma tekeminen on mielekästä eikä pelkkää puuhastelua.

Minun mielestäni vapaaehtoistyössä tärkeää on tyytyväisyys. Ja onnistuminen sitä kautta, että työtä ei välttämättä jaksakaan tehdä jos tuntuu, että mitään tuloksia ei synny. Onnistuminen voi olla henkilökohtaisella tasolla jotakin itselle merkittävää tai vaan se, että on pystynyt osallistumaan johonkin ja saanut siitä hyvää palautetta. On mukava saada kiitosta hyvin tehdystä työstä. Mutta itse en tee vapaaehtoistyötä siksi, että haluaisin päteä.

Positiivisia kokemuksia vapaaehtoistyössä voisi mielestäni lisätä sillä, että rakennetaan erilaisia kokonaisuuksia eri ihmisille. Henkilöstä riippuen mietitään, mitä kukin haluaa tehdä. Onko se jotain pienimuotoisempaa vai sitten jotakin erilaista. Vaikka tehdään työtä, mistä ei makseta rahaa, niin siinä pitää pystyä tarjoamaanakin jotakin. Ainakin tunnustusta, että teipä hyvin, koska kaikki kaipaavat positiivista palautetta. Ja aivan valtavan tärkeää on työn merkityksellisyys ja se pitäisi tuoda osaksi kaikkea ja paketoita koko vapaaehtoistyö sillä tavalla. Itse koen, että Kirkon Ulkomaanapu voisi sovittaa vapaaehtoistyön muotoja sen mukaan, minkälaisia tarpeita ihmisillä on vapaaehtoistyön suhteen.

Positiiviset kokemukset vapaaehtoistyössä ovat minun mielestäni todella tärkeitä, koska internet on täynnä ilmoituksia, että tarvitaan vapaaehtoisia. Käytännössä voi kuitenkin olla, että heille ei löydykään tekemistä. Kun toimintaan lähtee mukaan, niin itse arvostan, että reippaasti otetaan yhteyttä. Organisaation puolelta sovitaan tapaamisia ja ollaan innostuneita ja kiinnostuneita siitä, että ihmiset lähtevät mukaan. Onhan se kuitenkin tärkeää tuntea itsensä tärkeäksi.

Mielestäni koko vapaaehtoistoiminta Suomessa on vielä vähän lapsenkengissä. Kirkon Ulkomaanavullakin se on vielä vähän järjestäytymätöntä. Esimerkiksi USA:ssa vapaaehtoistyön markkinat ovat paljon kilpailullisemmat. Vapaaehtoistoiminta vaatii kuitenkin rakennetta taakseen, jotta se toimii. Sitä varmasti tulee tekemisen ja kokemisen

myötä, mutta edelläkävijä osaisi kohdentaa ja tarjota juuri tietyn tyyppistä vapaaehtoistyötä. Järjestöjen pitäisi tulevaisuudessa vielä enemmän erottautua ja tehdä selkeämmin omia juttuja, koska kaikki eivät voi vain olla samaa massaa. Olen miettinyt, että Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyön muodot ovat aika rajatut ja niiden kehittäminen vaatii vielä mieltämistä. Olisi tärkeää löytää jokaisen persoonalle sopiva juttu, jotkut voivat olla vaikka liian ujoja lipaskeräykseen ja heille sopii enemmän taustatyöt.

Henkilökohtaisesti koen, että vapaaehtoistoiminnan johtamisessa pitää olla joku rakenne, että saadaan myös tuloksia aikaiseksi. Se kuitenkin vie organisaatiolta resursseja, eikä saa sen takia olla mitään pitsinnypläystä. Ideaalitilanne olisi, jos vapaaehtoistyön kautta organisaatio voisi tuottaa lisäarvoa itselleen, eikä vapaaehtoistyö vain käyttäisi resursseja. Mielestäni toiminnassa pitää olla joku struktuuri, että homma ei lähde lapasesta. Monilla järjestöillä saattaa olla se ongelma, että halutaan vapaaehtoisia mukaan, mutta tehtäviä ei ole kovin selkeästi määritelty. Kuitenkin jonkun henkilön työaika käytetään siihen, että etsitään vapaaehtoisille tekemistä. Sen takia olisi tärkeää miettiä ja organisoida asiat etukäteen. Pitäisi oikeasti pohtia, ketä me tarvitaan ja mihin. Pelkkä hengaanminen ei ainakaan minua kiinnosta, vaan toivoisin selkeyttä siihen, että mitä tehdään ja milloin. Joskus olisi ihan hauska tavata myös muita vapaaehtoisia.

Itse koen vapaaehtoistyön aika henkilökohtaisesti ja tuntuu, että palautetta tulee työtä tehdessä. Kun juttelee ihmisille, tekee keräystä ja lisää tietoisuutta, niin siinä samalla tulee palautetta, joka on aika eri tyyppistä verrattuna normaalityöhön. Vapaaehtoistyö on myös vaihtelevaa, siinä saan erilaisia ajatuksia ja kontakteja. Kaikesta ei aina tarvitse saada rahallista palkkaa, jos on aikaa, niin sen voi käyttää hyödyksi. Rahassa kuitenkin tulee tietty raja vastaan.

Vapaaehtoistyössä itseäni palkitsee se kun näen, että omasta työstäni on aidosti jotakin hyötyä. Samalla voin kehittää omaa asiantuntemustani. Tosin vapaaehtoistyön välillisiä vaikutuksia on hieman hankala arvioida, varsinkin mihin asti ne ulottuvat. Kuitenkin tärkeää on se, että pystyn tekemään erityisesti sellaista auttamista, joka on palkitsevaa. Itse ajattelen, että auttamalla muita, maailma muuttuu päivä kerrallaan. Työn sisältö on se, mikä minua palkitsee. Tiedän, että varmasti ihmiset arvostavat eri juttuja, mutta itse kokee työn mielekkyyden palkitsevana. Toiset puolestaan voivat arvostaa sitä, että saavat käyttää Kirkon Ulkomaanavun pinssiä, kun pyörivät tapahtumissa. Toiset puolestaan sitä, että vapaaehtoistyöstä oppii uutta. Osa arvostaa ehkä sitä, että pääsee mukaan tilaisuuksiin.

Aikatauluni on todella tiukka ja sen takia on hienoa, että työnantaja antaa mahdollisuuden käyttää työaikaan vapaaehtoistyöhön, esimerkiksi olla suunnittelemassa taustaorganisaation prosesseja ja osallistua myös tapahtumiin. Myös oma elämäntilanne asettaa haasteensa ja aina en pysty irrottautumaan esimerkiksi lipaskerääjäksi tai mukaan kampanjoihin.

Elämälaatu minulla on sinänsä parantunut, että koen vapaaehtoistyön henkilökohtaisesti tärkeäksi ja sitä kautta se voi edistää onnellisuuttani. Vapaaehtoistyössä mukana oleminen pitää elämän kiinni realiteeteissa. Mielestäni suomalaisilla on hieman taipumusta masentuvaan mentaliteettiin, mutta jos on auttamassa muita, niin silloin pitää itse olla positiivinen. Omaa identiteettiäni virkistää toiminnassa mukana oleminen ja kaikin puolin se on ollut hyvä juttu.

Aikatauluongelmat saisivat minut lopettamaan vapaaehtoistoiminnan. Mutta jos tarjottaisiin jotakin todella mielenkiintoista projektia, jossa omalla osaamisella olisi merkitystä, niin kyllä sille varmasti löytyisi aikaa. Ja ulkomaatkin houkuttelisivat, olisi hienoa päästä tekemään konkreettista avustustyötä, mutta ainakin tällä hetkellä se on aika haasteellista. Mutta ennen kaikkea oma elämäntilanne vaikuttaa siihen, kuinka paljon pystyn olemaan mukana. Mutta koska vapaaehtoistyö on hauskaa, tärkeää ja palkitsevaa, niin en kyllä vähällä siitä haluaisi luopua. Jos tämä oma elämäntilanteeni joskus helpottaa, niin muutkin vapaaehtoistyön muodot kiinnostavat.

Vapaaehtoistyön tulevaisuuden kannalta ajattelen, että Kirkon Ulkomaanavun pitäisi profiloida ja strukturoida omaa toimintaansa. Heillä on hyvät mahdollisuudet kasvattaa vapaaehtoistoimintaa, toimiva organisaatio ja vahva brändi. Ja muutenkin he ovat edelläkävijöitä ja olleet pitkään markkinoissa mukana. Ohjaus ja materiaalit heidän puoleltaan ovat olleet hyviä.

Tulevaisuuden näen niin, että erilaiset työmuodot lisääntyvät ja työ ja muu elämä menevät sekaisin. Ihmiset haluavat työelämältä eri asioita ja työ on muutakin kuin vain rahan lähde. Sen takia vapaaehtoistyöllä on hyvät mahdollisuudet, koska ihmiset kaipaavat henkisen kasvun mahdollisuuksia ja työn rinnalle halutaan jotakin muuta. Itse toivoisin, että ihmiset alkaisivat vähitellen nähdä, mikä elämässä on tärkeää. Onko se sitten materiaaliset arvot vai muiden auttaminen ja itsestään antaminen. Ehkä sitä voisi tuoda enemmän esille, niin ihmiset mahdollisesti tarttuisivat siihen. Mielestäni jokaisen pitäisi löytää itseään kiinnostava juttu.

5.2 Tarinoista poimittua: Vapaaehtoistoimijoiden erilaiset profiilit

Edellisessä osiossa esitetyt mallitarinat kertovat vapaaehtoisten kokemuksista Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyössä. Kaikki haastattelemanani vapaaehtoiset toimivat samassa vapaaehtoistyön ryhmässä ja suunnilleen samankaltaisissa tehtävissä. Tarinoista on siten löydettävissä tiettyjä yhtäläisyyksiä, mutta monilta osin ne myös eroavat toisistaan. Vapaaehtoisten mallitarinoiden pohjalta olen muodostanut kolme erilaista vapaaehtoistyöntekijän profiilia. Jokaisella näistä ryhmistä on omat syynsä toimintaan mukaan tulemiseen, kiinnostuksen kohteensa, merkitykset vapaaehtoistyölle ja erilaiset positiiviset kokemukset. Seuraavassa esittelen tarkemmin mallitarinoiden pohjalta muodostetut vapaaehtoistoimijoiden profiilit. Anni Aktiivisen ja Orvokki Osaajan tarinoista löytyivät suurimmat eroavaisuudet. Vappu Vapaaehtoisen tarina puolestaan asettuu monilta osin näiden kahden välimaastoon.

Vapaaehtoisprofiilit	Anni Aktiivinen	Vappu Vapaaehtoinen	Orvokki Osaaja
Miksi mukaan vapaaehtoistyöhön?	Seurakunnan tai kirkon toiminta tuttua, auttaminen ja sisältö elämään	Globaali auttamishalu ja kiinnostus kehitysmaihin, halu vähentää epäoikeudenmukaisuutta, konkreettinen auttaminen	Oman ammattitaidon ja osaamisen hyödyntäminen, merkityksellisyys
Positiiviset kokemukset	Ihmisten kohtaaminen ja mukana oleminen	Omien ideoiden hyödyntäminen ja eteenpäin vieminen	Työn tuloksellisuus ja erilaiset kokonaisuudet eri ihmisille
Millaista vapaaehtoistyötä haluaa tehdä?	Ihmisten kanssa tekemisissä oleminen	Omaan elämäntilanteeseen sopiva toiminta, enemmän vastuuta	Haastavat ja tiettyä osaamista vaativat tehtävät
Mitä toiminnasta saadaan?	Työstä saatu positiivinen palaute	Erilaisuutta omasta työstä	Oman osaamisen hyödyntäminen, vastavuoroisuus
Kehittämiskohteet	Mahdollisuus työnohjaukseen, läheisemmät suhteen Kirkon Ulkomaanavun työntekijöihin	Lisää koulutusta ja työnohjausta, osallistumista ideointiin ja toiminnan suunnitteluun	Aikaisempaa haasteellisempi vapaaehtoistyö, vapaaehtoisten segmentointi, tehokkuuden lisääminen

Taulukko 2: Vapaaehtoistyöntekijöiden erilaiset profiilit

Anni Aktiivisen kohdalla tärkeinä vapaaehtoistyön taustatekijöinä vaikuttivat aiempi toiminta seurakunnassa tai kirkossa ja runsas kokemus vapaaehtoistyöstä. Toisin kuin Orvokki Osaajalla ja Vappu Vapaaehtoisella, kirkollinen yhteys oli osaltaan vaikuttamassa siihen, miksi tässä profiilissa vapaaehtoistyön kohteeksi valittiin Kirkon Ulkomaanapu. Anni Aktiivinen on eläkeläinen, joten hänellä on enemmän aikaa käytettäväksi vapaaehtoistyöhön, kuin kahden muun profiilin kohdalla. Eläkkeelle jäämisen jälkeen elämään on löytynyt mielekkyyttä ja sisältöä vapaaehtoistyön avulla. Vapaaehtoistyössä Anni Aktiivisen kohdalla on tärkeää mielekäs tekeminen, yhteisöllisyys ja sosiaaliset kontaktit, ei niinkään oma kehitys kuten Orvokki Osaajalla, tai kiinnostus globaaleihin ongelmiin, kuten Vapun tarinassa. Vapaaehtoistyö on Annin kohdalla tärkeä harrastus ja sydämen asia. Anni saa toiminnasta itselleen mielihyvää ja kaipaa konkreettista tietoa avun kohteista. Hänelle tärkeänä positiivisena tekijänä on se, miten ihmiset reagoivat hänen tekemäänsä työhön ja millaista palautetta hän siitä saa. Anni Aktiivinen vaikutti muita ryhmiä tyytyväisemmältä tekemäänsä vapaaehtoistyöhön, mutta kehityskohteina hän näkee esimerkiksi mahdollisuuden työnohjaukseen ja läheisemmät suhteen Kirkon Ulkomaanavun työntekijöihin.

Vappu Vapaaehtoisien profiilin omaaville aikataulu on myös haaste, mutta se ei korostunut yhtä paljon kuin Orvokki Osaajan kohdalla. Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyöstä oli etsitty tietoa esimerkiksi internetistä ja Maailma Kylässä - festivaaleilta. Avustuksen kohteet ja Kirkon Ulkomaanavun maine olivat vaikuttaneet vapaaehtoistyöjärjestön valintaan. Moni tämän profiilin vapaaehtoisista toimii jonkin järjestön kuukausilahjoittajana, mutta myös omalla tekemisellä haluttiin auttaa. Vappu osallistuu vapaaehtoistyöhön oman työnsä ohella ja kaipaakin sen avulla erilaista sisältöä elämäänsä ja vastapainoa työlle. Tämän vapaaehtoisryhmän kohdalla korostui globaali auttamisen halu ja kiinnostus kehitysmaihin. Vapun profiilin omaavat haluaa tehdä itselleen sopivaa vapaaehtoistyötä. Esimerkiksi erilaiset persoonallisuuden piirteet vaikuttavat siihen, millainen vapaaehtoistyö koetaan itselle sopivaksi. Hyvät sosiaaliset taidot omaavat voivat keskittyä keräyksiin, toiminnan esittelyyn ja myyntiin, kun taas hiljaisemmat henkilöt erilaisiin taustehtäviin, kuten toimistotyöhön. Tärkeänä asiana nähtiin toiminnan joustavuus ja mahdollisuus osallistua silloin, kun oma elämäntilanne ja aikataulu sen sallivat. Kehittämiskohteina tämän ryhmän osalta nousi esiin tarve koulutusten ja asiantuntijaseminaarien lisäämiseen. Tämän profiilin vapaaehtoiset myös kaipasivat mahdollisuuksia ideointiin ja toiminnan suunnitteluun osallistumiseen. Jatkossa voisi vähentää toiminnan liiallista kontrollointia ja valmiina annettuja tehtäviä.

Orvokki Osaajan tarinassa korostuivat täysin erilaiset tekijät kuin Anni Aktiivisella. Orvokki oli lähtenyt mukaan Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyöhön oman ammattiosaamisensa tai työnsä kautta. Hänelle tärkeinä tekijöinä korostuivat Kirkon Ulkomaanavun toimiva brändi ja pitkälle konseptoitu vapaaehtoistoiminta. Haastavan työn ohella hänen aikataulunsa on kiireinen, joten vapaaehtoistyöhön ei ole käytettävissä runsaasti aikaresursseja. Hänen kohdallaan korostui halu tehdä haasteellisempia vapaaehtoistehtäviä: perinteisemmät vapaaehtoistyön muodot eivät häntä erityisesti inspiroineet. Vapaaehtoistyössä korostui muita kahta profiilia voimakkaammin vastavuoroisuus; koska Orvokki käyttää omaa aikaansa ja osaamistaan, hän haluaa myös saada itselleen vastinetta vapaaehtoistyöstä. Näitä ovat esimerkiksi hänen itsensä ja ammattitaitonsa kehittäminen erilaisissa tehtävissä. Orvokki Osaajan näkemykset olivat hieman muita vapaaehtoisryhmiä kriittisempiä, hän kaipaa vapaaehtoistyöhön tehokkuutta ja vapaaehtoistyön segmentointia eri henkilöiden tarpeisiin sopiviksi. Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistoimintaa voisi hänen mielestään kehittää niin, että se toisi organisaatiolle enemmän lisäarvoa. Tämän ryhmän kohdalla alleviivattiin ihmisten erilaisia mielenkiinnon kohteita vapaaehtoistyössä ja ammattimaisen vapaaehtoistyön tehokkuutta verrattuna perinteisempiin muotoihin.

5.3 Kohti entistä positiivisempia kokemuksia Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyössä

Kuten edellä mainitsin, korostui tutkimuksessani vapaaehtoistoimijoiden erilaisuus ja halu tehdä itselleen soveltuvaa vapaaehtoistyötä. Seuraavassa pohdin, miten positiiviset kokemukset muodostuivat eri vapaaehtoistoimijoiden profiileissa ja miten tätä informaatiota voisi vapaaehtoistyön kehittämisessä hyödyntää. Vapaaehtoistoiminnan yksi keskeisimpiä kysymyksiä on, miten saada ihmiset pysymään mukana toiminnassa. Positiiviset kokemukset voivat edistää vapaaehtoisten sitoutumista organisaatioon ja tekemäänsä vapaaehtoistyöhön. Niiden merkitys korostui myös vapaaehtoistoimijoiden haastatteluissa. Vapaaehtoisten mielestä positiiviset kokemukset ovat todella tärkeä osa toimintaa, ilman niitä olisi toiminnasta helppo lähteä pois. Vapaaehtoisena oleminen perustuu kuitenkin yksilön omaan haluun olla vapaaehtoisesti mukana. (Esim. Harju, 2003)

Minulle itselleni jäi tunne, että vapaaehtoistoiminnan pitäisi olla yleisen käsityksen mukaan pyyteetöntä ja osa vapaaehtoisista ajatteli, että itselleen ei toiminnasta pitäisi saada mitään tai

ainakaan niitä toiveita ei saisi tuoda esille. Osa vapaaehtoisista puhui mielellään omista positiivisista kokemuksistaan ja antoi itselleen kehuja. Osa meni hieman hämilleen tai vaivaantuneeksi sanoen ”no enhän mä nyt mitään...”. Mutta kun asiaan hieman tarkensi, niin monilla oli runsaastikin positiivisia kokemuksia, joita he eivät heti tuoneet ilmi. Positiiviset kokemukset ovat tietenkin hyvin tilannesidonnaisia, joten täysin täsmällistä informaatiota niiden muodostumista ei ole mahdollista antaa. Joitakin yhdistäviä tekijöitä oli aineistossani kuitenkin havaittavissa. Seuraavassa käsittelen erilaisten vapaaehtoisten profiilien kautta, millaisia positiivisia kokemuksia he ovat toiminnassa kokeneet ja mitkä ovat olleet niiden taustalla vaikuttavat mahdollistavat tekijät. Yksilöllisten profiilitekijöiden jälkeen esittelen vielä positiivisten kokemusten muodostamiseen liittyviä eri ryhmiä yhdistäviä asioita, kuten vapaaehtoistoiminnan yksilöllisyys ja mitä toiminnasta saadaan. Tämän osion lopuksi käsittelen vielä, mitä positiiviset kokemukset vapaaehtoistoiminnassa merkitsevät.

5.3.1 Sosiaalisia kontakteja ja yhteisöllisyyttä

Anni Aktiivisen positiivisten kokemusten taustatekijöiden kohdalla esiin nousi seurakuntatausta ja Kirkon Ulkomaanavun yhteys kirkkoon. Näiden vapaaehtoisten kohdalla esimerkiksi yhteistyö seurakuntien kanssa voisi lisätä positiivisia kokemuksia. Esiin tuli myös mahdollisuus toimia jo valmiiksi kirkollisissa yhteyksissä, jossa vastaanotto olisi valmiiksi positiivinen. Tähän vapaaehtoisten ryhmään kuuluvilla oli muita ryhmiä enemmän aikaa vapaaehtoistyöhön, joten tästä voi päätellä, että organisaation kannattaa suunnata rekrytointia myös eläkkeellä oleville henkilöille. Aktiivisten vapaaehtoisten kohdalla korostui tarve sosiaaliin kontakteihin ja sisällön saamiseen omaan elämään. Positiivisia kokemuksia Annin kohdalla olivat erityisesti mukavat keskustelut ihmisten kanssa ja se, että hän saa olla mukana toteuttamassa isoja kampanjoita ja ideoita. Näitä vapaaehtoisia kannattaakin hyödyntää erityisesti sosiaalista kanssakäymistä vaativissa tilanteissa. Heille voisi tarjota myös erilaisia yhteisöllisiä tapahtumia ja mahdollisuuksia tutustua muihin vapaaehtoiisiin. Positiivissa kokemuksissa korostui positiivisen palautteen merkitys ja erilaisten tapahtumien toteutukseen osallistuminen. Tämän ryhmän vapaaehtoiset olivat hyvin sitoutuneita organisaatioon, mutta kaipaisivat lisää yhteisöllisyyttä muiden vapaaehtoisten kanssa sekä jonkinlaista työnohjausta, jossa voidaan jakaa kokemuksia. Aktiiviset vapaaehtoiset kokivat vapaaehtoistyön sydämen asiakseen ja tärkeäksi harrastukseksi, joten he ovat sitoutumisessaan ja aktiivisuudessaan todella arvokkaita organisaatiolle.

- *Se, että voi saada niitä mukavia keskusteluja ja palautetta, että sinäkin päivänä niin muutamia ihmisiä tuli, jotka sanoivat, että tosi hyvää työtä teet. Niin se palkkio tulee tavallaan siitä, että jotkut antavat kiitosta. (Anni Aktiivinen)*
- *Ja sitten tietty sekin aina, että kun tulee jotenkin henkilökohtaisesti tuntemaan joitakin ihmisiä, jotka siellä taustaorganisaatiossa on, niin se on musta aina semmonen kans hyvin positiivinen asia, että pääsee näin niinku kasvotusten. (Anni Aktiivinen)*

5.3.2 Oma persoona peliin ja mahdollisuuksia ideointiin

Vappu Vapaaehtoisen tarinassa korostui erilaisuuden merkitys. Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistoiminta koettiin virkistävänä ja tuovan vaihtelua omaan työhön. Näiden vapaaehtoisten kohdalla globaali auttaminen oli toiminnassa tärkeä taustatekijä ja työn konkreettisten tulosten esiin tuominen oli oman motivaation kannalta oleellista. Positiivissa kokemuksissa korostui omien ideoiden esiin tuominen ja eteenpäin vieminen. Vapun kaltaisille vapaaehtoisille voi antaa lisää vastuuta jonkin projektin toteutuksessa. Heille kannattaa myös tarjota omaa osaamista vastaavia tehtäviä. Niitä, joissa vapaaehtoisille tulee tunne, että juuri heidän osaamisellaan tai tekemisellään on merkitystä. Tämä nähtiin erityisenä positiivisena kokemuksena. Vapaaehtoistyössä toiveena on tehdä omalle persoonalle sopivaa vapaaehtoistyötä, jonka kautta positiiviset kokemuksetkin mahdollistuvat. Tähän profiiliin kuuluvat vapaaehtoiset toivoivat, että heidän tekemäänsä työtä ei kontrolloitaisi liikaa ja he saisivat osallistua myös toiminnan suunnitteluun. Se puolestaan voisi lisätä vapaaehtoisten sitoutumista. Samoin se, että vapaaehtoistoimintaan löydettäisiin jokaisen omin juttu, jonka kautta vapaaehtoistyön hyöty lisääntyisi. Koulutusten ja asiantuntijaseminaarien kautta omaan toimintaan saadaan lisää sisältöä ja tietoa.

- *Positiivisia kokemuksia voisi lisätä varmaan silleen, et ei ainakaan liikaa säätele sitä tai tietyllä tavalla osallistaa myös suunnitteluun ja sellaseen et se ei oo vaan sellasta toteuttavaa, joka on sekin ihan jees välillä, mut en usko et kovin monia ihmisiä sitouttaa. Et se on vaan muutama kymmenen prosenttia ihmisistä viihtyy siinä, et voit sä tehdä ton. (Vappu Vapaaehtoinen)*

- *No sanotaan että sain siitä palautettakin, että kun olen tällainen kamala lörppöttäjä. On hirveen helppo saada ihmisiin kontaktia, se on semmonen mun vahvuus. (Vappu Vapaaehtoinen)*

5.3.3 Vapaaehtoistyön segmentointia ja lisäarvoa vapaaehtoistyöhön

Orvokki Osaajan profiiliin kuuluvien vapaaehtoisten kohdalla positiiviset kokemukset muodostuivat haastavista tehtävistä, joissa saadaan merkityksellisiä tuloksia aikaiseksi. Vapaaehtoiset toivat selkeästi esiin kaipaamansa vastavuoroisuuden ja sen, että toiminnasta halutaan jotakin myös itselle. Yhtenä vaikuttavana tekijänä oli tunne siitä, että juuri omalla toiminnalla ja osaamisella on merkitystä. Näiden vapaaehtoisten kohdalla voi tarjota heidän uniikkia osaamistaan vastaavia tehtäviä, joissa oman työn tulos olisi konkreettisesti nähtävissä. Tämän ryhmän vapaaehtoiset toivoivat toiminnan segmentoimista ja erilaisia mahdollisuuksia osallistua, joten niitä voisi heille tarjota. Positiiviset kokemukset koettiin yksilöllisinä, mutta haastatteluissa korostui tyytyväisyyden merkitys, joka nousee esiin siitä, että tuloksia syntyy. Positiivisten kokemusten syntymiseen voisi myötävaikuttaa erilaisten vapaaehtoistyön kokonaisuuksien rakentaminen eri ihmisille. Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyön muotoja voi kehittää eteenpäin ja saada organisaatiolle vielä enemmän lisäarvoa vapaaehtoistyöstä. Vapaaehtoistyötä tulee siis sovittaa jokaisen toimijan tarpeiden mukaan.

- *Tässä se onnistuminen, niin mitä se sitten on. Se voi olla jopa aika monta asiaa, että se onnistuminen voi olla henkilökohtaisella tasolla se vaan, että mä oon onnistunut kaivaan mun kalenterista, joka on aivan täynnä, kaks tuntia aikaa johonkin, niin sekin on tietynlainen onnistuminen. Tai sit se on oikeesti se, että on pystynyt kontribuoimaan johonkin, oleen merkittävänä osana, josta tulee sit hyvää palautetta tai jotain. Et se riippuu aika paljon yksilöstä, että mun onnistumisen tunne on varmaan täysin eri kuin sit jonku muun. (Orvokki Osaaja)*
- *Konseptoidaan ja tehdään ja segmentoidaan tiedätsä tavallaan se, että eri ihmisille toimii eri jutut ja osalle ei tarvi niin paljoo ja osalle tarvii vähän enemmän ja sitä kautta Kirkon Ulkomaanapukin vois niitä omia vapaaehtoistyön muotoja sovittaa et*

minkälaisia oikeesti tarpeita eri ihmisillä on sen vapaaehtoistyön suhteen. (Orvokki Osaaja)

5.3.4 Vapaaehtoinen ja tehtävä kohtaamaan

Tässä osiossa tarkastelen vapaaehtoisten tarinoista esiin nousseita tärkeimpiä vapaaehtoisprofiileja yhdistäviä teemoja ja suhteutan niitä aikaisempiin tutkimuksiin. Esiin nousi tarve tehdä yksilöllistä vapaaehtoistyötä ja se, mitä vapaaehtoistyöstä saadaan itselle. Koska vapaaehtoistoiminnassa on mukana niin erilaisia toimijoita, yksi mahdollisuus kehittää vapaaehtoistoimintaa on räätälöidä se mahdollisuuksien mukaan vastaamaan erilaisten toimijoiden profiileja. Esimerkiksi Grossmanin ja Furanon (2000) mukaan organisaatioiden kannattaa pyrkiä löytämään oikea ihminen täyttämään tietty tehtävä. Tämä mahdollistaa sen, että vapaaehtoiset voivat tehdä itselleen mielekästä työtä, joka puolestaan mahdollistaa positiiviset kokemukset ja toiminnassa mukana pysymisen. Toiminnan merkityksellisyys on vapaaehtoisille keskeistä ja tämän takia vapaaehtoistyöntekijöiden tehtävien suunnitteluun kannattaa panostaa. Näin saadaan vapaaehtoisten taidot ja erilaisten tehtävien vaatimat ominaisuudet kohtaamaan. Myös Claryn ym. (1998) mukaan organisaatio voi auttaa jokaista vapaaehtoista löytämään omanlaisensa tapa auttaa. Yksi tapa löytää organisaatiolle sopivat vapaaehtoiset on esimerkiksi segmentoida ja määritellä, millaisia vapaaehtoisia organisaatio tarvitsee. Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoisten kohdalla korostui tarve tehdä omaan elämäntilanteeseen, taustaan ja persoonallisuuteen soveltuvaa vapaaehtoistyötä.

Eroavuudet vapaaehtoisten toiveiden ja varsinaisten lopputulosten välillä kannattaa ottaa huomioon, jotta voidaan varmistaa vapaaehtoisten tuki organisaatiolle. Mikäli vapaaehtoiset eivät koe nykyisiä tehtäviään tyydyttäväksi, voidaan organisaatiossa esimerkiksi yhdessä vapaaehtoisten kanssa miettiä heille paremmin soveltuvia tehtäviä. Vapaaehtoisten syitä olla mukana toiminnassa voidaan arvioida uudelleen ja miettiä, miten organisaatio pystyy tukemaan niitä ja tekemään vapaaehtoistoiminnasta mielekästä. (Mitchell ja Yates, 1996) Haastattelemieni vapaaehtoisten joukosta tuli esimerkiksi toiveita osallistua toiminnan suunnitteluun ja ideointiin.

- *Ehkä se on jäänyt mieleen et jos on ollut vapaaehtoiskoulutus ja ollu joku lomake, jossa on kysytty mitä haluaa tehdä, niin siinä on ollut sellasia valmiiksi rastittavia kohtia kuten postitus, esittelyt ja sillai. Et siinä on totta kai sellasia, johon tarvitaan vapaaehtoisia, mutta myös se pohjautuis enemmän sellaseen, mihin muutenkin ihmisten verkosto pohjautuu, että tietää että joku osaa jotakin tai joku on hyvä jossakin. (Vappu Vapaaehtoinen)*
- *Mä näkisin, että jos mä haluan panostaa johonkin vapaaehtoistyöhön niin mä voin tehdä lipaskeräystä silloin tällön joo, mutta että jos mä haluan oikeesti olla jossain vaikuttamassa, niin silloin mä haluan et se on myös mulle semmonen et se antaa mulle jotain lisää. Mut ehkä se tavallaan se niitten kokonaisuuksien rakentaminen oikeesti eri tyypeille et minkälaisia asioita ihmiset haluaa, et toiset haluaa vaan tehdä jotain vähän pienempimuotosta ja heille riittää vähän vähemmän, mut sit osa saattaa haluta tehdä vähän erilaisia asioita. (Orvokki Osaaja)*

5.3.5 Mitä toiminnasta saadaan?

Aiempien tutkimusten mukaan vapaaehtoistoimintaa ajatellaan työksi, jota tehdään ilman rahallista palkkiota. Kuitenkin useimmat vapaaehtoisista odottavat saavansa itsekin toiminnasta jotakin. (Esim. Phillips ja Phillips, 2011, Baldwin ja Furano, 1999) Vapaaehtoiset antavat omaa osaamistaan ja aikaansa organisaation käyttöön ja useimmissa tapauksissa saavat siitä myös itse hyötyä. Tutkimukseni vapaaehtoiset kokivat saavansa toiminnasta hyvää mieltä ja tunteen siitä, että on voinut auttaa. Positiivinen palaute oli monelle tärkeää ja yksinkertainenkin kiitos osallistumisesta koettiin merkittävänä. Osa vapaaehtoisista kaipasi mahdollisuuksia jakaa kokemuksiaan ja tuoda omia ideoitaan esiin (vrt. Hakkarainen, 38, 2003).

Palkitseminen on tärkeä osa-alue vapaaehtoistoiminnassa, vaikka vapaaehtoiset eivät suoraan toisikaan esille, että he kaipaavat toiminnastaan itselleen palkintoa. Vapaaehtoistoiminnan palkinto voi olla esimerkiksi se, että toiminta on mielenkiintoista ja haastavaa ja tarjoaa mahdollisuuksia henkilökohtaiseen kasvuun ja sosiaalisiin kontakteihin. (Wilson ja Pimm, 1996) Organisaatiot voivat esimerkiksi tarjota vapaaehtoisilleen erilaisia palkitsemisvaihtoehtoja, joihin vapaaehtoiset itse pääsevät vaikuttamaan. Kuitenkin

vapaaehtoistyön prosessin kaikissa vaiheissa arvostuksen osoittaminen ja vapaaehtoisten kiittäminen tulisi olla toiminnassa vahvasti läsnä. (Hakkarainen, 2003, 38)

- *No en mä tiedä, mä oon tottunut siihen, että ei tämmösistä asioista mitään palkkoja lasketa et se hyvä mieli et jonku hyvän asian hyväksi on voinut tehdä jotakin, jotenki hyödyntää omia taitojaan, niin tota se on mun mielestä siinä se palkka. (Anni Aktiivinen)*
- *Totta kai se vastaa siis semmosta et mä haluan tätä tehdä ja nää on niitä asioita, mitä mä haluan ajaa ja olen tyytyväinen itseeni että, miksei se on ihan hyvä mainosslogani. Mutta ehkä se on vähän, että kun käytät tätä mascaraa niin saat 70% tuuheammat ripset, kun tulet kahdeksi tunniksi tähän, niin nyt sinusta tulee 5% onnellisempi ihminen et ehkei ihan välttämättä. (Vappu Vapaaehtoinen)*

5.3.6 Mitä positiiviset kokemukset merkitsevät?

Esimerkiksi tutkijat Pimm ja Wilson (1996) korostavat vapaaehtoisten viihtymisen merkitystä. Vapaaehtoisten on helppo lähteä toiminnasta, mikäli sitä ei koeta itselle miellyttävänä. Miellyttävyyden kokemiseen vaikuttaa se, että vapaaehtoiset saavat toiminnassa positiivisia kokemuksia, joiden merkitys korostui myös haastatteluissa. Erityisesti se, miten positiivisena toiminta koettiin, vaikutti vapaaehtoisten sitoutumiseen. Tämä oli selvästi nähtävissä vapaaehtoisten haastatteluissa ja positiivisten kokemusten tärkeys tunnistettiin kaikkien mallitarinoissa esiintyvien vapaaehtoisten kohdalla. Mikäli vapaaehtoinen kokee oman roolinsa organisaatiossa tärkeäksi, tämä voi parantaa hänen itsetuntoaan ja sitoutumistaan tiettyyn tehtävään (Grube ja Piliavin, 2000).

Positiivisten ilmiöiden merkitys vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä on hyvin keskeinen. Esimerkiksi positiivisessa organisaatioteoriassa otetaan huomioon myönteiset ilmiöt ja käytännöt, joilla ihmiset saadaan kukoistamaan organisaatiossa. Olen tutkimukseni avulla pyrkinyt saamaan esiin niitä tekijöitä, joilla positiiviset kokemukset mahdollistuvat ja joiden avulla Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistoiminta saataisiin entistä menestyksekkäämmäksi. (Cameron ja Caza, 2004). Vapaaehtoisten haastatteluissa tuli esiin hyvinkin erilaisia

positiivisia kokemuksia. Niihin vaikuttavat oma persoonallisuus ja se, minkä takia vapaaehtoistyössä ylipäättään ollaan mukana. Monilla korostui tarve kuulla toiminnan konkreettisista hyödyistä ja siitä, miten paljon on saatu kerättyä rahaa ja mihin sitä hyödynnetään. Toisilla taas positiivinen kokemus oli tunne siitä, että omalla osaamisella oli saatu jotakin merkittävää aikaan tai omaa ideaa oli alettu toteuttamaan.

- *Että minusta se motivaatio ei synny siitä, että saatko sä siitä jotku ulkoiset palkkiot, kahvit ja pullat, se ei oo sellanen, vaan se täytyy olla, että siinä tulee semmonen hyvä mieli juuri siinä toiminnassa. Koska se on aika selvä asia, että jos se ois kauheen vastemielistä olla niin se olis aika korkea kynnys aina lähtee mukaan. Kun se on vapaaehtoista, kun ei ole pakko. (Anni Aktiivinen)*
- *Kyllä positiiviset kokemukset on tärkeitä koska eihän sitä muuten varmaan viittis jatkaa. Jos se tuntuis ihan tervanjuonnilta, niin ei sitä viittis jatkaa. (Vappu Vapaaehtoinen)*
- *Ihan varmaan jos ei jotain sellasia myönteisiä kokemuksia tuu ja saa ja koe et on onnistunut niin se voi olla, et ei sitä sitten niin paljon jaksaisikaan tehdä. (Orvokki Osaaja)*

Tutkimukseni viimeisessä osiossa esittelen vielä yhteenvetona tutkimusprosessin aikana kiteytyneet tärkeimmät johtopäätökset ja käyn läpi tutkimuksen luotettavuutta. Lopuksi esitän kehittämissuositukseni Kirkon Ulkomaanavulle ja aiheita jatkotutkimusta varten.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Edellisessä osiossa kuvasin tärkeimmät tarinoista esiin nousevat teemat ja positiivisten kokemusten muodostumiseen vaikuttavat tekijät. Tutkimukseni avulla olen pyrkinyt eläytymään vapaaehtoisten kokemus- ja elämysmaailmaan tarinallisen näkökulman avulla. Vapaaehtoiset kertoivat mielellään omista kokemuksistaan ja siitä, mitä vapaaehtoistyö heille merkitsee. Aineiston analyysin perusteella kiteytyivät seuraavat johtopäätökset:

Ainutkertainen vapaaehtoinen yksilölliseen vapaaehtoistyöhön

Vapaaehtoistoimintaan tullaan mukaan erilaisilla tarpeilla, lähtökohdilla, taustoilla ja osaamisilla. Sen vuoksi vapaaehtoisia kannattaa lähestyä yksilöllisesti. Jokaisen kokemusmaailma on ainutkertainen, niin myös syyt olla toiminnassa mukana. Vapaaehtoistoimijoiden erilaiset tarpeet voidaan ottaa huomioon koko vapaaehtoistoiminnan prosessin ajan. Tämän tutkimuksen ja myös aiemman kokemukseni mukaan, vapaaehtoistyön muodot eivät juuri eroa toisistaan. Yleisiä tehtäviä ovat rahan kerääminen, tapahtumien järjestäminen ja tukihenkilötoiminta. Tulosten perusteella vapaaehtoistyöntekijöiden joukosta löytyy potentiaalia myös hyvin vaativiinkin tehtäviin ja vapaaehtoisten ideat kannattaa toiminnassa hyödyntää. Tämä puolestaan saa aikaan sen, että toimintaan lähdetään innostuneena, se koetaan mielekkäänä ja siihen sitoudutaan.

Jokaisen vapaaehtoisen osaaminen tarkoituksenmukaiseen käyttöön

Monet järjestöt tarjoavat erilaisia vapaaehtoistoiminnan muotoja, mutta vapaaehtoistoiminnassa harvoin otetaan huomioon toimijoiden erilaiset osaamiset. Sen vuoksi vapaaehtoistoimintaa kannattaa jatkossa profiloida yksilöllisten mielenkiinnon kohteiden, osaamisten ja vahvuuksien mukaisesti. Vapaaehtoistoiminnasta on helppo lähteä pois, mikäli toimintaa ei koeta tyydyttävänä. Tämä kannattaa vapaaehtoisten kanssa toimivien ottaa huomioon. Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoisten joukosta nousi esiin kolme erilaista vapaaehtoistyöntekijöiden profiilia, joissa näyttäytyi selkeästi erilaiset osaamiset ja vahvuudet. Toimintaa tulisi tulevaisuudessa profiloida sen mukaisesti. Organisaatio voi hyödyntää vapaaehtoisten erilaisia potentiaaleja ja ottaa heidät sen perusteella mukaan myös toiminnan suunnitteluun.

Positiivisten kokemusten mahdollistuminen eri profiileissa

Positiiviseen organisaatioteoriaan perustuvalla näkökulmalla tavoitteeni oli saada esiin positiivisten kokemusten muodostumiseen vaikuttavia käytänteitä organisaatiossa. Positiivisten kokemusten syntyminen vaikuttavat merkittävästi erilaiset vapaaehtoistyön prosessin taustekijät, kuten kiinnostuksen kohteet ja persoonallisuuden piirteet. Positiiviset kokemukset osaltaan vaikuttavat toiminnan kokemiseen mielekkäänä. Tämä puolestaan voi johtaa siihen, että toimintaan sitoudutaan entistä vahvemmin.

Positiivisten kokemusten syntyminen vaihteli suuresti vapaaehtoisten profiilin mukaan. Esimerkiksi Anni Aktiivisen kohdalla positiivisena kokemuksena oli ihmisten kohtaaminen, tapahtumien järjestäminen sekä saatu kiitos ja muu positiivinen palaute. Tärkeää heidän kohdallaan oli myös yhteisöllisyys ja sosiaaliset kontaktit. Haasteena on, miten saada nämä vapaaehtoiset motivoitumaan rutiinitehtävistä kerta toisensa jälkeen. Vappu Vapaaehtoisen kohdalla puolestaan voisi tarjota erilaisuutta palkkatyöstä ja suunnitella vapaaehtoistehtävät siten, että ne tuovat vaihtelua. Kuitenkin niin, että tehtävät on mahdollista suorittaa työn ohella ja ne eivät vaadi liian pitkäaikaista sitoutumista. Toisaalta tämän profiilin vapaaehtoiset kaipaavat enemmän mahdollisuuksia osallistua toiminnan suunnitteluun. Haasteena onkin, miten saada tämän profiilin kaipaamat omien ideoiden toteutukset ja rajalliset aikaresurssit kohtaamaan. Orvokki Osaajan kohdalla taas onnistumiset liittyivät enemmän oman osaamisen hyödyntämiseen ja siihen, että työ on merkityksellistä. Näille vapaaehtoisille voisi tarjota haasteellisempia, mutta lyhykestoisia projekteja, joissa kaivataan erityisosaamista. Osaaja-vapaaehtoisten kohdalla kannattaa toimintaa suunniteltaessa ottaa huomioon heidän ainutkertaiset osaamisensa ja mielenkiinnon kohteensa. Profiilien perusteella vapaaehtoiset arvostavat joustavia mahdollisuuksia osallistua toimintaan oman elämäntilanteensa mukaan. Sen vuoksi vapaaehtoisille tulee tarjota heidän kiinnostuksiinsa sopivia kokemuksia ja elämyksiä. Koulutus ja toiminnasta tiedottaminen koettiin profiilien mukaan positiivisia kokemuksia vahvistavana, samoin yhteisöllisyys ja sosiaaliset kontaktit.

Positiivisten kokemusten takaamiseksi organisaatioiden kannattaa kerätä palautetta vapaaehtoisiltaan ja nähdä heistä jokainen arvokkaana osana organisaationa. Se mahdollistaa vapaaehtoisten motivoitumisen jopa rutiinitehtävistä kerta toisensa jälkeen.

Aito auttamishalu (altruismi) palkitsee ja tuo tulosta

Yhdistävinä tekijänä vapaaehtoisten haastatteluissa nousivat esiin halu auttaa ja toiminnan konkreettisten tulosten tärkeys. Vaikka toiminnasta ei odoteta rahallista palkkiota, useimmat vapaaehtoisista odottivat saavansa itsekin toiminnasta jotakin, esimerkiksi tunteen siitä, että on voinut auttaa tai hyvän mielen. Positiivinen palaute oli monelle tärkeää ja yksinkertainenkin kiitos koettiin merkittävänä. Sen vuoksi vapaaehtoistyön prosessin kaikissa vaiheissa vapaaehtoisten kiittäminen ja arvostuksen osoittaminen tulisi olla vahvasti läsnä.

6.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimukseni täsmentyi tutkimusprosessin edetessä. Huomasin aloittaneeni liian kaukaa ja liian laajoista näkökulmista. Niin monet vapaaehtoistyöhön liittyvät asiat tuntuivat mielenkiintoisilta ja oli vaikeaa olla sisällyttämättä niitä tutkimukseen. Koska kyseessä on pro-gradu tutkimus, aiheen rajaaminen oli välttämätöntä. Välillä tuntui haikealta luopua tietyistä asioista, kun huomasin, etteivät ne lopulta olleetkaan tutkimukseni kannalta oleellisia. Laadullinen tutkimus on oppimisprosessi myös tutkijalle, ja sitä se on ollut minullekin. (Esim. Kiviniemi, 2010, Eskola ja Suoranta, 1998)

Tutkimuksen luotettavuutta koskeviin kysymyksiin vastataan esimerkiksi tarkastelemalla tulosten reliabiliteettia ja validiteettia. Laadullisessa tutkimuksessa tulosten pysyvyyttä eli reliabiliteettia ei tarkastella samalla tavalla kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Validiteetti eli kohdepätevyys puolestaan on erittäin keskeinen tarkastelukohde. Tutkittiinko juuri sitä, mitä oli tarkoitus ja saatiinko tavoitettua tutkittavan ilmiön kannalta keskeiset asiat. Tutkimusaineistoni luotettavuutta lisäsi se, että haastateltavana oli yksitoista vapaaehtoista Tekijät-veoston noin kolmestakymmenestä aktiivista. (Eskola ja Suoranta, 1998, 211-215)

Jokaisen vapaaehtoisen kokemus vapaaehtoistoiminnasta on ainutkertainen. Olen yrittänyt päästä tuon ilmiön äärelle ja tutustua syvemmin vapaaehtoisten sisäiseen maailmaan. Uskon, että oman vapaaehtoiskokemukseni avulla olen paremmin pystynyt eläytymään heidän rooliinsa. Tässä tutkimuksessa en kirjoittanut jokaisen haastattelemani vapaaehtoisen yksilöllistä tarinaa, sillä aineisto olisi muodostunut tutkimuksen laajuuden ja aikataulun huomioon ottamisen kannalta liian suureksi. Kolmeen mallitarinaan tiivistyivät tärkeimmät

haastattelemieni vapaaehtoisten taustatekijät ja heidän kokemuksensa Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoisina.

Tulosten yleistettävyyden näkökulmasta tutkimukseni kohdistui Kirkon Ulkomaanavun Tekijät-verkoston vapaaehtoiisiin. Jotta tuloksilla olisi merkitystä muita vapaaehtoisorganisaatioita koskien, tulisi vastaavaa tutkimusta tehdä useissa eri organisaatioissa. Haastateltavieni kokemusten laaja-alaisuutta lisäsi se, että heistä moni oli toiminut vapaaehtoisena myös muissa järjestöissä. Niiden vapaaehtoisten näkemyksiä, jotka ovat mahdollisesti olleet mukana ja lähteneet toiminnasta tai kokeneet sen negatiiviseksi, ei ole aineistossani mukana. (Esim. Eskola ja Suoranta, 1998)

Yleisesti narratiivisen analyysin ja erityisesti eri aineksia yhdistelevien tarinoiden muodostamisen ongelmana nähdään tulkinnan läpinäkyvyyden ongelmat. Olen yrittänyt välttää tätä ongelmaa kertomalla tarinoiden muodostamisen taustoista ja avata tarinoita analyysiosiossa laajemmin. Toisena ongelmana nähdään yksilöllisten piirteiden vähäinen huomioiminen ja vain yhteisten piirteiden esitleminen. Tutkittavan ilmiön kannalta oli tärkeää nostaa esiin yhdistäviä tekijöitä, mutta toisaalta olen pyrkinyt tarinoissa tuomaan esiin myös vapaaehtoisten yksilöllisiä kertomuksia ja kokemuksia. (Esim. Hänninen, 2010) Olen pyrkinyt kuvaamaan tutkimusprosessia kokonaisuutena tarkasti ja esitlemään kattavan kuvauksen aiemmasta tutkimuksesta, siltä osin kuin se on aiheeni kannalta ollut mahdollista, ja näin edistämään tutkimukseni luotettavuutta.

Oma taustani vapaaehtoistyössä voi olla sekä etu että haitta tutkimukseni kannalta. Toisaalta olen pystynyt eläytymään vapaaehtoisten maailmaan ja ymmärtämään helposti heidän esiin nostamia asioita ja vertaamaan niitä omiin kokemuksiini. Tunnistin itsessäni monia niistä asioista, joita vapaaehtoiset minulle kertoivat. Toisaalta taas voidaan miettiä, onko tutkimukseni tarpeeksi objektiivinen. Tutkimuksen tulos olisi mahdollisesti voinut olla hieman erilainen, mikäli sen olisi tehnyt vapaaehtoistyöstä täysin ulkopuolinen henkilö. Kuitenkin tiettyä objektiivisuutta lisäsi se, etten itse ainakaan vielä toimi Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoisena. Toisaalta kokemukseni avulla olen mielestäni pystynyt vertaamaan Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistoimintaa niihin organisaatioihin, jossa itse olen toiminut ja toimin tällä hetkellä.

6.2 Kehittämisehdotukset Kirkon Ulkomaanavulle

Tutkimukseni toteutui yhteistyössä Kirkon Ulkomaanavun kanssa. Suurin osa vapaaehtoisista oli nykyiseen toimintaan tyytyväisiä. Kirkon Ulkomaanapu nähtiin luotettavana ja tehokkaana toimijana. Vapaaehtoistoiminnan merkittävyys korostui monen vapaaehtoisen kohdalla ja sen esiin tuomiseen kannattaakin jatkossa kiinnittää huomiota. Vapaaehtoiset kaipasivat tietoa siitä, mitä juuri heidän toiminnallaan on saatu aikaan.

Lähes kaikissa haastatteluissa positiivisten kokemusten merkitys korostui. Ne olivat se tekijä, joka sai jaksamaan toiminnassa mukana. Vaikka mukaan mahtui negatiivisiakin kokemuksia, ylittävät positiiviset kokemukset ne, ainakin näiden vapaaehtoisten kohdalla. Sitoutuminen kasvaa, kun vapaaehtoiset saavat tehdä itselleen mielekästä vapaaehtoistyötä, joka mahdollistaa positiiviset kokemukset. Toiminnasta pois jääneiden kokemukset voisivat tietenkin olla erilaisia. Koska toiminnasta ei saa rahallista palkkaa, on tärkeää, että se koetaan muulla tavoin mielekkäänä. Organisaation tehtävänä on tarjota vapaaehtoisille edellytykset toimintaan, jossa heidän on mahdollista saada onnistumisen tunteita. Tässä merkittävässä asemassa on vapaaehtoistyön räätälöinti jokaisen yksilön tarpeita ja toiveita vastaavaksi, tietysti organisaation resurssien ja mahdollisuuksien mukaan.

Jokaisen mallitarinan kohdalla korostui tarve tehdä oman näköistä vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoiset arvostavat joustavia mahdollisuuksia osallistua toimintaan oman elämäntilanteensa mukaan. Vapaaehtoistoiminnassa kannattaakin pyrkiä saamaan ihminen ja tehtävä kohtaamaan toisensa. Anni Aktiivisen kohdalla sosiaalinen kanssakäyminen oli tärkeää, Vappu Vapaaehtoinen taas haluaisi tuoda toimintaan enemmän omia ideoitaan ja Orvokki Osaaja halusi tehdä omaan aikatauluunsa soveltuvaa asiantuntemusta vaativaa työtä. Kirkon Ulkomaanavun organisaatiolla on jo jaettu vapaaehtoistyön tekemisen muodot eri ryhmiksi tehtävien mukaan, mutta kyseistä jakoa ja segmentointia voisi kehittää vielä eteenpäin. Vapaaehtoisten joukosta nousi toive osallistua myös toiminnan suunnitteluun ja heillä oli paljon toteuttamiskelpoisia ideoita. Näitä kannattaisi organisaation toiminnassa ehdottomasti hyödyntää ja ottaa vapaaehtoiset tehokkaammin osaksi organisaatiota. Mikäli mahdollista, vapaaehtoiset voitaisiin tavata henkilökohtaisesti ja yhdessä miettiä heidän toiveprofiiliaan vapaaehtoisena ja ominta tapaa tehdä vapaaehtoistyötä. Monet kaipasivat mahdollisuutta tuoda esiin omia ideoitaan, ei vain rastittaa valmiita kohtia lomakkeessa.

Vapaaehtoisten koulutukseen ja erilaisiin seminaareihin kannattaa panostaa, sillä ne oli todettu hyödyllisiksi ja mielenkiintoisiksi, eräänlaiseksi palkinnoksi vapaaehtoistyöstä. Vapaaehtoisten joukossa oli niitä, jotka eivät kokeneet yhteisöllisyyttä itselleen merkittävänä asiana, mutta toisille sosiaalisten kontaktien saaminen ja uusien ihmisten tapaaminen oli tärkeää. Niille vapaaehtoisille, jotka kaipaavat enemmän yhteisöllisyyttä, voisi järjestää esimerkiksi vapaamuotoisen tapaamisen, jossa voisi jakaa kokemuksia ja ideoita. Muutama vapaaehtoinen ehdotti myös työnohjauksen järjestämistä. Vaikka Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistoiminta ei ole vahvasti ihmissuhdetyötä, jonkinlainen kokemusten purkutilaisuus ja mahdollisuus keskusteluun olisi varmasti hyödyllinen. Positiivinen palaute ja kiitoksen saaminen koettiin erityisen hyvänä asiana. Se ei aiheuta organisaatiolle juurikaan kustannuksia, mutta voi olla vapaaehtoiselle hyvinkin merkittävää. Yksilöllinen palautteen saaminen ja kiittäminen kannusti vapaaehtoisia työssään.

Kuitenkin täytyy muistaa vapaaehtoistoiminnan tilannesidonnaisuus. Organisaatio voi antaa vapaaehtoisille mahdollisuuden toimia ja puitteet, mutta paljon on kiinni myös ainutkertaisesta vapaaehtoisesta itsestään ja muista tilannetekijöistä.

6.3 Pohdinta

Vapaaehtoistyötaustani pohjalta olen itsekin pohtinut tutkimuksen aikana monia siinä esiin tulleita kysymyksiä. Mikä saa minut henkilökohtaisesti motivoitumaan toisten auttamisesta ja miten jaksan jatkaa, vaikka välillä on haastavaa ja aikaresurssit varsinkin tämän tutkimusprosessin aikana olivat rajalliset. Tein kuitenkin itse vapaaehtoistyötä koko tutkimuksen ajan ja uskon, että se osaltaan auttoi pääsemään aiheeseen syvällisemmin käsiksi. Henkilökohtaisesti minulle positiivinen kokemus vapaaehtoistyössä on tunne siitä, että olen saanut jotakin hyödyllistä aikaan ja auttanut toisia.

Vapaaehtoistoiminnan tutkiminen on tulevaisuudessa entistä tärkeämpää. Julkisia palveluja vähennetään jatkuvasti ja monet tärkeät osa-alueet ja tehtävät siirtyvät enemmän vapaaehtoispainotteiseksi. Toimintaa tulee jatkossa kehittää niin, että se vastaa entistä paremmin organisaatioiden ja yhteiskunnan tarpeisiin. Kuitenkin tärkeimmässä asemassa ovat vapaaehtoiset, jotka ovat valmiita käyttämään omaa aikaansa yhteisen hyvän vuoksi. He ovat mille tahansa organisaatiolle todella arvokas resurssi ja mielestäni tätä ei ole vielä täysin

järjestöpuolella tiedostettu. Toiminnan kehittämisessä olisi tärkeää ottaa vapaaehtoiset mukaan suunnitteluun ja ideointiin, kysyä heiltä mitä ja millaisin ehdoin he haluavat tehdä.

Vapaaehtoistoiminnassa ylhäältä alaspäin määrääminen ei toimi, sillä vapaaehtoinen ei ole esimerkiksi rahallisen palkkion tai työsopimuksen takia sitoutunut organisaatioon. Tämän vuoksi olen halunnut tehdä tutkimukseni nimenomaan vapaaehtoisen näkökulmasta ja saada heidän äänensä kuuluviin. Mielestäni vapaaehtoistojen yksilöllisyyttä ei ole vielä otettu tarpeeksi vapaaehtoistoiminnan suunnittelussa huomioon, sitä voisi tulevaisuudessa kehittää. Uskallan jopa väittää, että kyseisestä ajattelusta kaikki hyötyvät. Vapaaehtoiset saavat tehdä tehtäviä, jotka tuntuvat mielekkäiltä ja organisaatiolla on käytössään omaan työhönsä tyytyväisiä vapaaehtoisia.

Vapaaehtoistyön avulla yksilö voi kokea saavansa muutosta aikaan ja pystyvänsä vaikuttamaan yhteiskunnallisiin ja globaaleihin ongelmiin. Omassa vapaaehtoistyössäni tämä on ollut tärkeä toiminnan taustalla oleva syy. Olen halunnut omalla tekemiselläni edes jotenkin vaikuttaa maailmassa vallitseviin epäoikeudenmukaisuuksiin. Saattaa kuulostaa ihanteelliselta, mutta vierailtuaan kehitysmaissa kukaan tuskin on asiasta eri mieltä. Myös Euroopan Unionissa on tiedostettu vapaaehtoistyön potentiaali. Sen nähdään liittyvän kiinteästi globalisaatioprosessiin, erityisesti vastalääkkeenä joihinkin sen kielteisiin vaikutuksiin. Kansalaiset voivat paikallisella toiminnalla edistää muutoksia ja yhteisön elämänlaatua. (Euroopan parlamentti, 2008)

Verrattuna aikaisempaan tutkimukseen omat löydökseni osin eroavat ja osin yhtyvät siihen. Tulokseni ovat samansuuntaiset esimerkiksi Meierin ja Stutzerin (2008) tutkimuksen kanssa siinä, että vapaaehtoistyö lisää hyvinvointia ja tyytyväisyyttä ja tässä oleellisessa asemassa ovat positiiviset kokemukset. Vapaaehtoisten taustalta löytyi yhdistäviä tekijöitä Claryn ym. (1998) vapaaehtoistoiminnan VFI- funktiomallin kanssa.

Toisaalta monissa tutkimuksissa korostettiin vapaaehtoistyön tuottavuutta ja organisaation hyötyajattelua, kuten Wilsonin ja Pimmin (1996) tutkimuksessa. Myös Wilson ja Musick (1999b) korostavat palkintojen merkitystä sitoutumisessa ja vapaaehtoistointaan liittyvää kokonaisvaltaista hyötyajattelua. Nämä tekijät eivät kuitenkaan korostuneet omassa tutkimuksessani yhtä vahvasti. Vastavuoroisuus korostui tutkimuksessani joidenkin vapaaehtoisten kohdalla, mutta paljon suuremmassa asemassa olivat hyvän tekeminen ja positiivinen tunne tehdystä vapaaehtoistyöstä. Samoin aiemmissa tutkimuksissa nousi esiin

vahvasti yksilöiden saamat hyödyt, jotka eivät nousseet esiin omasta aineistostani. Ainoastaan Orvokki Osaajan profiilin kohdalla oli joitakin tähän ajattelumalliin liittyviä piirteitä.

Useissa tutkimuksissa korostui vahvasti tehokkuusajattelu, jonka mukaan täytyy etsiä organisaation kannalta parhaat vapaaehtoiset ja hankkiutua eroon organisaation kannalta sopimattomista henkilöistä (Esim. Wilson ja Pimm, 1996). Lähes kaikki tutkimukset lähestyvät vapaaehtoistoimintaa organisaation näkökulmasta ja vapaaehtoisten yksilölliset mielipiteet ja kokemukset puuttuivat lähes täysin. Omassa tutkimuksessani olen pyrkinyt positiivisen organisaatioteorian oppien mukaisesti keskittymään positiivisten ilmiöiden etsimiseen ja niiden vahvistamiseen, erityisesti vapaaehtoisen, ei niinkään organisaation näkökulmasta.

Aiemmat tutkimukset ovat myös lähestyneet vapaaehtoistyötä enemmän ongelmakeskeisestä lähtökohdasta. Miten saada vapaaehtoisista enemmän hyötyä ja miten vapaaehtoiset hyötyvät. Miten saada sitoutuminen kasvamaan ja miten johtaa tehokkaammin. Miten motivoida ja miten saada enemmän ihmisiä mukaan toimintaan. Tutkimusten sävy on hyvin normatiivinen. Organisaation täytyy toimia tietyllä tavalla, josta seuraa tietty tulos. Mielestäni vapaaehtoistyö ei ole noin suoraviivainen ilmiö. Vapaaehtoistyö on hyvin henkilökohtainen ja ihmisen arvoihin liittyvä asia. Mielestäni syvälle ilmiön sisään on vaikea päästä pelkän kyselytutkimuksen avulla. Kyselytutkimuksilla voidaan tarkastella laajaa massaa ja saada hyvin yleispäteviä linjauksia vapaaehtoistyöhön liittyvistä tekijöistä. Mielestäni tuolloin aiheeseen saadaan kuitenkin aika pinnallinen ote, jolloin tutkimuksista jää hieman kylmä ja etäinen vaikutelma. Aiemmissa tutkimuksissa monet painottivat hyötyajattelun merkitystä vapaaehtoistyössä, omassa tutkimuksessani esiin nousi paljon vahvemmin aito auttamisenhalu.

Vapaaehtoistyötä ei ole juuri lainkaan tutkittu kehitysyhteistyöjärjestöissä. Ainut tutkimus, jonka löysin, oli kehitysyhteistyön palvelukeskuksen tekemä selvitys. Kehitysyhteistyö tuo vapaaehtoistyöhön oman vivahteensa, esimerkiksi auttamisen kohteet ovat usein kaukana verrattuna moniin muihin vapaaehtoistyön muotoihin. Tämä näkökohta nousi esiin myös haastatellessani Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoisia. Kun auttamisen vaikutukset eivät ole suoraan nähtävissä, täytyy luottaa siihen, että apu menee perille. Kehitysyhteistyö on myös kiistelty aihe, kaikkien mielestä ulkomaita ei tulisi auttaa niin kauan kuin Suomessakin on ongelmia.

Toisaalta täytyy muistaa tutkimusten väliset kulttuurierot. Vapaaehtoistyön laajuus eroaa suuresti eri maiden, kuten Suomen ja Yhdysvaltojen välillä. Tähän vaikuttaa erilainen kulttuuri, mutta myös se, että Suomessa sosiaaliturva on paljon kattavampi kuin Yhdysvalloissa. Tulevaisuus näyttää, mihin suuntaan Suomessa vapaaehtoistyö kokonaisuudessaan johtaa. Nykyisten talousnäkökymien valossa ja yhteiskunnallisten palvelujen vähentyessä voi olla, että vapaaehtoistyön merkitys korostuu entisestään.

6.4 Jatkotutkimus

Vapaaehtoistyössä riittää Suomessa vielä runsaasti tutkittavaa monista eri näkökulmista. Samoin kolmannen sektorin tutkimus on suhteellisen vähäistä. Aiempi vapaaehtoistoiminnan tutkimus on keskittynyt lähinnä sitoutumiseen ja motivaatioon, vaikka vapaaehtoistoiminnasta löytyy paljon muitakin sävyjä ja sisältöjä. Kehitysyhteistyöjärjestöjen vapaaehtoistoiminnassa riittäisi paljon tutkittavaa, sillä se on lähes tutkimaton alue, jota olen omalla tutkimuksellani pyrkinyt hieman valottamaan.

Tutkimukseni keskittyi vain yhden organisaation vapaaehtoistyöryhmään, joten jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia ja verrata erilaisia vapaaehtoistyön muotoja laajemmassa kontekstissa. Myös positiivisten kokemusten näkökulmasta aiheita löytyy jatkotutkimukselle. Esimerkiksi jatkossa voisi tutkia vielä vahvemmin vapaaehtoisten omia vahvuuksia ja sitä, miten niitä voisi hyödyntää vapaaehtoistyössä. Mikäli vapaaehtoiset saavat tehdä oman näköistään ja kokoistaan vapaaehtoistyötä, uskallan väittää, että positiiviset kokemukset vapaaehtoistoiminnassa lisääntyisivät.

6.5 Lopuksi

Tutkimukseni tekeminen on ollut mielenkiintoinen matka. Olen oppinut paljon ja saanut tutustua vapaaehtoiisiin, jotka tekevät todella arvokasta työtä. Työnsä he kokevat itselleen tärkeäksi. Olen oppinut myös tutkimuksen tekemisestä. Osaisin tehdä asiat nyt paljon paremmin, kuin aloitellessani tämän työn tekemistä. Koen, että mitä enemmän tiedän tutkimuksen tekemisestä, sen enemmän aukeaa tiedettävää. Uskon kuitenkin, että olen tutkimukseni avulla nostanut esiin joitakin merkittäviä asioita ja saanut päätökseen

haasteellisen prosessin. Tavoitteeni on, että tutkimuksestani on konkreettista hyötyä Kirkon Ulkomaanavulle ja ennen kaikkea vapaaehtoisille itselleen ja sitä kautta autettaville. Uskon myös, että tutkimukseni tuloksista on hyötyä myös omalle vapaaehtoisuralleni. Olen tämän prosessin aikana ymmärtänyt myös sen, mikä minulle on vapaaehtoistoiminnassa tärkeää, mistä saan positiivisia kokemuksia ja millaista vapaaehtoistyötä itse haluan tehdä.

Kaikkien haastattelemieni vapaaehtoisten kohdalla korostui halu auttaa, tehdä jotain paremman maailman puolesta. Tunnistan tuon tunteen myös itsessäni ja mietin, millainen paikka maailma olisi, jos jokainen meistä osallistuisi esimerkiksi vapaaehtoistyöhön tai muuhun hyväntekeväisyyteen. Kuten eräs haastateltavani totesi, ”maailma muuttuu päivä kerrallaan, mutta se vaatii tekoja”.

Lähteet

- Aaltola, J. & Valli R. (2010), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*, PS-Kustannus, Jyväskylä
- Akdere, M. (2005) “*Appreciative inquiry: A field study of community development*”, *Systemic Practice and Action Research*, Vol.18, Issue 1, 21-34
- Alasuutari, P. (2001), *Laadullinen tutkimus, Vastapaino*, Jyväskylä
- Barrett, F. & Fry R. (2008) *Appreciative Inquiry- A Positive Approach to Building Cooperative Capacity*, Taos Institute Publications, Ohio
- Boezeman E. J. & Ellemers, N (2008) “*Pride and respect in volunteer’s organizational commitment*”, *European journal of Social psychology*, Vol.38, Issue 1, 159-172
- Boje, D. (2001) *Narrative methods for organizational and communication research*, Sage Publications, London
- Borgonovi, F. (2008) “*Doing well by doing good. The relationship between formal volunteering and self-reported health and happiness*”, *Social Science & Medicine* Vol.66, Issue 11, 2321-2334
- Briggs E., Peterson M. & Gregory, G. (2010) “*Toward a better understanding of volunteering for nonprofit organizations: Explaining volunteers’ Pro-Social Attitudes*”, *Journal of Macromarketing*, Vol.30, No.1, 61-76
- Bussell, H. & Forbes, D. (2002) ”*Understanding the volunteer market: The what, where, who and why of volunteering*”, *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, Aug 2002, Vol.7, No.3, 244-257
- Cameron, K. & Caza, A. (2004) “*Introduction: Contributions to the discipline of positive organizational scholarship*”, *The American Behavioral Science*, Feb 2004, 47, 6, 731-739
- Cameron, K, Dutton, J. & Quinn, R. (2003), *Positive Organizational Scholarship, Foundations of a New Discipline*, Berrett-Koehler Publishers Inc., San Francisco
- Cameron K., Mora, C. Leutscher, T. & Calarco M. (2011) “*Effects of Positive Practices on Organizational Effectiveness*”, *The Journal of Applied Behavioral Science*, September 2011, Vol. 47, 3, 266-308

- Caza, B. & Caza, A. (2008) "*Positive Organizational Scholarship, A critical Theory Perspective*", Journal of Management Inquiry, Vol. 17, No.1, March 2008, 21-33
- Clary, E.G. & Snyder, M. (1999) "*The motivations to volunteer: Theoretical and Practical Considerations*", Current Directions in Psychological Science, October 1999, Vol.8, No.5, 156-159
- Clary, E. G., Snyder, M., Ridge, R., Copeland, J., Stukas A., Haugen J. & Miene P. (1998) "*Understanding and assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach*", Journal of Personality and Social psychology, Vol.74, Issue 6, 1516-1530
- Erkkilä, R. (2009) "Narratiivinen kokemuksen tutkimus: Koettu paikka, tarina ja kuvaus", teoksessa: Kokemuksen tutkimus: Merkitys, Tulkinta ja Ymmärtäminen, Lapin Yliopistokustannus, Rovaniemi
- Eskola, J. & Suoranta J. (1998), Johdatus laadulliseen tutkimukseen, Vastapaino, Tampere
- Fox, A. (2010) "*Pave the way for volunteers*", HR magazine, Vol.55, Issue 6, June 2010: 70-74
- Hakkarainen P., (2003) Tukea ja mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnalle, Kansalaisareena, Helsinki
- Geber B. (1991), "*Managing volunteers*", Training, June 1991, Vol. 28, Issue 6, 21-26
- Grossman J. & Furano, K. (2000) "*Makin the most of volunteers, Law and contemporary problems*, Vol.62, Issue 4, 199-218
- Grube, J. & Pilivian, J. (2000) "*Role identity, organizational experiences, and Volunteer Performance*", Personality and Social Psychology Bulletin, Vol. 26, 1108-1119
- Harju, A. (2003) Yhteisellä asialla, kansalaistoiminta ja sen haasteet, Kansanvalistusseura, Vantaa
- Heikkinen, H. (2010) Narratiivinen tutkimus- todellisuus kertomuksena, teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, Gummerus, Jyväskylä
- Hänninen, V. (2010) Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä, teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, Gummerus, Jyväskylä

- Järvinen, P & Järvinen, A. (2004), Tutkimustyön metodeista, Opinpajan Kirja, Tampere
- Karisto, A & Seppälä, U. (2004) Maukas gradu, Gummerus, Jyväskylä
- Kiviniemi, K. (2010) Laadullinen tutkimus prosessina, teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, Gummerus, Jyväskylä
- Koskinen I., Alasuutari P. & Peltonen, T. (2005) Laadulliset menetelmät kauppatieteissä, Vastapaino, Tampere
- Kujala T. (2007) Kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymisestä, teoksessa Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin, Juvenes Print, Tampere
- Lager, L., Laihiala K. & Kontinen T. (2009) Vapaaehtoisuuden trendit kehitysyhteistyössä, Kehitysyhteistyön palvelukeskus, Helsinki
- Laine, T. (2001) Laadullinen tutkimus prosessina, teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, Gummerus, Jyväskylä
- Laitinen H. (2006) Tule mukaan: Osallistumisen edellytyksiä järjestötyössä, Gummerus, Jyväskylä
- Meier, S & Stutzer A. (2008) *"Is volunteering rewarding in itself?"*, *Economica*, New Series, Vol.75, Issue 297, Feb 2008, 39-59
- Mitchell, M. & Yates, D. (1996) *"How to attract the best volunteers?"*, *Nonprofit world*, Jul/Aug 96, Vol. 14, Issue 4, 47-48
- Moilanen, P. & Rähä, P. (2001) Merkitysrakenteiden tulkinta, teoksessa ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, Gummerus, Jyväskylä
- Morrow-Howell N., Hong S. & Tang F. (2009) *"Who benefits from volunteering? Variations in perceived benefits"*, *The Gerontologist*, Vol.49, Issue 1, 91-102
- Nylund, M. & Yeung, A.(2005) Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus, Gummerus, Jyväskylä
- Perttula, J. & Latomaa T. (2009) (toim.) Kokemuksen tutkimus: Merkitys, Tulkinta ja Ymmärtäminen, Lapin Yliopistokustannus, Rovaniemi

- Pessi A. B. & Oravasaari, T. (2010), Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä, Yliopistopaino, Helsinki
- Phillips, L & Phillips M. (2011) ”*Altruism, Egoism, or Something Else: Rewarding Volunteers Effectively and Affordably*”, Southern Business Review, Vol.36, Issue 1, 23-35
- Puusa, A. & Juuti, P. (2011) Menetelmäviidakon raivaajat, Hansaprint, Vantaa
- Ruusuvuori, J. & Tiittula L. (2005) (Toim.) Haastattelu- tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus, Vastapaino, Tampere
- Syrjäläinen, E, Eronen A., & Värri V-M (2007) (Toim.), Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin, Juvenes Print, Tampere
- Thoits, B. & Hewitt, L. (2001) “*Volunteer work and well-being*”, Journal of Health and Social Behavior, Vol.42, Issue 2, June 2001, 115-131
- Unger, L. S. (1991) “*Altruism as a motivation to volunteer*”, Journal of Economic Psychology, Vol.12, Issue 1, March 1991, 71-100
- Wilson, A. & Pimm G. (1996) “*The tyranny of the volunteer: the care and feeding of voluntary workforces*”, Management decision, Vol. 34, Issue 4, 24-40
- Wilson, J. & Musick, M. (1999a) ”*The effects of volunteering on the volunteer*”, Law and contemporary problems, Vol.62, No.4, 141-168
- Wilson, J & Musick, M. (1999b) “*Attachment to Volunteering*”, Sociological Forum, Vol.14, Issue 2, 243-271
- Yeung, A. (1999), Valmius vapaaehtoistyöhön- tutkimus Pelastusarmeijan mainoskampanjan innoittamista vapaaehtoistyöntekijöistä, Hakapaino, Helsinki

Elektroniset lähteet:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0131+0+DOC+XML+V0//FI> (luettu 7.2.2012)

<http://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri.html> (Luettu 24.10.2011)

http://www.kansalaisfoorumi.net/sivu.php?artikkeli_id=167 (Luettu 13.1.2012)

<http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/> (Luettu 20.11.2011)

http://www.kua.fi/fi/kirkon_ulkomaanapu/?id=3 (Luettu 15.10.2011)

<http://www.kua.fi/fi/tyomme/vapaaehtoistyo/?id=73> (Luettu 1.12.2011)

Liite 1

Haastattelukysymykset

Tausta

1. Kerrotko hieman itsestäsi ja taustastasi? Nimi, ikä ja ammatti?
2. Kuinka pitkään olet ollut KUA:n toiminnassa mukana?
3. Miksi lähdit mukaan Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistoimintaan ja miten se tapahtui?
4. Millainen on aiempi urasi vapaaehtoisena? Oletko toiminut ja toimitko myös muualla?

Vapaaehtoistyössä mukana

5. Mitä vapaaehtoisen toimintakuvaasi kuuluu? Millaisia toimeksiantoja olet tehnyt?
6. Mikä sinua motivoi vapaaehtoistyössä? Mikä auttaa jaksamaan?
7. Mikä sinut palkitsee vapaaehtoisuudessa? Mikä innostaa?
8. Mikä vapaaehtoistyössä on ollut mukavaa?

Positiiviset kokemukset

9. Kerrotko jostakin positiivisesta kokemuksesta?
10. Mitä koet, että olet tehnyt hyvin ja missä olet onnistunut?
11. Mikä oli organisaation rooli siinä?
12. Miten positiivisia kokemuksia ja onnistumisia voisi mielestäsi lisätä vapaaehtoistyössä?
13. Ovatko positiiviset kokemukset tärkeitä ja miksi kyllä/ei?
14. Mitä vapaaehtoistyötä haluaisit tehdä?

Kirkon Ulkomaanavun organisaatio

15. Miten koet KUA:n vapaaehtoistoiminnan?
16. Teettekö asioita yhdessä?
17. Millainen yhteishenki vallitsee? Miten yhteisöllisyyttä voisi kehittää?
18. Kannustaako organisaatio onnistumiseen vapaaehtoistyössä?
19. Miten teitä ohjataan KUA:n puolelta?
20. Miten vapaaehtoistoimintaa tulisi johtaa vai tarvitseeko sitä johtaa mitenkään?

21. Mitä koet saavasi vapaaehtoistyöstä?
22. Mitä vapaaehtoistyö merkitsee sinulle?
23. Saatko positiivista palautetta työstäsi, jos et kaipaatko sitä?
24. Miten toivoisit että tekemääsi työtä arvostettaisiin/palkittaisiin?
25. Näetkö oman työsi tulokset?
26. Onko jokin jäänyt vaivaamaan?
27. Onko toiminnassa jotakin mitä pitäisi mielestäsi muuttaa?
28. Onko vapaaehtoistoiminta parantanut elämänlaatuasi?
29. Onko toiminnassasi mahdollisuuksia omaan kehitykseen ja millaiseen?

Tulevaisuus

30. Mikä saisi sinut lopettamaan toiminnan?
31. Mitä hyvää/kehitettävää on Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyössä?
32. Miten näet vapaaehtoistoiminnan tulevaisuuden itsesi, KUA:n, koko toiminnan näkökulmasta?

Liite 2

Haastattelupyyntö

Hei Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoinen!

Olen Aalto Yliopiston Kauppakorkeakoulun Johtaminen ja Organisaatiot- laitoksen opiskelija. Teen pro-gradu tutkimustani Kirkon Ulkomaanavulle vapaaehtoistyön kehittämisestä. Aiheeni on onnistumisen kokemusten syntyminen vapaaehtoistyössä. Teen itsekin aktiivisesti vapaaehtoistyötä, joten tutkimuksessani pyrin yhdistämään johtamisen opintoni sekä kokemukseni vapaaehtoistyöstä.

Sain yhteystietonne vapaaehtoistyön suunnittelija Sabina Bergholmilta ja tiedustelen, onko teitä mahdollista haastatella Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistyöhön liittyen? Vapaaehtoisilta tuleva palaute on tutkimuksessani erityisen tärkeässä asemassa ja jokainen haastattelu on arvokas tiedonkeruuni kannalta.

Haastatteluun menisi aikaa noin tunnin verran ja se voidaan toteuttaa teille sopivassa paikassa ja sopivaan aikaan. Haastateltavien henkilöllisyys pysyy vain minun tiedossani ja ei tule esiin vastauksissa. Mikäli teille sopii, nauhoitan haastattelut tutkimusaineiston analysointia varten.

Haastatteluista saadun palautteen perusteella Kirkon Ulkomaanavun vapaaehtoistoimintaa voidaan kehittää entistä palkitsevampaan suuntaan. Annan mielelläni lisätietoa tutkimuksesta sähköpostilla tai puhelimitse.

Suuret kiitokset osallistumisesta jo etukäteen!

Liite 3

Kehitysyhteistyön äärellä Swazimaassa

Syksyllä 2009 silloisen Helsingin Kauppakorkeakoulun opiskelijat tekivät opintomatkan ylioppilaskunta KY:n kehitysyhteistyöjaoston kummihankekohteeseen Swazimaassa. Kyseessä on lasten toimintakeskus, joissa monet lapset ovat menettäneet toisen tai molemmat vanhempansa HIV-tartunnan seurauksena. Monet heistä sairastavat tautia itsekkin. Kokemuksena matka oli pysäyttävä. Tuntui hienolta saada konkreettisesti tehdä työtä heikompien puolesta, esimerkiksi rakentamalla luokkahuonetta tai muokkaamalla kasvimaata. Silti jäi tunne, että pitäisi tehdä enemmänkin. Tuon kokemuksen jälkeen vapaaehtoistyö on kuulunut tärkeänä osana elämäni.

Mielestäni jokaisen länsimaalaisen ihmisen kannattaisi joskus vierailla kehitysmaassa. En kiellä, ettei meillä länsivaltioissa elävillä olisi omia todellisia ongelmia, mutta ongelmat ovat silti täysin eri mittakaavassa kuin kaikkein köyhimmissä maissa. Esimerkiksi Swazimaassa HIV-positiivisia on arvioiden mukaan 20 prosenttia väestöstä ja eliniänodote on 32,5 vuotta. (<http://www.finland.org.mz/public/default.aspx?contentid=143102>, luettu 20.5.2012) Swazimaassa, kuten Etelä-Afrikassa ylipäätään, rotuerottelun seuraukset näkyvät edelleen. Valkoihoiset ovat yhteiskunnallisesti tummaihoisia paremmassa asemassa lähes joka asiassa. Swazimaan pienessä vuoristokylässä oli suuri nähtävyys kun valkoihoiset eli meidän porukkaamme, oli lapionvarressa kasvimaalla ja teki oikeaa fyysistä työtä.

Suurin osa lapsista, joita tapasimme, elivät todella köyhissä oloissa alkeellisissa savimajoissa. Joissakin tapauksissa orvot lapset asuivat keskenään. Seuraavan päivän ruuasta ei ollut tietoa. Toimintakeskuksessa lapset saavat päivittäin lämpimän ruuan, opiskelevat englantia ja ennen kaikkea saavat tunteen siitä, että edes joku välittää heistä. Kokemuksen myötä tuli tunne, että koko maailman ongelmien ratkaiseminen on mahdotonta, mutta omalla toiminnallaan voi auttaa kuitenkin vaikka vain yhtä ihmistä tai yhtä kylää, kuten kummihankkeemme perustaja.

Vierailumme kunniaksi toimintakeskuksessa järjestettiin juhlat. Perinteisiin asuihin pukeutuneet kyläläiset esittelivät paikallista tanssia ja tarjolla oli maissipuuroa, papukastiketta ja kaalisalaattia. Juhlan kunniaksi oli tarjolla myös makkaraa, mikä on erittäin harvinaista herkkua. Juhlan kunniaksi lapsille jaettiin ilmapallot ja tikkarit. Vastaavaa lasten vilpittöä iloa ja riemua en ole nähnyt koskaan. Ilmapalloa kohdeltiin kuin suurta aarretta ja sen

puhjetessa oli suru valtava. Onneksi varapalloja löytyi. Lasten vilpitön elämänilo ja toiveikkuus koskettivat todella syvästi. Lähtiessä päällimmäiseksi jäi oma avuttomuuden tunne. Mitä minä voisin tehdä enemmän?